॥ अथ ऋग्वेदीयनित्यविधिप्रारंभः ॥

मूल्यं ५ आणकाः

ऋग्वेदीयनित्यविधेर्विषयानुक्रमः ।

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ प्रातःस्मरणम् ॥ ॥ हरिः ॐ प्रात
रग्निंप्रातरिंद्रंहवामहेप्रातर्मित्रावरुणाप्रातरश्विना ॥ प्रातर्भगंपूषणंब्र
ह्मणस्पतिंप्रातःसोममुतरुद्रंहुवेम ॥ प्रातर्जितंभगमुग्रंहुवेमवयंपुत्रम
दितेर्योविधर्ता ॥ आध्रश्चिद्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभगंभक्षीत्या
ह ॥ भगप्रणेतर्भगसत्यराधोभगेमांधियमुदवाददन्नः ॥ भगप्रणोज
नयगोभिरश्वैर्भगप्रनृभिर्नृवंतःस्याम ॥ उतेदानींभगवंतःस्यामोतप्रपि
त्वउतमध्येअह्नां ॥ उतोदितामघवन्त्सूर्यस्यवयंदेवानांसुमतौस्याम ॥
भगऽएवभगवाँऽअस्तुदेवास्तेनवयंभगवंतःस्याम ॥ तंत्वाभगसर्वऽइ
ज्जोहवीतिसनोभगपुरऽएताभवेह ॥ समध्वरायोषसोनमंतदधिक्रावेव
शुचयेपदाय ॥ अर्वाचीनंवसुविदंभगंनोरथमिवाश्वावाजिनआवहंतु ॥

अश्वांवतीर्गोमतीर्नउषासोवीरवतीःसदमुच्छन्तुभद्राः ॥ घृतंदुहाना विश्वतःप्रपीतायूयंपातस्वस्तिभिः सदानः ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ स्नानविधिः प्रारभ्यते ॥ ॥ नमामि गंगे तव पादपंकजं सुरासुरैर्वंदितदिव्यरूपम् ॥ भुक्तिं च मुक्तिं च ददासि नित्यं भावानुसारेण सदा नराणाम् ॥ १ ॥ गंगागंगेति यो ब्रूयाद्योजनानां शतैरपि ॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ॥ श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्धे विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे कलियुगे प्रथमचरणे भरतवर्षे भरतखण्डे जंबुद्वीपे दंडकारण्ये देशे गोदावर्याः दक्षिणे तीरे कृष्णावेण्योरुत्तरे तीरे शालिवाहनशके बौद्धावतारे रामक्षेत्रे रामरामाश्रमे अस्मिन्वर्तमाने अमुकनामसंवत्सरे अमुकअयने अ-

मुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अद्य दि-
वसनक्षत्रं विष्णुदिवसनक्षत्रे विष्णुमहानक्षत्रे विष्णुस्थे वर्तमाने चंद्रे
विष्णुस्थे सूर्ये विष्णुस्थे देवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथास्थानस्थितेषु सत्सु
एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ ममआत्मनःश्रुतिस्मृतिपु
राणोक्तफलप्राप्त्यर्थं कायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकज्ञाताज्ञातस्पृ-
ष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तपीतापीतसकलपापक्षयार्थं गंगाभागीरथीतीर्थे स्नान-
महं करिष्ये ॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणाय
चक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥
तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ आपो
वाइदꣳसर्वंविश्वाभूतान्यापःप्राणावाआपःपशवआपोन्नमापोमृतमापः
सम्राडापोविराडापःस्वराडापश्छन्दाꣳस्यापोज्योतीꣳष्यापोयजूꣳष्या

पः सत्यमापुः सर्वादेवता आपोभूर्भुवः सुवराप ओम् ॥ स्नानंकृत्वा ॥ ॐइ
मंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमंसचतापरुष्ण्या ॥ असिक्न्यामरुद्वृधे
वितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुपोमया ॥ अघमर्षणम् ॥ ॐ ऋतंचसत्यंचा
भीद्धात्तपसोध्यजायत ॥ ततोरात्र्यजायततततःसमुद्रोअर्णवः ॥ समुद्रा
दर्णवादधिसंवत्सरोअजायत ॥ अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिषतोव
शी ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् ॥ दिवंचपृथिवींचांतरि
क्षमथोस्वः ॥ इति त्रिरावृत्त्याघमर्षणं कुर्यात् ॥ अथ अर्घ्यमंत्राः ॥ नमः
कमलनाभाय नमस्ते जलशायिने ॥ नमस्ते केशवानंत गृहाणार्घ्यं नमो
ऽस्तु ते ॥ एहि सूर्य सहस्रांशो तेजोराशे जगत्पते ॥ अनुकंपय मां
भक्त्या गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥ धातुः कमंडलूद्भूते गंगे त्रिपथगामि
नि ॥ त्रैलोक्यवंदिते देवि गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥ ३ ॥ स्नानांगत-

र्पणं कुर्यात् ॥ ब्रह्मादयो ये देवाः ॥ तान् देवांस्तर्पयामि ॥ भूर्देवांस्त-र्पयामि ॥ भुवर्देवांस्तर्पयामि ॥ स्वर्देवांस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःस्वर्दे-वांस्तर्पयामि ॥ निवीती ॥ कृष्णद्वैपायनादयोयऋषयः ॥ तानृषीं-स्तर्पयामि ॥ भूर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ भुवर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ स्वर्ऋषींस्तर्प यामि ॥ भूर्भुवःस्वर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ (सव्येन वा अपसव्येन) ॥ सोमःपितृमान्यमोंगिरस्वानग्निष्वात्ताःकव्यवाहनादयोयेपितरः ॥ तान् पितृंस्तर्पयामि ॥ भूःपितृंस्तर्पयामि ॥ भुवःपितृंस्तर्पयामि ॥ स्वः पितृंस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःस्वःपितृंस्तर्पयामि ॥ यन्मयादूषितंतोयंशा-रीरमलसंभवात् ॥ तद्दोषपरिहारार्थंयक्ष्माणंतर्पयाम्यहं ॥ इतिय-क्ष्मतर्पणंकुर्यात् ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ भस्मधारणविधिः ॥ आचम्य पवित्रंधृत्वा प्राणा-

यामंकृत्वा ॥ अथेत्यादिपूर्वो० शरीरशुद्ध्यर्थं भस्मधारणमहं करिष्ये ॥
ॐमानस्तोकेतनयेमानआयौमानोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मा
नोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतःसदमित्त्वाहवामहे ॥ (इति हस्ते भस्म गृही
त्वाजलमिश्रितं कृत्वा) ॐ ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्मा
धिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्माशिवोमेअस्तुसदाशिवोम् ॥ शिरसि ॥ ॐ
तत्पुरुषायविद्महेमहादेवायधीमहि ॥ तन्नोरुद्रःप्रचोदयात् ॥ मुखे ॥
ॐअघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः ॥ सर्वेभ्यःसर्वशर्वेभ्योनमस्तेअ
स्तुरुद्ररूपेभ्यः ॥ हृदये ॥ ॐवामदेवायनमोज्येष्ठायनमःश्रेष्ठायनमोरुद्रा
यनमःकालायनमःकलविकरणायनमोबलविकरणायनमोबलायनमो
बलप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोन्मनायनमः ॥ गुह्ये ॥
ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमोनमः ॥ भवेभवेनातिभवेभवस्व

मां भुवोर्द्ध्वायुनमः ॥ पादयोः ॥ अग्निरिति भस्म ॥ वायुरिति भस्म। जलमिति भस्म। स्थलमिति भस्म। व्योमेति भस्म। सर्वꣳह वा इदं भस्म। मन एतानि चक्षूंषि भस्मानि ॥ तच्च ॥ ॐनमः शिवाय इति त्रिवारोच्चारितेन सर्वाङ्गे विलेपयेत् ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ प्रातःसंध्याप्रारंभः ॥ ॐकेशवाय नमः। नारायणाय नमः। माधवाय नमः। गोविंदाय नमः। विष्णवे नमः। मधुसूदनाय नमः। त्रिविक्रमाय नमः। वामनाय नमः। श्रीधराय नमः। हृषीकेशाय नमः। पद्मनाभाय नमः। दामोदराय नमः। संकर्षणाय नमः। वासुदेवाय नमः। प्रद्युम्नाय नमः। अनिरुद्धाय नमः। पुरुषोत्तमाय नमः। अधोक्षजाय नमः। नारसिंहाय नमः। अच्युताय नमः। जनार्दनाय नमः। उपेंद्राय नमः। हरये नमः। श्रीकृष्णाय

नमः । प्रणवस्य परब्रह्म ऋषिः। परमात्मा देवता । दैवीगायत्री छंदः। सप्तानां व्याहृतीनां विश्वामित्रजमदग्निभरद्वाजगौतमात्रिवसिष्ठकश्यपा ऋषयः । अग्निवाय्वादित्यबृहस्पतिवरुणेंद्रविश्वेदेवा देवताः । गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुप्जगत्यश्छंदांसि । गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः। सविता देवता । गायत्री छंदः। गायत्रीशिरसः प्रजापतिर्ऋषिः। ब्रह्माग्निवाय्वादित्या देवताः । यजुश्छंदः। प्राणायामे विनियोगः॥ ॐभूः ॐभुवः ॐस्वः ॐमहः ॐजनः ॐतपः ॐसत्यं ॐ भूर्भुवःस्वः तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐआपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम्॥ ममोपात्तदुरितक्षयद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्यामुपासिष्ये । आपोहिष्ठेति तृचस्यांबरीषः सिंधुद्वीपऋषिः । आपो देवता। गायत्री छंदः। मार्जने विनि-

योगः ॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥
योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअ
रंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ सूर्यश्चेति
मंत्रस्य याज्ञवल्क्य उपनिषद् ऋषिः । सूर्यमन्युमन्युपतिरात्रयो
देवताः । प्रकृतिश्छंदः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐसूर्यश्चमामन्यु
श्चमन्युपतयश्चमन्युंकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यद्रात्रियापापम
कार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ रात्रिस्तदव
लुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयिं ॥ इदमहंमाममृतयोनौ ॥ सूर्येज्योतिषिजु
होमिस्वाहा ॥ इति जलं पीत्वा आचम्य ॥ आपोहिष्ठेति नवर्चस्य
सूक्तस्यांवरीपः सिंधुद्वीप आपो गायत्री ॥ पंचमी वर्धमाना सप्तमी
प्रतिष्ठा अंत्ये द्वे अनुष्टुभौ ॥ मार्जने विनियोगः ॥ ॐआपोहिष्ठेति

ऋक्त्रयम् ॥ शंनोदेवीरभिष्टयआपोभवंतुपीतये ॥ शंयोरभिस्रवंतु
नः ॥ ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनाम् ॥ अपोयाचामिभेषजम् ॥
अप्सुमेसोमोअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवम् ॥ आ
पः पृणीतभेषजंवरूथंतन्वे३ममं ॥ ज्योक्चसूर्यंदृशे । इदमापःप्रवह
तयत्किंचदुरितंमयि ॥ यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपउतानृतम् ॥ आपो
अद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि ॥ पयस्वानग्नआगहितंमासंसृजवर्च
सा ॥ ससृषीस्तदपसोदिवानक्तंचससृषीः ॥ वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसे
हुवे ॥ ऋतं चेति तृचस्य माधुच्छंदसोऽघमर्षण ऋषिः । भाववृत्ति-
र्देवता । अनुष्टुप् छंदः । अघमर्षणे विनियोगः ॥ ॐऋतंचसत्यं
चाभीद्धात्तपसोध्यजायत ॥ ततोरात्र्यजायतततःसमुद्रोअर्णवः ॥
समुद्रादर्णवादधिसंवत्सरोअजायत ॥ अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिष

तोवशी ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् ॥ दिवंचपृथिवींचां तरिक्षमथोस्वः ॥ दक्षिणनासया पापपुरुषं निरस्य तज्जलं नावलोक्य वामभागे क्षितौ क्षिपेत् ॥ आचम्य ॥ गायत्र्या विश्वामित्रः सविता गायत्री । श्रीसूर्यायार्घ्यदाने विनियोगः ॥ ॐभूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्व० श्रीसवितृसूर्यनारायणाय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ इतित्रिः । आच म्यप्राणायामं कृत्वा। पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः । कूर्मो देवता। सुतलं छंदः । आसने विनियोगः ॥ ॐपृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभक्षणे ॥ तिष्ठ देवि शिखाबंधे चामुंडे ह्यपराजिते ॥ अपसर्पंतु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थि- ताः ॥ ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छंतु शिवाज्ञया ॥ अपक्रामंतु

भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥ सर्वेषामवरोधेन ब्रह्मकर्म समा-
रभे ॥ गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः ।
न्यासे विनियोगः । ॐतत्सवितुर्हृदयाय नमः । वरेण्यं शिरसे स्वाहा ।
भर्गोदेवस्य शिखायै वषट् । धीमहि कवचाय हुम् । धियोयोनो नेत्र-
त्रयाय वौषट् । प्रचोदयात् अस्त्राय फट् । इति दिग्बंधः ॥ बालां
बालादित्यमंडलमध्यस्थां रक्तवर्णां रक्तांबरानुलेपनस्रगाभरणां चतु-
र्वक्त्रां दंडकमंडल्वक्षसूत्राभयांकचतुर्भुजां हंसासनारूढां ब्रह्मदैवत्या-
मृग्वेदमुदाहरंतीं भूर्लोकाधिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यायामि ॥
आगच्छ वरदे देवि जपे मे संनिधौ भव ॥ गायंतं त्रायसे यस्माद्गाय
त्री त्वं ततः स्मृता ॥ गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ अष्टोत्तरशतमष्टाविंश-
तिर्दशवारं वा गायत्रीं जप्त्वा ॥ पुनः तत्सवितुरिति षडंगन्यासं कृत्वा

उपस्थानं कुर्यात् ॥ जातवेदसे मारीचः कश्यपो जातवेदा अग्निस्त्रि-
ष्टुप् ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐजातवेदसेसुनवामसोममरातीयतो-
निदहातिवेदः ॥ सनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥
मित्रोजनानिति नवर्चस्य सूक्तस्य गाथिनो विश्वामित्रः सविता त्रिष्टुप्
अंत्याश्चतस्रो गायत्र्यः । सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐमित्रोजना
न्यातयतिब्रुवाणोमित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां ॥ मित्रःकृष्टीरनिमिषाभि
चष्टेमित्रायहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ प्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदि
त्यशिक्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोअश्नोत्यंतितोनदू
रात् ॥ अनमीवासइळयामदंतोमितज्ञवोवरिमन्नापृथिव्याः ॥ आदि
त्यस्यव्रतमुपक्षियंतोवयंमित्रस्यसुमतौस्याम ॥ अयंमित्रोनमस्यःसुशे
वोराजासुक्षत्रोअजनिष्टवेधाः ॥ तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौम

नसेस्याम ॥ महाँआदित्योनमसोपसद्योयातयज्ञनोगृणतेसुशेवः ॥
तस्माएतत्पन्यंतमायजुष्टमग्नौमित्रायहविरांजुहोत ॥ मित्रस्यचर्षणी
धृतोऽवोदेवस्यसानसि ॥ द्युम्नंचित्रश्रवस्तमम् ॥ अभियोमहिनादिवं
मित्रोबभूवसप्रथाः ॥ अभिश्रवोभिःपृथिवीम् ॥ मित्रायपंचयेमिरेज
नोअभिष्टिशवसे ॥ सदेवान्विश्वान्बिभर्ति ॥ मित्रोदेवेष्वायुषुजनायवृ
क्तबर्हिषे ॥ इषइष्टव्रताअकः ॥ त्र्यंबकं मैत्रावरुणिर्वसिष्ठो रुद्रोऽनु-
ष्टुप् ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनम् ॥
उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ तच्छंयोः शंयुर्विश्वेदेवाः
शक्करी । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐतच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगा-
तुंयज्ञपतयेदैवीस्वस्तिरस्तुनःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः ॥ ऊर्ध्वंजिगातुभेष-
जम् ॥ शंनोअस्तुद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ नमो ब्रह्मणे प्रजापतिर्वि-

श्वेदेवा जगती । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐनमोब्रह्मणेनमोअस्त्वग्नयेनमःपृथिव्यैनमओषधीभ्यः ॥ नमोवाचेनमोवाचस्पतयेनमोविष्णवेमहतेकरोमि ॥ प्राच्यै दिशे इंद्राय च नमः । आग्नेय्यै दिशे अग्नये च नमः । दक्षिणायै दिशे यमाय च नमः । नैर्ऋत्यै दिशे निर्ऋतये च नमः । प्रतीच्यै दिशे वरुणाय च नमः । वायव्यै दिशे वायवे च नमः । उदीच्यै दिशे सोमाय च नमः । ईशान्यै दिशे ईश्वराय च नमः । ऊर्ध्वायै दिशे ब्रह्मणे च नमः । अधरायै दिशे अनंताय च नमः । संध्यायै नमः । गायत्र्यै नमः । सावित्र्यै नमः । सरस्वत्यै नमः । सर्वाभ्यो देवताभ्यो नमः ॥ यां सदा सर्वभूतानि स्थावराणि चराणि च ॥ सायं प्रातर्नमस्यंति सा मां संध्याऽभिरक्षतु ॥ अमुकगोत्रामुकप्रवरोत्पन्नोऽहममुकशर्मा भो गुरो त्वामभिवादयामि ॥

उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता गच्छ देवि यथासुखम् ॥ ॐभद्रंनोअपिवातयमनः ॥ ॐशांतिःशांतिः शांतिः ॥ प्रदक्षिणं परिभ्रमन् ॥ आसत्यलोकादापातालादालोकालोकपर्वतात् ॥ ये संति ब्राह्मणा देवास्तेभ्यो नित्यं नमो नमः ॥ इति गुरूनभिवादयेत् । अनेन प्रातःसंध्यावंदनेन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् ॥ ॐतत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ तृचाकल्पनमस्काराः ॥ आचम्य प्राणायामं कृत्वा ॥ अद्येत्यादि० श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीसवितृसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तृचाकल्पविधिना एकावृत्त्या नमस्काराख्यं कर्म करिष्ये ॥ ध्येयः सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसंनिविष्टः ॥ केयूरवान्मकरकुंडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्धृत-

शंखचक्रः । इति ध्यात्वा ॥ ॐ ह्रां उद्यन्नद्यमित्रमहः ह्रां ॐ मित्राय नमः ॥ ॐ ह्रीं आरोहन्नुत्तरांदिवम् ह्रीं ॐ रवये नमः ॥ ॐ ह्रूं हृद्रोगं ममसूर्य ह्रूं ॐ सूर्याय नमः ॥ ॐ ह्रैं हरिमाणंचनाशय ह्रैं ॐ भानवे नमः ॥ ॐ ह्रौं शुकेषुमेहरिमाणंम् ह्रौं ॐ खगाय नमः ॥ ॐ ह्रः रोपणाकासुदध्मसि ह्रः ॐ पूष्णे नमः ॥ ॐ ह्रां अथोहारिद्रवेषुमे ह्रां ॐ हिरण्यगर्भाय नमः ॥ ॐ ह्रीं हरिमाणंनिदध्मसि ह्रीं ॐ मरीचये नमः ॥ ॐ ह्रूं उदगादयमादित्यः ह्रूं ॐ आदित्याय नमः ॥ ॐ ह्रैं विश्वेनसहसासह ह्रैं ॐ सवित्रे नमः ॥ ॐ ह्रौं द्विषंतंमह्यंरंधयन् ह्रौं ॐ अर्काय नमः ॥ ॐ ह्रः मोअहंद्विषतेरधम् ह्रः ॐ भास्कराय नमः ॥ ॐ ह्रां ह्रीं उद्यन्नद्यमित्रमहआरोहन्नुत्तरांदिवम् ह्रां ह्रीं ॐ मित्ररविभ्यां नमः ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचना

शय ह्रूं ह्रैं ॐसूर्यभानुभ्यां नमः ॥ ॐह्रौं ह्रः शुकेषुमेहरिमाणंरो
पणाकासुदध्मसि ह्रौं ह्रः ॐखगपूषभ्यां नमः ॥ ॐह्रां ह्रीं अथो
हारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ह्रां ह्रीं ॐहिरण्यगर्भमरीचिभ्यां
नमः ॥ ॐह्रूं ह्रैं उदगादयमादित्योविश्वेनसहसासह ह्रूं ह्रैं ॐआ-
दित्यसवितृभ्यांनमः ॥ ॐह्रौं ह्रः द्विषन्तंमह्यंरंधयन्मोअहंद्विषतेरंधम्
ह्रौं ह्रः ॐअर्कभास्कराभ्यां नमः॥ ॐह्रां-ह्रीं-ह्रूं-ह्रैं उद्यन्नद्यामित्रमह०
नाशय ॥ ह्रां-ह्रीं-ह्रूं-ह्रैं ॐमित्ररविसूर्यभानुभ्यो नमः ॥ ॐह्रौं-ह्रः-ह्रां
ह्रीं शुकेषुमे० ध्मसि ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ॐखगपूषहिरण्यगर्भमरीचि-
भ्यो नमः॥ ॐह्रूं-ह्रैं-ह्रौं-ह्रःउदगादयमा० रंधम् ह्रूं-ह्रैं-ह्रौं-ह्रः ॐआ-
दित्यसवित्रर्कभास्करेभ्यो नमः ॥ ॐह्रां ह्रीं-ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः २ उद्यन्न
द्येति ऋक्त्रयं ह्रां-ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः२ मित्ररविसूर्यभानुखगपूषहि-

रण्यगर्भमरीच्यादित्यसवित्रर्कभास्करेभ्यो नमः ॥ इति त्रिः ॥ विनता-
तनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेश्वरः ॥ सप्ताश्वः सप्तरज्जुश्च अरुणो मे प्रसी-
दतु ॥ अरुणाय नमः ॥ आदित्यस्य नमस्कारं ये कुर्वंति दिने दिने ॥
जन्मांतरसहस्रेषु दारिद्र्यं नोपजायते ॥ अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधि-
विनाशनं ॥ सूर्यपादोदकं तीर्थं जठरे धारयाम्यहं ॥ अनेन तृचा-
कल्पोक्तनमस्काराख्येन कर्मणा श्रीसवितृसूर्यनारायणः प्रीयताम् ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ सौरप्रारंभः ॥ ॥ उदुत्यमितित्रयो
दशार्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वः सूर्योनवाद्यागायत्र्योंत्याश्चतस्रोऽनुष्टु-
भोंत्यस्तृचोरोगघ्नउपनिषदंत्योर्धर्चोद्विषघ्नः ॥ चित्रंदेवानामितिषड
र्चस्यसूक्तस्यआंगिरसःकुत्सःसूर्यस्त्रिष्टुप् ॥ इंद्रंमित्रमितिद्वयोरौचथ्यो
दीर्घतमाःसूर्यस्त्रिष्टुप् ॥ हंसःशुचिषदित्यस्यगौतमोवामदेवःसूर्योज

गती ॥ यत्त्वेतिभौमात्रिःसूर्योऽनुष्टुप् ॥ यदद्येत्येकाउत्सूर्यइतितिस्रःउ
द्वेतीतिचतस्रोर्धपंचमाःएतासांमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसूर्यस्त्रिष्टुप् ॥ उदुत्य
द्दर्शतमितितृचस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसूर्यःआद्याबृहतीद्वितीयासतोबृह-
तीतृतीयापुरउष्णिक् ॥ बण्महाँनितिद्वयोर्भार्गवोजमदग्निःसूर्योबार्हत-
प्रगाथः ॥ नमोमित्रस्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौर्योभितपाःसूर्योजगती
दशमीत्रिष्टुप् ॥ सूर्योनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यसौर्यश्चक्षुःसूर्योगायत्री ॥
विभ्राड्बृहदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यसौर्योविभ्राट्सूर्योजगती ॥ अंत्याप्र-
स्तारपंक्तिः ॥ आयंगौरितितृचस्यसार्पराज्ञीसूर्योगायत्री ॥ ऋतंचेतितृ
चस्यमाधुच्छंदसोऽघमर्षणोभाववृत्तिरनुष्टुप् ॥ श्रीसवितृसूर्यनारायण
प्रीत्यर्थेसौरसूक्तजपेविनियोगः ॥ हरिः ॐ उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिके
तवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥ अपत्येतायवोयथानक्षत्रायंत्यक्तुभिः ॥ सूरा

यविश्वचंक्षसे ॥ अदृश्रमस्यकेतवोविरश्मयोजनाँऽअनु ॥ भ्राजंतो
ऽअग्नयोंयथा ॥ तरणिर्विश्वदर्शतोज्योतिष्कृदसिसूर्य ॥ विश्वमाभा
सिरोचनं ॥ प्रत्यङ्देवानांविशःप्रत्यङ्ङुदेषिमानुषान् ॥ प्रत्यङ्विश्वं
स्वर्दृशे ॥ १ ॥ येनापावकचक्षसाभुरण्यंतंजनाँऽअनु ॥ त्वंवरुणपश्यसि ॥
वियामेषिरजस्पृथ्वहामिमानोऽअक्तुभिः ॥ पश्यन्जन्मानिसूर्य ॥ सप्त
त्वाहरितोरथेवहंतिदेवसूर्य ॥ शोचिष्केशंविचक्षण ॥ अयुक्तसप्तशुंध्यु
वःसूरोरथस्यनप्त्यः ॥ ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्वयंतमसस्परिज्योति
ष्पश्यंतउत्तरं ॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहऽ
आरोहन्नुत्तरांदिवं ॥ हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ॥ शुकेषुमेहरि
माणंरोपणाकासुदध्मसि ॥ अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ उ
दगादयमादित्योविश्वेनसहसासह ॥ द्विषंतंमह्यंरंधयन्मोऽअहंद्विषतेरं

धं ॥ २ ॥ चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्रा
द्यावापृथिवीऽअंतरिक्षंसूर्यऽआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्योदेवीमुषसं
रोचमानांमर्योनयोपामभ्यैतिपश्चात् ॥ यत्रानरोदेवयंतोयुगानिवितन्व
तेप्रतिभद्रायभद्रं ॥ भद्राऽअश्वाहरितःसूर्यस्यचित्राऽएतग्वाऽअनुमा
द्यासः ॥ नमस्यंतोदिवऽआपृष्ठमस्थुःपरिद्यावापृथिवीयंतिसद्यः ॥ त
त्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वंमध्याकर्तोविततंसंजभार ॥ यदेदयुक्तहरितःस
धस्थादाद्रात्रीवासस्तनुतेसिमस्मै ॥ तन्मित्रस्यवरुणस्याभिचक्षेसूर्यो
रूपंकृणुतेद्योरुपस्थे ॥ अनंतमन्यद्रुशदस्यपाजःकृष्णमन्यद्धरितःसंभ
रंति ॥ अद्यादेवाऽउदितासूर्यस्यनिरंहसःपिपृतानिरवद्यात् ॥ तन्नोमि
त्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥३॥ इंद्रंमित्रंवरुणम
ग्निमाहुरथोदिव्यःससुपर्णोगरुत्मान् ॥एकंसद्विप्राबहुधावदंत्यग्निंयमंमा

तरिश्वानमाहुः॥कृष्णंनियानंहरंयःसुपर्णाऽअपोवसानादिवमुत्पतंति ॥
तऽआववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्घृतेनपृथिवीव्युंद्यते ॥ हंसःशुचिषद्वसुरं
तरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा
गोजाऽऋतजाअद्रिजाऋतं ॥ यत्त्वांसूर्यस्वर्भानुस्तमसाविंध्यदासुरः ॥
अक्षेत्रविद्यथामुग्धोभुवनान्यदीधयुः ॥ ४ ॥ यदद्यसूर्यब्रवोनागाऽउ
द्यन्मित्रायवरुणायसत्यं ॥ वयंदेवत्रादितेस्यामतवप्रियासोऽअर्यमन्गृ
णंतः ॥ उत्सूर्योबृहदर्चींष्यश्रेत्पुरुविश्वाजनिममानुषाणां ॥ समोदिवा
ददृशेरोचमानःक्रत्वाकृतःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ ससूर्यप्रतिपुरोनऽउद्गाऽ
एभिःस्तोमेभिरेतशेभिरेवैः ॥ प्रनोमित्रायवरुणायवोचोनागसोऽअर्य
म्णेऽअग्नयेच ॥ वितःसहस्रंपुरुधोरदंत्वृतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः ॥
यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कमानःकामंपूपुरंतुस्तवानाः ॥ ५ ॥ उद्वेतिसु

भगोविश्वचक्षाःसाधारणःसूर्योमानुषाणां ॥ चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यदेव
श्चर्मेवयःसमविव्यक्तमांसि ॥ उद्वेतिप्रसवीताजनानांमहान्केतुरर्णवः
सूर्यस्य ॥ समानंचक्रंपर्याविवृत्सन्यदेतशोवहतिधूर्षुयुक्तः ॥ विभ्राज
मानउषसामुपस्थाद्रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः ॥ एषमेदेवःसविताचच्छंद
यःसमानंनप्रमिनातिधाम ॥ दिवोरुक्मउरुचक्षाउदेतिदूरेअर्थस्त
रणिर्भ्राजमानः ॥ नूनंजनाःसूर्येणप्रसूताअयन्नर्थानिकृणवन्नपांसि ॥
यत्राचक्रुरमृतागातुमस्मैश्येनोनदीयन्नन्वेतिपाथः ॥ उदुत्यदर्शतंवपु
र्दिवएतिप्रतिह्वरे ॥ यदीमाशुर्वहतिदेवएतशोविश्वस्मैचक्षसेअ
रं ॥ शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थुषस्पतिंसमयाविश्वमारजः ॥ सप्तस्व
सारःसुवितायसूर्यंवहंतिहरितोरथे ॥६॥ तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरत् ॥ प
श्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतम् ॥ बण्महाँअसिसूर्यबळादित्यमहाँअ

सि॥महस्तेंसतोमंहिमापनस्यतेद्धादेंवमहाँअंसि ॥ बट्सूर्यश्रवंसामहाँ
अंसिसत्रादेंवमहाँअंसि॥ मह्नादेवानामसुर्यैःपुरोहितोविभुज्योतिरदाभ्यं
॥७॥नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसेमहोदेवायतदृतंसपर्यत॥दूरेदृशेदेवजा
तायकेतवेदिवस्पुत्रायसूर्यायशंसत ॥ सामासत्योक्तिःपरिपातुविश्वतो
द्यावाचयत्रंततनन्नहानिच ॥ विश्वमन्यंनिविंशतेयदेजतिविश्वाहापोवि
श्वाहोदेतिसूर्यैः॥नतेअदेवःप्रदिवोनिवांसतेयदेतशेभिःपतरैरथर्यसि ॥
प्राचीनमन्यदनुवर्ततेरजऽउदन्येनज्योतिषायासिसूर्य ॥ येनसूर्यज्यो
तिषावाधसेतमोजगच्चविश्वमुदियर्षिभानुना ॥ तेनास्मद्विश्वामनिराम
नाहुतिमपामीवामपदुःष्वप्न्यंसुव ॥ विश्वस्यहिप्रेषितोरक्षसिव्रतमहेळ
यन्नुचरसिस्वधाऽअनु ॥ यदद्यत्वासूर्योपब्रवामहैतन्नोदेवाऽअनुमंसीर
तक्रतुं ॥ तन्नोद्यावापृथिवीतन्नऽआपइंद्रःश्रृण्वंतुमरुतोहवंवचः ॥ मा

शूनेंभूमसूर्यस्यसंदृशिंभद्रंजीवंतोजरणामंशीमहि ॥ ८ ॥ विश्वाहात्वा
सुमनसःसुचक्षसःप्रजावंतोऽअनमीवाऽअनांगसः ॥ उद्यंतंत्वामित्रम
होदिवेदिवेज्योग्जीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ महिज्योतिर्बिभ्रंतंत्वाविचक्षण
भास्वंतंचक्षुषेचक्षुषेमयः ॥ आरोहंतंबृहतःपाजसस्परिवयंजीवाःप्रतिप
श्येमसूर्य ॥ यस्यतेविश्वाभुवनानिकेतुनाप्रचेरतेनिचविशंतेऽअक्तुभिः ॥
अनागास्त्वेनंहरिकेशसूर्याह्नाह्नानोवस्यसावस्यसोदिंहि ॥ शंनोभव
चक्षसाशंनोऽअह्नाशंभानुनाशंहिमाशंघृणेन ॥ यथाशमध्वंच्छमसंदु
रोणेतत्सूर्यद्रविणंधेहिचित्रं ॥ अस्माकंदेवाऽउभयायजन्मनेशर्मयच्छ
ताद्विपदेचतुष्पदे ॥ अदत्पिबदूर्जयमानमाशितंतदस्मेशंयोररपोदधात
न ॥ यद्वोदेवाश्चकृमजिह्वयागुरुमनसोवाप्रयुतीदेवहेळनं ॥ अरावा
योनोऽअभिदुच्छुनायतेतस्मिन्तदेनोवसवोनिधेतन ॥ ९ ॥ सूर्योनोदि

वरपांतुवातोऽअंतरिक्षात् ॥ अग्निर्नःपार्थिवेभ्यः ॥ जोषासवितर्यस्य
तेहरःशतंसवाँऽअर्हति ॥ पाहिनोदिद्युतःपतंत्याः ॥ चक्षुर्नोदेवःसविता
चक्षुर्नऽउतपर्वतः ॥ चक्षुर्धातादधातुनः ॥ चक्षुर्नोधेहिचक्षुषेचक्षुर्वि
ख्यैतनूभ्यः॥संचेदंविचपश्येम ॥ सुसंदृशंत्वावयंप्रतिपश्येमसूर्य ॥ विप
श्येमनृचक्षसः ॥१०॥ विभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्यंमध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविं
हुतं ॥ वातजूतोयोऽअभिरक्षतित्मनाप्रजाःपुपोषपुरुधाविराजति ॥ वि
भ्राड्बृहत्सुभृतंवाजसातमंधर्मंदिवोधरुणेसत्यमर्पितं ॥ अमित्रहावृत्रहा
दस्युहंतमंज्योतिर्जज्ञेऽअसुरहासपत्नहा ॥ इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरुत्तमं
विश्वजिद्धनजिदुच्यतेबृहत् ॥ विश्वभ्राड्भ्राजोमहिसूर्योदृशऽउरुपप्रथे
सहऽओजोऽअच्युतं ॥ विभ्राजंज्योतिषास्व१रगच्छोरोचनंदिवः ॥ ये
नेमाविश्वाभुवनान्याभृताविश्वकर्मणाविश्वदेव्यावता ॥ ११ ॥ आयं

गौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरंपुरः ॥ पितरंचप्रयन्त्स्वः ॥ अंतश्चरतिरो
चनास्यप्राणादपानती ॥ व्यख्यन्महिषोदिवं ॥ त्रिंशद्धामविराजतिवा
क्पतंगायधीयते ॥ प्रतिवस्तोरहद्युभिः ॥ १२ ॥ ऋतंचसत्यंचाभी
द्धात्तपसोध्यजायत ॥ ततोरात्र्यजायततःसमुद्रोऽअर्णवः ॥ समुद्रा
दर्णवादधिसंवत्सरोऽअजायत ॥ अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिषतो
वशी ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् ॥ दिवंचपृथिवींचांतरि
क्षमथोस्वः ॥ १३ ॥ सवितापश्चात्तात्सवितापुरस्तात्सवितोत्तरात्तात्स
विताधरात्तात् ॥ सवितानःसुवतुसर्वतातिंसवितानोरासतांदीर्घमायुः ॥
श्रीसवितृसूर्यनारायणार्पणमस्तु ॥ इति सौरं समाप्तम् ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ पंचायतनपूजाप्रारंभः ॥ आचम्य प्रा-
णायामं कृत्वा ॥ श्रीमन्महागणाधिपतये नमः ॥ इष्टदेवताभ्यो नमः ॥

कुलदेवताभ्यो नमः ॥ ग्रामदेवताभ्यो नमः ॥ स्थानदेवताभ्यो नमः ॥
वास्तुदेवताभ्यो नमः ॥ आदित्यादिनवग्रहदेवताभ्यो नमः ॥ सर्वेभ्यो
देवेभ्यो नमः ॥ सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः ॥ एतत्कर्मप्रधानदेवता-
भ्यो नमः ॥ अविघ्नमस्तु ॥ सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ॥ लंबो-
दरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥ धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो
गजाननः ॥ द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥ विद्यारंभे
विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ॥ संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥
शुक्लांबरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ॥ प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नो
पशांतये ॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरण्ये त्र्यंबके गौरि
नारायणि नमोस्तु ते ॥ सर्वदा सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममंगलम् ॥ येषां
हृदिस्थो भगवान्मंगलायतनं हरिः ॥ तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं
चंद्रबलं तदेव ॥ विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽङ्घ्रियुगं स्मरामि ॥

लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ॥ येषामिंदीवरश्यामो हृदय-
स्थो जनार्दनः ॥ विनायकं गुरुं भानुं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ सरस्वतीं
प्रणौम्यादौ सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥ अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः
सुरासुरैः ॥ सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥ सर्वेष्वारब्धकार्येषु
त्रयस्त्रिभुवनेश्वराः ॥ देवा दिशंतु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनाः ॥
श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो
द्वितीये परार्धे विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे अष्टा-
विंशतितमे युगचतुष्के कलियुगे प्रथमचरणे जंबूद्वीपे भरतवर्षे दक्षि-
णापथे रामक्षेत्रे बुद्धावतारे दंडकारण्ये देशे गोदावर्याः दक्षिणदिग्भागे
(वामुकदिग्भागे)शालिवाहनशके अस्मिन् वर्तमाने अमुकनामसंवत्सरे
अमुकअयने अमुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुक-
वासरे अमुकदिवसनक्षत्रे अमुकस्थिते वर्तमाने चंद्रे अमुकस्थिते

श्रीसूर्ये अमुकस्थिते देवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं राशिस्थानस्थि-
तेषु सत्सु एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः
श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं अस्माकं सकुटुंबानां सपरिवाराणां
द्विपदचतुष्पदसहितानां क्षेमस्थैर्यायुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं समस्ता-
भ्युदयार्थं च श्रीअमुकदेवताप्रीत्यर्थं यथामिलितोपचारद्रव्यैः ध्याना-
वाहनादिषोडशोपचारपूजां करिष्ये ॥ आसनादिकलशशंखघंटापू-
जनं च करिष्ये ॥ शरीरशुद्ध्यर्थं पुरुषसूक्तन्यासंषडंगन्यासं च क० ॥
आदौ निर्विघ्नतासिद्ध्यर्थं महागणपतिस्मरणं च क० ॥ गणानांत्वाशौन-
कोगृत्समदोगणपतिर्जगती गणपतिस्मरणेविनियोगः ॥ ॐगणानांत्वा
गणपतिंहवामहेकविंकवीनामुपमश्रवस्तमं ॥ ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्प
तआनःशृण्वन्नूतिभिःसीदसादनं ॥ महागणाधिपतये नमो नमः ॥

पृथ्वीति मंत्रस्य । मेरुपृष्ठ ऋषिः। कूर्मो देवता । सुतलं छंदः ॥ आसने विनियोगः ॥ ॐपृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अपसर्पंतु वामदेवो भूतान्यनुष्टुप् । भूतोत्सादने विनियोगः ॥ ॐअपसर्पंतु० पूजाकर्मंस मारभे ॥ इति वामपादतलपार्श्वेन भूमिं त्रिः प्रहृत्य ॥ देवा आयांतु ॥ यातुधाना अपयांतु ॥ विष्णो देवयजनं रक्षस्व ॥ भूमौ प्रादेशं कुर्यात् ॥ येभ्योमाता इत्यस्य गयःप्लातो विश्वेदेवाजगती ॥ एवापित्रइत्यस्य वामदेवो बृहस्पतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥ मनुष्यगंधनिवारणे विनियोगः ॥ ॐ येभ्योमातामधुमत्पिन्वतेपयःपीयूषंद्यौरदितिरद्रिबर्हाः ॥ उक्थशुष्मान्वृषभरान्स्वप्नसस्ताँऽआदित्याँऽअनुमदास्वस्तये ॥ ॐ एवापित्रेविश्वदेवायवृष्णेयज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः ॥ बृहस्पतेसुप्रजावीरवं

तोवयंस्यामपतयोरयीणाम् ॥ सहस्रशीर्षेति नारायणः पुरुषाऽनुष्टुप् ॥
अंत्यात्रिष्टुप् । स्वांगन्यासे विनियोगः ॥ ॐसहस्रशीर्षा० वामकराय
नमः ॥ ॐपुरुषएवेदं० दक्षिणकराय नमः । ॐएतावानस्य० वाम-
पादाय० । ॐत्रिपादूर्ध्व० दक्षिणपादाय० । ॐतस्माद्विराळ० वाम-
जानवे० । ॐयत्पुरुषेण० दक्षिणजानवे० ।ॐतंयज्ञं० वामकट्यै० ।
ॐतस्माद्यज्ञात्सं० दक्षिणकट्यै० । ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः० ना-
भ्यै० । ॐतस्मादश्वा० हृदयाय० । ॐयत्पुरुषं० कंठाय० । ॐ ब्रा-
ह्मणोऽस्य० वामबाहवे० । ॐचंद्रमामनसो० दक्षिणबाहवे० । ॐ
नाभ्याआसीदं० मुखाय० । ॐसप्तास्यासन्० नेत्राभ्यां० । ॐयज्ञेन
यज्ञ० शिरसे स्वाहा ॥ ॐयत्पुरुषं० अंगुष्ठाभ्यां हृदयाय० । ॐब्राह्मणो
ऽस्य० तर्जनीभ्यां शिरसे स्वाहा ॥ ॐचंद्रमा० मध्यमाभ्यां शिखायै

वषट् ॥ ॐनाभ्यां० अनामिकाभ्यां कवचाय हुम् ॥ ॐसुतास्यां०
कनिष्ठिकाभ्यां नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ ॐयज्ञेन यज्ञ० करतलकरपृष्ठाभ्यां
अस्त्राय फट्। इति दिग्बंधः। कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रि-
तः ॥ मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥ कुक्षौ तु सागराः
सर्वे सप्तद्वीपा वसुंधरा ॥ ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥
अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशांबु समाश्रिताः ॥ अत्र गायत्री सावित्री
शांतिपुष्टिकरी तथा ॥ आयांतु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ॥ गंगे
च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ॥ नर्मदे सिंधु कावेरि जलेऽस्मिन्
सन्निधिं कुरु ॥ वरुणाय नमः सर्वोपचारार्थे गंधाक्षतपुष्पं समर्प० ॥
धेनुमुद्रां प्रदर्श्य ॥ शंखादौ चंद्रदैवत्यं कुक्षौ वरुणदेवता ॥ पृष्ठे
प्रजापतिश्चैव अग्रे गंगा सरस्वती ॥ त्रैलोक्ये यानि तीर्थानि वासु-
देवस्य चाज्ञया ॥ शंखे तिष्ठंति विप्रेंद्र तस्माच्छंखं प्रपूजयेत् ॥ त्वं

पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ॥ नमितः सर्वदेवैश्च पांचजन्य नमोस्तु ते ॥ पांचजन्याय विद्महे पावमानाय धीमहि ॥ तन्नः शंखः प्रचोदयात् ॥ शंखाय० सर्वोपचारार्थे गंधपुष्पं सम० ॥ शंखमुद्रां प्रदर्श्य ॥ आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ॥ कुर्वे घंटारवं तत्र देवताह्वानलक्षणम् ॥ घंटायै० सर्वोपचारार्थे गंधपुष्पं सम० ॥ भो दीप ब्रह्मरूपस्त्वं ज्योतिषां प्रभुरव्ययः ॥ आरोग्यं देहि पुत्रांश्च सर्वार्थांश्च प्रयच्छ मे ॥ दीपदेवतायै० गंधाक्षतपु० ॥ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ॥ यः स्मरेत् पुंडरीकाक्षं स बाह्याभ्यंतरः शुचिः ॥ ॥ पूजाद्रव्याणि संप्रोक्ष्य आत्मानं प्रोक्षेत् ॥ अथ ध्यानम् ॥ शांताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभांगम् ॥ लक्ष्मीकांतं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं वंदे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥ ध्यायामि ॥ ॐसहस्रशी

पूर्ा० आगच्छ देवदेवेश तेजोराशे जगत्पते ॥ क्रियमाणां मया पूजां गृहाण सुरसत्तम ॥ श्रीअमुकदेवताभ्यो नमः आवाहनार्थे पुष्पांज-लिं समर्पयामि ॥ ॐपुरुषएवेदं० नानारत्नसमायुक्तं कार्तस्वरविभूषि-तम् ॥ आसनं देवदेवेश प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० आस० तुलसीपत्रं स० ॥ ॐएतावानस्य० पाद्यं गृहाण देवेश सर्वक्षेमसमर्थ भो ॥ भक्त्या समर्पितं देव लोकनाथ नमोऽस्तु ते ॥ श्रीअ० पाद्यं सम० ॥ ॐत्रिपादूर्ध्वउदै० नमस्ते देवदेवेश नमस्ते धरणीधर ॥ नमस्ते जगदाधार अर्घ्यं नः प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० अर्घ्यं स० ॥ ॐतस्माद्विराळ० कर्पूरवासितं तोयं मंदाकिन्याः समाहृतम् ॥ आचम्यतां जगन्नाथ मया दत्तं हि भक्तितः ॥ श्रीअ० आचम-नीयं सम० ॥ ॐयत्पुरुषेणहविषा० गंगासरस्वतीरेवापयोष्णीनर्मदा-

जलैः ॥ स्नापितोऽसि मया देव तथा शांतिं कुरुष्व मे ॥ श्रीअ० स्नानीयं स० ॥ पंचामृतैः स्नपयिष्ये ॥ ॐ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं ॥ भवावाजस्यसंगथे ॥ कामधेनोः समुद्भूतं देवर्षिपितृतृप्तिदम् ॥ पयो ददामि देवेश स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० स्नानार्थे पयःस्नानं स० ॥ पयःस्नानानंतरं शुद्धोदकस्नानं सम० ॥ सकलपूजार्थे गंधाक्षतान् समर्प० ॥ ॐदधिक्राव्णोअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः ॥ सुरभिनोमुखाकरत्प्रणआयूंषितारिषत् ॥ चंद्रमंडलसंकाशं सर्वदेवप्रियं दधि ॥ स्नानार्थं ते मया दत्तं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० दधि० सम० गंधा० ॥ ॐघृतंमिमिक्षेघृतमस्ययोनिर्घृते श्रितोघृतम्वस्यधाम । अनुष्वधमावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यं ॥ आज्यं सुराणामाहार आज्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम् ॥ आज्यं पवित्रं

परमं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० घृत० स० गंधा० ॥ ॐमधुवाता
ऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः ॥ माध्वीर्नःसंत्वोषधीः । मधुनक्तमुतोषसोम
धुमत्पार्थिवंरजः । मधुद्यौरस्तुनःपिता ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्मधुमाँअ
स्तुसूर्यः । माध्वीर्गावोभवंतुनः ॥ सर्वौषधिसमुत्पन्नं पीयूषसदृशं मधु ॥
स्नानार्थं ते प्रयच्छामि गृहाण परमेश्वर ॥ श्रीअ० मधु० स० गंधा० ॥
ॐस्वादुःपवस्वदिव्यायजन्मनेस्वादुरिंद्रायसुहवीतुनाम्ने । स्वादुर्मित्रा
युवरुणायवायवेबृहस्पतयेमधुमाँअदाभ्यः । इक्षुदंडसमद्भूतादिव्यशर्क-
रया हरिम् ॥ स्नापयामि महाभक्त्या प्रीतो भव सुरेश्वर ॥ श्रीअ० शर्करा०
स० गंधा० ॥ ॐगंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांकरीषिणीं ॥ ईश्वरींसर्वभू
तानांतामिहोपह्वयेश्रियम् ॥ कर्पूरैलासमायुक्तं सुगंधद्रव्यसंयुतम् ॥
गंधोदकं मया दत्तं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० षष्ठं गंधोदकस्ना०

 ॥ नाममंत्रेण चंदनाद्युपचारैः पूजयेत् ॥ अनेन पूर्वाराधनेन अमुकदेवता प्रीयताम् ॥ उत्तरे निर्माल्यं विसृज्य अभिषेकं कुर्यात् ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःॐसहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् ॥ सभूमिंविश्वतोवृत्वात्यतिष्ठद्दशांगुलं ॥ पुरुषएवेदंसर्वंयद्भूतंयच्चभव्यं ॥ उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ एतावानस्यमहिमातोज्यायांश्चपूरुषः ॥ पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतंदिवि ॥ त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषःपादोस्येहाभवत्पुनः ॥ ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेअभि ॥ तस्माद्विराळजायतविराजोअधिपूरुषः ॥ सजातोअत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथोपुरः ॥ १ ॥ यत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत ॥ वसंतोअस्यासीदाज्यंग्रीष्मइध्मःशरद्धविः ॥ तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षन्पुरुषंजातमग्रतः ॥ तेनदेवाअयजंतसाध्याऋषयश्चये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसंभृतं

पृषदाज्यं ॥ पशूंस्ताँश्चक्रेवायव्यानारण्यान्ग्राम्याश्चये ॥ तस्माद्यज्ञा-
त्सर्वहुतऋचःसामानिजज्ञिरे ॥ छंदांसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजा-
यत ॥ तस्मादश्वाअजायंतयेकेचोभयादतः ॥ गावोहजज्ञिरेतस्मात्त-
स्माज्जाताअजावयः ॥२॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यकल्पयन् ॥ मुखंकि
मस्यकौबाहूकाऊरूपादाउच्येते ॥ ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यः
कृतः ॥ ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्यांशूद्रोअजायत ॥ चंद्रमामनसोजात-
श्चक्षोःसूर्योअजायत ॥ मुखादिंद्रश्चाग्निश्चप्राणाद्वायुरजायत ॥ नाभ्या
आसीदंतरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत ॥ पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात्तथालो-
काँअकल्पयन् ॥ सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिःसप्तसमिधःकृताः ॥ देवाय-
द्यज्ञंतन्वानाअबध्नन्पुरुषंपशुं ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्र-
थमान्यासन् ॥ तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ ३ ॥

ॐ अतोदेवाअवंतुनोयतोविष्णुर्विचक्रमे ॥ पृथिव्याःसप्तधामभिः ॥ इदं विष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदं ॥ समूढमस्यपांसुरे ॥ त्रीणिपदाविचं-क्रमेविष्णुर्गोपाऽअदाभ्यः ॥ अतोधर्माणिधारयन् ॥ विष्णोःकर्माणि पश्यतयतोव्रतानिपस्पशे ॥ इंद्रस्ययुज्यःसखा ॥ तद्विष्णोःपरमंपदं सदापश्यंतिसूरयः ॥ दिवीवचक्षुराततं ॥ तद्विप्रासोविपन्यवोजागृवां सःसमिंधते ॥ विष्णोर्यत्परमंपदं ॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनोर्बा-हुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यामग्नेस्तेजसासूर्यस्यवर्चसेंद्रस्येंद्रियेणाभिषिंचामि ॥ बलायश्रियैयशसेन्नाद्याय ॐभूर्भुवःस्वः अमृताभिषेकोस्तु शांतिःपु-ष्टिस्तुष्टिश्चास्तु ॥ श्रीअमुकदेव० महाभिषेकस्नानं समर्पयामि ॥ महा-भि० आचमनीयं समर्पयामि ॥ ॐतदस्तुमित्रावरुणातदग्नेशंयोरस्मभ्यं-मिदमस्तुशस्तं ॥ अशीमहिंगाधमुतप्रतिष्ठांनमोदिवेबृहतेसादनाय ॥

गृहावै प्रतिष्ठासूक्तं तत्प्रतिष्ठिततमया वाचा शंस्तव्यं तस्माद्यद्यपि दूरइव पशूँल्लभते गृहानेवैनानाजिगमिषति गृहाहि पशूनां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठा ॥ ॐनर्यंप्रजांमेगोपाय ॥ अमृतत्वायजीवसे ॥ जातांजनिष्यमाणांच ॥ अमृतेसत्येप्रतिष्ठितां ॥ सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥ ॐ तंयज्ञंबर्हिषि० ॥ सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकलज्जानिवारणे । मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअमु० देव०वस्त्रं० ॥ ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसंभृ० ॥ देवदेव नमस्तेऽस्तु त्राहि मां भवसागरात् ॥ ब्रह्मसूत्रं सोत्तरीयं गृहाण पुरुषोत्तम ॥ श्रीअमु० देव० यज्ञोप० ॥ (हरिद्रा स्वर्णवर्णाभा सर्व-सौभाग्यदायिनी ॥ सर्वालंकारमुख्या हि देवि त्वं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० हरिद्रां स० ॥ हरिद्राचूर्णसंयुक्तं कुंकुमं कामदायकं ॥ वस्त्रा-लंकरणं सर्वं देवि त्वं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० कुंकुमं समर्पयामि ॥

कज्जलं कामिकं रम्यं कामिनीकामसंभवं ॥ नेत्रयोर्भूषणार्थाय कज्जलं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० कज्जलं स० ॥ उदितारुणसंकाशं जपाकुसुमसंनिभं ॥ सीमंतभूषणार्थाय सिंदूरं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० सिंदूरं स ॥ मांगल्यतंतुमणिभिर्मुक्ताफलविराजितम् ॥ कंठस्य भूषणार्थाय प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम्॥ श्रीअ० कंठसूत्रं स० ॥ काचस्य निर्मितं दिव्यं कंकणं च सुरेश्वरि ॥ हस्तालंकरणार्थाय कंकणं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० कंकणं स० ॥ अलंकारान्मया देवि सुवर्णेन विनिर्मितान् ॥ प्रीत्यर्थं तव देवेशि भूषणं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० नानाभूषणानि स० ॥ नानाभरणशोभाढ्यं नानारत्नोपशोभितं ॥ अर्पितं च मया देवि ताडपत्रं प्रगृह्यताम् ॥ श्रीअ० ताडपत्रं स० ॥) ॐ अहिरिवभोगैःपर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः ॥ हस्तघ्नोविश्वावयुनानि-

निविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥ ज्योत्स्नापते नमस्तुभ्यं नमस्ते विश्वरूपिणे ॥ नानापरिमलद्रव्यं गृहाण परमेश्वर ॥ श्रीअ० नानापरिमलद्रव्याणि स० ॥ ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः० ॥ श्रीखंडं चंदनं दिव्यं गंधाढ्यं सुमनोहरं ॥ विलेपनं सुरश्रेष्ठ चंदनं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअ० चंदनं स० ॥ अक्षतास्तंडुलाः शुभ्राः कुंकुमेन विराजिताः ॥ मया निवेदिता भक्त्या गृहाण परमेश्वर ॥ श्रीअ० अक्षतान् स० ॥ ॐ तस्मादश्वा० ॥ माल्यादीनि सुगंधीनि मालत्यादीनि वै प्रभो ॥ मयाहृतानि पूजार्थं गृह्यतां परमेश्वर ॥ सेवंतिकाबकुलचंपकपाटलाब्जैः पुन्नागजातिकरवीररसालपुष्पैः ॥ बिल्वप्रवालतुलसीदलमालतीभिस्त्वां पूजयामि जगदीश्वर मे प्रसीद ॥ श्रीअ० पुष्पाणि स० ॥ केशवादिचतुर्विंशतिनामभिस्तुलसीदलैः पूजयेत् ॥ ॥

ॐयत्पुरुषं० ॥ वनस्पतिरसोद्भूतो गंधाढ्यो गंध उत्तमः॥ आघ्रेयः सर्व-
देवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअमु० धूपं स० ॥ ॐब्राह्मणोस्य-
मुखं० ॥ आज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ॥ दीपं गृहाण
देवेश त्रैलोक्यतिमिरापह ॥ भक्त्या दीपं प्रयच्छामि देवाय परमा-
त्मने ॥ त्राहि मां निरयाद्घोराद्दीपज्योतिर्नमोस्तुते ॥ श्रीअमु० दीपं
स० ॥ ॐचन्द्रमामनसो० ॥ नैवेद्यं गृह्यतां देव भक्तिं मे ह्यचलां कुरु ॥
ईप्सितं मे वरं देहि परत्र च परां गतिम्॥ शर्कराखंडखाद्यानि दधिक्षीर-
घृतानि च ॥ आहारं भक्ष्यभोज्यं च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीअमु०
नैवेद्यं स० ॥ ॐ प्राणाय स्वाहा अपानाय० व्यानाय० उदानाय०
समानाय० ब्रह्मणे० ॥ नैवेद्यमध्ये पानीयं स० उत्तरापोशनं स० हस्त-
प्रक्षालनं० स० ॥ मुखप्रक्षालनं स० करोद्वर्तनार्थे चंदनं स० ॥ पूगीफलं

महद्दिव्यं नागवल्लीदलैर्युतं ॥ कर्पूरैलासमायुक्तं तांवूलं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअमु० तांवूलं स० ॥ इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे
सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥ फलेन फलितं सर्वं त्रैलोक्यं सच-
राचरं ॥ तस्मात्फलप्रदानेन सफलाश्च मनोरथाः ॥ श्रीअमु० फलं स० ॥
हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतः
शांतिं प्रयच्छ मे ॥ श्रीअमु० दक्षिणां स० ॥ ॐ श्रियेजातःश्रियआनिरि-
यायश्रियंवयोजरितृभ्योंददाति ॥ श्रियंवसानाअमृतत्वमायन्भवंतिस-
त्यासमिथामितद्रौ ॥ श्रियएवैनं तत् श्रियामादधातिसंततमृचावषट्-
कृत्यं संतत्यै संधीयते प्रजया पशुभिर्य एवं वेद ॥ चंद्रादित्यौ च धरणि-
र्विद्युदग्निस्तथैव च ॥ त्वमेव सर्वज्योतींषि आर्तिक्यं प्रतिगृह्यताम् ॥
श्रीअमु० महानीराजनदीपं स० ॥ कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं

भुजगेंद्रहारं ॥ सदा वसंतं हृदयारविंदे भवं भवानीसहितं नमामि ॥ श्रीअ० कर्पूरार्तिक्यदीपं स० ॥ ॐनाभ्यांआसी० ॥ नमः सर्वहितार्थाय जगदाधारहेतवे ॥ साष्टांगोऽयं प्रणामस्ते प्रयत्नेन मया कृतः ॥ नमो स्त्वनंताय सहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ॥ सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटीयुगधारिणे नमः ॥ श्रीअमु० नमस्कारान् स० ॥ ॐसप्तास्यासन्० ॥ यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च ॥ तानि तानि विनश्यंति प्रदक्षिणपदे पदे ॥ श्रीअमु० प्रदक्षिणां स० ॥ ॐयज्ञेनयज्ञ० ॥ करचरणकृतं वाक्कायजं कर्मजं वा श्रवणनयनजं वा मानसं वापराधं ॥ विहितमविहितं वा सर्वमेतत्क्षमस्व जय जय करुणाब्धे श्रीमहादेव शंभो ॥ श्रीअमु० मंत्रपुष्पं स० ॥ आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनं ॥ पूजां चैव न जानामि क्षमस्व परमेश्वर ॥

मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वर ॥ यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ॥ तस्मात्कारुण्यभावेन रक्षस्व परमेश्वर ॥ अपराधसहस्रं च क्रियतेऽहर्निशं मया ॥ दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ॥ गतं पापं गतं दुःखं गतं दारिद्र्यमेव च ॥ आगता सुखसंपत्तिः पुण्याच्च तव दर्शनात् ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषो जहि ॥ पुत्रान् देहि धनं देहि सर्वान्कामांश्च देहि मे ॥ यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपःपूजाक्रियादिषु ॥ न्यूनं संपूर्णतां याति सद्यो वंदे तमच्युतं ॥ इति प्रार्थना ॥ अनेन मया यथाज्ञानेन यथामीलितोपचारद्रव्यैः कृतपूजनेन श्रीअमुकदेवताः प्रीयंताम् ॥ घंटां पूजयेत् ॥ शंखमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं केशवोपरि ॥ अंगलग्नं मनुष्याणां ब्रह्महत्यां व्यपो-

हति ॥ अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनं ॥ विष्णुपादोदकं तीर्थं जठरे धारयाम्यहं ॥ अच्युतानंत गोविंद नामोच्चारणभेषजात् ॥ नश्यंति सकला रोगाः सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ तीर्थं ग्राह्यं ॥ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणानायम्य ॥ ममोपात्तदुरितक्षय-द्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्यामुपासिष्ये ॥ आपोहिष्ठेति तृचेन पूर्ववत्प्रथमं मार्जनं कृत्वा ॥ मंत्राचमनं यथा ॥ आपः पुनं-त्वित्यस्यानुवाकस्य नारायण आपो अष्टिः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐ आपःपुनंतुपृथिवींपृथिवीपूतापुनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूतापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वादुश्चरितंमम ॥ सर्वंपुनंतुमामा-पोसतांचप्रतिग्रहुँस्वाहा ॥ इति अपः पीत्वा । आचम्य प्रातःसंध्या-वत् द्वितीयं मार्जनं अघमर्षणांतं कृत्वा ॥ हंसःशुचिषदिति मंत्रस्य

गोतमोवामदेवः सूर्यो जगती ॥ अर्घ्यदाने विनियोगः ॥ ॐ हंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतं ॥ श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं नमम ॥ आत्मानं परिषिच्य द्विराचम्य ॥ ऊर्ध्वबाहुरुन्मुखः सूर्यमुपतिष्ठेत ॥ उदुत्यमिति त्रयोदशर्चस्य सूक्तस्य काण्वः प्रस्कण्व ऋषिः ॥ श्रीसूर्यो देवता ॥ नवाद्या गायत्र्यः अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ॥ चित्रं देवानामिति षडृचस्य सूक्तस्य आंगिरसः कुत्सः सूर्यस्त्रिष्टुप् ॥ सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐ उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥ अपत्येतायवोयथानक्षत्रायंत्यक्तुभिः ॥ सूरायविश्वचक्षसे ॥ अदृश्रमस्यकेतवोविरश्मयोजनाँऽअनु ॥ भ्राजंतोऽअग्नयोयथा ॥ तरणिर्विश्वदर्शतोज्योतिष्कृदसिसूर्य ॥ विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यङ्देवानांविशः

प्रत्यङ्ङुदेषिमानुषान् ॥ प्रत्यङ्विश्वंस्वर्द्दृशे ॥ १ ॥ येनापावकचक्ष-
साभुरण्यंतंजनाँऽअनु ॥ त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामेषिरजंस्पृथ्वहामि-
मानोऽअक्तुभिः ॥ पश्यन्जन्मानिसूर्य ॥ सप्तत्वाहरितोरथेवहंतिदेवसू-
र्य ॥ शोचिष्केशंविचक्षण ॥ अयुक्तसप्तशुंध्युवःसूरोरथस्यनप्त्यः ॥
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्वयंतमसस्परिज्योतिष्पश्यंतउत्तरं ॥ देवं
देवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहऽआरोहन्नुत्तरांदिवं ॥
हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ॥ शुकेषुमेहरिमाणंरोपणाकासुदध्म-
सि ॥ अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ उदगादयमादित्योवि-
श्वेनसहसासह ॥ द्विषंतंमह्यंरंधयन्मोऽअहंद्विषतेरधं ॥ २ ॥ चित्रंदेवा-
नामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथिवीऽअंतरिक्षं
सूर्यऽआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्योदेवीमुषसंरोचमानांमर्योनयोषाम-

भ्यैतिपश्चात् ॥ यत्रानरोदेवयंतोयुगानिवितन्वतेप्रातिभद्रायभद्रं ॥ भद्रा
ऽअश्वाहरितःसूर्यस्यचित्राऽएतग्वाऽअनुमाद्यासः ॥ नमस्यंतोदिवऽआ
पृष्ठमस्थुःपरिद्यावापृथिवीयंतिसद्यः ॥ तत्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वंमध्या
कर्तोविततंसंजभार ॥ यदेदयुक्तहरितःसधस्थादाद्रात्रीवासस्तनुतेसि
मस्मै ॥ तन्मित्रस्यवरुणस्याभिचक्षेसूर्योरूपंकृणुतेद्योरुपस्थे ॥ अनंत
मन्यद्रुशदस्यपाजःकृष्णमन्यद्धरितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाऽउदितासूर्य-
स्यनिरंहसः पिपृतानिरवद्यात् ॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिः
सिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ३ ॥ इत्युपस्थाय उपविश्याचम्य प्राणायामं
कृत्वा ॥ युवतीं युवादित्यमंडलमध्यस्थां श्वेतवर्णां श्वेतांबरानुलेपन-
स्रगाभरणां चतुर्वक्त्रां प्रतिवक्त्रंत्रिनेत्रां चंद्रशेखरां त्रिशूलखड्गखट्वां-
गडमरुकचतुर्भुजां वृषभासनारूढां रुद्रदैवत्यां यजुर्वेदमुदाहरंतीं भुव-

लौंकाधिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यात्वा संपूज्य यथेष्टकामजपं कुर्यात् ॥ अन्यत् प्रातःसंध्यावत् ॥ इति मध्याह्नसंध्या ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ ब्रह्मयज्ञप्रारंभः ॥ आचम्य प्राणानायम्य देवर्ष्याचार्यपितृतृप्तिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं ब्रह्मयज्ञेन यक्ष्ये ॥ पृथिवीतिमंत्र० रभे ॥ विद्युदसीतिमंत्रस्य ॥ अग्निर्ऋषिः ॥ वरुणोदेवता ॥ उदकोपस्पर्शने विनियोगः ॥ ॐविद्युदसिविद्यमेपाप्मानमृतात्सत्यमुपैमि (इतिमंत्रेणाप उपस्पृश्य वामजानूपरि दक्षिणं पादं निधाय दक्षिणजानुनि कुशपवित्रगर्भं प्रागंगुलिमुत्तानं सव्यपाणिं निधाय तदुपरि दक्षिणं पाणिं प्रागंगुलिमेवं न्यंचं निधाय व्याहृतिपूर्वां पच्छोर्धर्चशः सर्वां सावित्रीं पठित्वा) ॐभूर्भुवःस्वःतत्सवितु० इतिपादः अर्धं ऋक् ॐअग्निमीळेपुरोहितंयज्ञस्यदेवमृत्विजं ॥ होतारंरत्नधातमं ॥ अग्निःपूर्वे

भिर्ऋषिभिरीड्योनूतनैरुत ॥ सदेवाँऽएहवक्षति ॥ अग्निनारयिमंश्नवत्पो
षमेवदिवेदिवे ॥ यशसंवीरवत्तमं ॥ अग्नेयंयज्ञमध्वरंविश्वतःपरिभूर
सि ॥ सऽइद्देवेषुगच्छति ॥ अग्निर्होताकविक्रतुःसत्यश्चित्रश्रवस्तमः ॥
देवोदेवेभिरागमत् ॥ १ ॥ यदंगदाशुषेत्वमग्नेभद्रंकरिष्यसि ॥ तवेत्त
त्सत्यमंगिरः । उपत्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तर्धियावयं ॥ नमोभरंतऽएम
सि ॥ राजंतमध्वराणांगोपामृतस्यदीदिविं ॥ वर्धमानंस्वेदमे ॥ सनःपि
तेवसूनवेग्नेसूपायनोभव ॥ सचस्वानःस्वस्तये ॥ २ ॥ वायवायाहिदर्शत
॥ ॥ अग्निर्वै देवानामवमो विष्णुः परमः ॥ अथ महाव्रतं एष पंथाएत-
त्कर्म ॥ अथातः संहिताया उपनिषत् ॥ विदा मघवन्विदा ॥ महाव्रतस्य
पंचविंशतिंसामिधेन्यः ॥ इषेत्वोर्जेत्वा ॥ अग्नआयाहिवीतये ॥ शन्नोदे
वीरभिष्टये ॥ अथैतस्यसमाम्नायस्य ॥ समाम्नायःसमाम्नातः ॥ मयरस-

तजभनलगसंमितं ॥ गौः । ग्मा ॥ पंचसंवत्सरमयं ॥ अथ शिक्षां प्रव-
क्ष्यामि ॥ वृद्धिरादैच् ॥ (यदिंद्रोदाशराज्ञेमानुषंव्यगाहथाः ॥ इदंज-
माउपश्रुत)॥ योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं ॥ नारायणं नमस्कृत्य ॥ अथातो
धर्मं व्याख्यास्यामः ॥ अथातो धर्मजिज्ञासा ॥ अथातो ब्रह्मजिज्ञा-
सा ॥ ॐ तच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगातुंयज्ञपतयेदैवीस्वस्तिरस्तु
नःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः ॥ ऊर्ध्वंजिगातुभेषजं ॥ शन्नोऽअस्तुद्विपदेशंचतु
ष्पदे ॥ ॐ नमोब्रह्मणे ० इति त्रिः ॥ ॐ वृष्टिरसिवृश्चमेपाप्मानमृतात्स-
त्यमुपागामित्यपः स्पृष्ट्वा ॥ प्रजापतिस्तृप्यतु ॥ ब्रह्मा तृप्यतु ॥ वे-
दास्तृप्यंतु ॥ देवास्तृप्यंतु ॥ ऋषयस्तृप्यंतु ॥ सर्वाणि छंदांसि
तृप्यंतु ॥ ॐकारस्तृप्यतु ॥ वषट्कारस्तृप्यतु ॥ व्याहृतयस्तृप्यंतु ॥
सावित्री तृप्यतु ॥ यज्ञास्तृप्यंतु ॥ द्यावापृथिवी तृप्यतां ॥ अंत-

रिक्षं तृप्यतु ॥ अहोरात्राणि तृप्यंतु ॥ सांख्यास्तृप्यंतु ॥ सिद्धास्तृ-
प्यंतु ॥ समुद्रास्तृप्यंतु ॥ नद्यस्तृप्यंतु ॥ गिरयस्तृप्यंतु ॥ क्षेत्रौषधि-
वनस्पतिगंधर्वाप्सरसस्तृप्यंतु ॥ नागास्तृप्यंतु ॥ वयांसि तृप्यंतु ॥
गावस्तृप्यंतु ॥ साध्यास्तृप्यंतु ॥ विप्रास्तृप्यंतु ॥ यक्षास्तृप्यंतु ॥
रक्षांसि तृप्यंतु ॥ भूतानि तृप्यंतु ॥ एवमंतानितृप्यंत्वित्येकोनत्रिंश-
न्मंत्रैः कुशाग्रैर्दैवतीर्थेनैकवारं तर्पयेत् ॥ निवीती ॥ शतर्चिनस्तृप्यं-
तु ॥ माध्यमास्तृप्यंतु ॥ गृत्समदस्तृप्यतु ॥ विश्वामित्रस्तृप्यतु ॥
वामदेवस्तृप्यतु ॥ अत्रिस्तृप्यतु ॥ भरद्वाजस्तृप्यतु ॥ वसिष्ठस्तृ-
प्यतु ॥ प्रगाथास्तृप्यंतु ॥ पावमान्यस्तृप्यंतु ॥ क्षुद्रसूक्तास्तृप्यंतु ॥
महासूक्तास्तृप्यंत्विति द्वादशमंत्रैः कुशमध्येन ऋषितीर्थेन द्विःप्रत्येकं
तर्पयित्वा ॥ प्राचीनावीती ॥ सुमंतुजैमिनिवैशंपायनपैलसूत्रभाष्य-

भारतमहाभारतधर्माचार्यास्तृप्यंतु ॥ जानंतिबाहविगार्ग्यगौतमशा-
कल्यबाभ्रव्यमांडव्यमांडूकेयास्तृप्यंतु ॥ गर्गीवाचक्नवी तृप्यतु ॥
वडवाप्रातीथेयी तृप्य० ॥ सुलभामैत्रेयी तृप्य० ॥ कहोळं तर्पयामि ॥
कौषीतकं त० ॥ महाकौषीतकं त० ॥ पैंग्यं त० ॥ महापैंग्यं त० ॥
सुयज्ञं त० ॥ सांख्यायनं त० ॥ ऐतरेयं त० ॥ महैतरेयं त० ॥
शाकलं त० ॥ बाष्कलं त० ॥ सुजातवक्रं त० ॥ औदवाहिं त० ॥
महौदवाहिं त० ॥ सौजामिं त० ॥ शौनकं त० ॥ आश्वलायनं त० ॥
ये चान्ये आचार्यास्ते सर्वे तृप्यंतु ॥ इति त्रयोविंशतिमंत्रैः पितृती-
र्थेन कुशमूलैस्तर्पयेत् ॥ ततः अस्मत्पितरं अमुकशर्माणं अमुकगोत्रं
वसुरूपं स्वधानमस्तर्पयामि ॥ एवं पितामहादींस्त्रींस्त्रीनंजलीन् दत्त्वा ॥
(तातांबात्रितयं सपत्नजननी मातामहादित्रयं सस्त्रि स्त्रीतनयादि-

तातजननीस्वभ्रातरः सस्त्रियः ॥ तातांबात्मभगिन्यपत्यधवयुग्जाया-
पिता सद्गुरुः शिष्याप्ताः पितरो महालयविधौ तीर्थे तथा तर्पणे ॥)
आब्रह्मस्तंबपर्यंतं देवर्षिपितृमानवाः ॥ तृप्यंतु पितरः सर्वे मातृ-
मातामहादयः ॥ अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवासिनां ॥ आब्रह्म-
भुवनाल्लोकादिदमस्तु तिलोदकमिति त्रिर्दत्त्वा ॥ ये के चास्मत्कुले
जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः ॥ ते गृह्णंतु मया दत्तं वस्त्रनिष्पीडनो-
दकमिति ॥ उपवीती चतुर्गुणं उपरिदशं वस्त्रं स्थले वामभागे
निष्पीड्य द्विराचामेत् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः॥ अथ वैश्वदेवप्रयोगः ॥ अग्नेः पश्चात्प्राङ्मुख उपवि-
श्य आचम्य देशकालौ निर्दिश्य ममोपात्तदुरितक्षयपूर्वकमात्मसंस्का-
रान्नसंस्कारद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसायंवैश्वदेवौ तंत्रेण करि-

प्ये ॥ (पृथक्कर्तव्यश्चेत् प्रातर्वैश्वदेवं करिष्य इति प्रातः ॥ सायं तु सा
यंवैश्वदेवमिति ॥) जुष्टोदमूना आत्रेयोवसुश्रुतोऽग्निस्त्रिष्टुप् ॥ एह्यग्ने रा-
हूगणो गोतमोऽग्निस्त्रिष्टुप् ॥ अग्न्यावाहनेविनियोगः ॥ ॐजुष्टोदमूनाऽ
अतिथिर्दुरोणइमंनोयज्ञमुपयाहिविद्वान् ॥ विश्वाऽअग्नेऽअभियुजोविह
त्यांशत्रूयतामाभराभोजनानि ॥ ॐ एह्यग्नऽइहहोतानिषीदादब्धःसुपुर
एताभवानः ॥ अवतांत्वारोदसीविश्वमिन्वेयजामहेसौमनसायदेवान् ॥
इत्यक्षतैरावाह्य आच्छादनं दूरीकृत्य समस्तव्याहृतीनां परमेष्ठी प्रजा-
पतिः प्रजापतिर्बृहती ॥ अग्निप्रतिष्ठापने विनियोगः ॥ ॐभूर्भुवः
स्वः पावकनामानमग्निं प्रतिष्ठापयामि ॥ प्रोक्षितेंधनानि निक्षिप्य ॥
वेणुधमन्या प्रबोध्य ॥ चत्वारिशृंगागौतमो वामदेवोऽग्निस्त्रिष्टुप् ॥
अग्निमूर्तिध्याने विनियोगः ॥ ॐ चत्वारिशृंगात्रयो अस्यपादाद्वेशीर्षेस

सहस्तासोऽअस्य॥त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्यांऽआविवेश॥
सप्तहस्तश्चतुःशृंगः सप्तजिह्वो द्विशीर्षकः ॥ त्रिपात्प्रसन्नवदनः सु-
खासीनः शुचिस्मितः ॥ स्वाहां तु दक्षिणे पार्श्वे देवीं वामे स्वधां
तथा ॥ विभ्रद्दक्षिणहस्तैस्तु शक्तिमन्नं स्रुचं स्रुवं ॥ तोमरं व्यजनं
वामैर्घृतपात्रं च धारयन् ॥ आत्माभिमुखमासीन एवंरूपो हुताश-
नः ॥ अग्ने वैश्वानर शांडिल्यगोत्र मेषध्वज प्राङ्मुखो देव मम
संमुखो वरदो भव॥ इति ध्यात्वा परिसमूहनपर्युक्षणे कृत्वा ॥ सिद्धमन्नं
पात्रांतरे निधायाग्नावधिश्रित्य प्रोक्ष्योदगुद्वास्य पश्चिमभागे निधाय
त्रिधा विभज्य त्रिः प्रोक्ष्य पर्यग्निकृत्वा सर्पिषाभ्यज्य अग्निं विश्वानिन
इत्यलंकृत्य ॥ विश्वानिन इतितिसृणांवसुश्रुतोऽग्निस्त्रिष्टुप् ॥ द्वयोरर्च-
नेऽन्त्याया उपस्थाने विनियोगः॥ॐ विश्वानिनोदुर्गहाजातवेदःसिंधुंन

नावादुरितातिपर्षि ॥ अग्नेअत्रिवन्नमसागृणानोऽस्माकंबोध्यविताततनूनां ॥ यस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोमर्त्यंमर्त्योजोहवीमि ॥ जातवेदोयशोअस्मासुधेहिप्रजाभिरग्नेअमृतत्वमश्यां । यस्मैत्वंसुकृतेजातवेदउलोकमग्नेकृणवःस्योनं ॥ अश्विनंसपुत्रिणंवीरवंतंगोमंतंरयिंनशतेस्वस्ति ॥ आत्मानं चालंकृत्य हस्तं प्रक्षाल्य ॥ अन्नमभिघार्याग्नावधिश्रित्योद्गुद्वास्य सव्यं पाणितलं हृदि न्यस्य दक्षिणहस्तेन दक्षिणभागादन्नमादायांगुष्ठाग्रेण पीडितं संहतांगुल्युत्तानपाणिना समंत्रं जुहुयात् ॥ तच्च प्रातरित्थं ॥ ॐसूर्याय स्वाहा ॥ सूर्यायेदं न ममेति त्यागः सर्वत्रापि ज्ञेयः ॥ प्रजापतये स्वाहा ॥ सोमाय वनस्पतये स्वाहा ॥ अग्नीषोमाभ्यां० ॥ इंद्राग्निभ्यां० ॥ द्यावापृथिवीभ्यां स्वाहा ॥ धन्वंतरये स्वाहा ॥ इंद्राय० ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्यः० ॥ ब्रह्मणे स्वाहेति ॥ सायंतनवैश्वदेवाहुत-

यस्तु॥अग्नये स्वाहा॥प्रजापतये इत्यादिब्रह्मणे इत्यंतं पूर्ववन्नवाहुतीर्हु-
त्वा॥ परिसमूहनपर्युक्षणे कृत्वा अग्न्यलंकरणं पंचोपचारपूजांते विभू-
तिं धारयेत्॥ मानस्तोकइतिकुत्सोरुद्रोजगती॥ विभूतिग्रहणे विनि-
योगः॥ ॐमानस्तोकेतनयेमानआयौमानोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः॥
वीरान्मानोरुद्रभामितोवंधीर्हविष्मंतःसदमित्त्वाहवामहे॥ त्र्यायुषं ज-
मदग्नेरिति ललाटे॥ कश्यपस्य त्र्यायुषं कंठे॥ अगस्त्यस्य त्र्यायुषं
नाभौ॥ यद्देवानां त्र्यायुषं दक्षिणस्कंधे॥ तन्मे अस्तु त्र्यायुषं वाम-
स्कंधे॥ सर्वमस्तु शतायुषं शिरसि॥ ओंचमेस्वरश्चमेयज्ञोपचतेन-
मश्च॥ यत्ते न्यूनं तस्मै त उपयत्तेऽतिरिक्तं तस्मै ते नमः॥ अग्नये
नमः॥ स्वस्ति॥ श्रद्धां मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां बुद्धिं श्रियं वलं॥
आयुष्यं तेज आरोग्यं देहि मे हव्यवाहन॥ इति देवयज्ञः॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ भूतयज्ञः ॥ भूमिं प्रोक्ष्य मध्यंभागादन्न-
मादाय प्राचीमारभ्य ईशानीपर्यंतं चक्राकारं नैरंतर्येण सूर्याय स्वा-
हेति पूर्वोक्तैर्दशभिः अद्भ्यः स्वाहा ओषधिवनस्पतिभ्यः० गृहाय०
गृहदेवताभ्यः० वास्तुदेवताभ्यः स्वाहेति पंचभिश्च दत्वा चक्राद्बहिः
प्राच्यां प्राक्संस्थं ॥ इंद्राय० इंद्रपुरुषेभ्यः ॥ दक्षिणत उदक्संस्थं ॥
यमाय० यमपुरुषेभ्यः ॥ पश्चिमतः प्राक्संस्थं ॥ वरुणाय० वरुणपुरु-
षेभ्यः० ॥ उत्तरस्यामुदक्संस्थं ॥ सोमाय० सोमपुरुषेभ्यः० ॥ चक्रमध्ये
ब्रह्मणे स्वाहा तत्प्राच्यां ब्रह्मपुरुषेभ्यः० ब्रह्मणो दक्षिणतो विश्वेभ्यो
देवेभ्यः० ब्रह्मणः पश्चिमतः सर्वेभ्यो भूतेभ्यः० ब्रह्मण उत्तरतो दिवा-
चारिभ्यः० चक्रादुत्तरतो रक्षोभ्यः स्वाहेति दत्वाप उपस्पृश्य तदु-
त्तरतो भूमिं प्रोक्ष्य द्वितीयभूतयज्ञं कुर्यात् ॥ तत्र सूर्यपदस्थानेऽग्नि-

पदं दिवापदस्थाने नक्तमिति विशेषः ॥ शेषं पूर्ववत् ॥ इति भूतयज्ञः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पितृयज्ञः ॥ प्राचीनावीती ॥ आग्नेय्यभिमुखः सव्यंजान्वाच्योत्तरभागादंगुष्ठपर्वमात्रमन्नं गृहीत्वा पराचीनपाणिना चक्राद्दक्षिणतः स्वधापितृभ्य इति मंत्रेण वलिं दत्वाप उपस्पृश्य ॥ द्वितीयचक्राग्नेयभागे च तथैव दत्वाप उपस्पृश्य पितृयज्ञान्नशेषेणैव चक्राद्बहिर्नैर्ऋत्यकोणे श्यामाय चक्राद्वायव्यकोणे शवलाय इत्युभयत्र स्वाहाकारवर्ज्यं वलिं दत्वा गृहांगणे जलमासिच्य श्वचांडालपतितभूतवायसेभ्योन्नं विकिरेत् ॥ ऐंद्रवारुणवायव्या याम्या नैर्ऋतिकाश्च ये ॥ ते काकाः प्रतिगृह्णंतु भूम्यां पिंडं मयोज्झितम् ॥ इति पितृयज्ञशेषेण दद्यात् ॥ वैवस्वतकुले जातौ द्वौ श्यामशवलौ शुनौ ॥ ताभ्यां पिंडो मया दत्तो रक्षेतां पथि मां सदा ॥ ये भूताः

प्रचरंति दिवानक्तंबलिमिच्छंतोवितुदस्यप्रेष्ठाः ॥ तेभ्योबलिंपुष्टिकामो ददामि मयिपुष्टिंपुष्टिपतिर्ददातु स्वाहा ॥ रात्रौचेन्नक्तमिति ब्रूयादि-ति शौनकोक्तश्चक्राकारः प्रयोगः ॥ प्रक्षालितपाणिपादः आचम्य गृहं प्रविश्य ॥ शांतापृथिवीत्यादि जपित्वा विष्णुं स्मृत्वा कर्मार्पयेत् ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ मनुष्ययज्ञः ॥ अतिथिभोजनपर्याप्तं षोड-शग्रासमितं वा ग्रासचतुष्टयं वा ग्रासमितं वान्नं सनकादिमनुष्ये-भ्यो हंतेति दद्यात् ॥ बहुषु भिक्षुकेष्वागतेष्वशक्तेन त्रिभ्यो ग्रास-त्रयं देयम् ॥ ॥ इति मनुष्ययज्ञः ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥ प्रातःकालवदाचमनं प्राणायामं च कुर्यात् ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्ण-वस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदैवत्या आ-

हवनीयाग्न्युपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णुसंध्या सत्यवती-
नाम्नी ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्तिं
करिष्ये ॥ ततः अपःप्राशनमंत्रपर्यंतं प्रातःकालवत्॥ अग्निश्चेतिमंत्रस्य
याज्ञवल्क्य उपनिषदृषिः ॥ अग्निमन्युमन्युपतयो रात्रिश्च देवताः ॥
प्रकृतिश्छंदः ॥ मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐ अग्निश्चमामन्युश्चमन्युपत-
यश्चमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यदह्नापापमकार्षं ॥ मनसावा-
चाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ अहस्तदवलुंपतु ॥ यत्किंचंदुरि-
तंमयि ॥ इदमहंमाममृतयोनौ ॥ सत्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ आ-
चम्य ॥ प्रातःकालवत् नवऋग्भिः मार्जनं कृत्वा ॥ तथा गायत्रीमं-
त्रेण वरुणाय त्रिवारमर्घ्यं दत्वा ॥ असावादित्यो ब्रह्म ॥ द्विराच-
मनं प्राणायामं च कृत्वा ॥ प्रातःकालवत् दिग्बंधासनं षडंगं तथा च

गायत्रीजपः पुनश्च षडंगं कृत्वा यच्चिद्धित इति दशर्चामाजीगर्तिः शुनःशेपः सकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातऋषिः ॥ वरुणो देवता ॥ गायत्री छंदः ॥ वरुणोपस्थाने वि० ॥ ॐ यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेवेवरुणव्रतं ॥ मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ मानोवधायहत्नवेजिहीळानस्यरीरधः ॥ माहृणानस्यमन्यवे ॥ विमृळीकायतेमनोरथीरश्वंनसंदितं ॥ गीर्भिर्वरुणसीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवःपतंतिवस्यइष्टये ॥ वयोनवसतीरुप ॥ कदाक्षत्रश्रियंनरमावरुणंकरामहे ॥ मृळीकायोरुचक्षसं ॥ १ ॥ तदित्समानमाशातेवेनंतानप्रयुच्छतः ॥ धृतव्रतायदाशुषे ॥ वेदायोवीनांपदमंतरिक्षेणपततां ॥ वेदनावःसमुद्रियः ॥ वेदमासोधृतव्रतोद्वादशप्रजावतः ॥ वेदायउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोर्ऋष्वस्यबृहतः ॥ वेदायेअध्यासते ॥ निषसादधृतव्रतोवरुणःपस्त्या ३ स्वा ॥ साम्राज्या

यसुक्रतुः ॥ यांसदासर्वभूतानीतिसमाप्तिपर्यंतंप्रातःकालवत्कुर्यात् ॥
इति सायंसंध्या समाप्ता ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ यज्ञोपवीतसंस्कारविधिः ॥ द्विराचम्य प्राणायामं कृत्वा देशकालौ संकीर्त्य श्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानसिद्ध्यर्थंयज्ञोप वीतसंस्कारमहंकरिष्ये ॥ यज्ञोपवीतं पलाशपर्णे निधाय ॥ ॐ आपोहि ष्ठामं० जनयंथाचनः ॥ हिरण्यवर्णाःशुचयःपावकायासुजातःकश्यपोया स्विंद्रः ॥ अग्नियागर्भंदधिरेविरूपास्तानआपःशंस्योनाभवंतु ॥ या साराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृतेअवपश्यंजनानां ॥ मधुश्चुतःशुचं योयाःपावकास्तानआपःशंस्योनाभवंतु ॥ यासांदेवादिविकृण्वंतिभक्षं याअंतरिक्षेबहुधाभवंति ॥ याःपृथिवींपयसोंदंतिशुक्रास्तानआपःशं स्योनाभवंतु ॥ शिवेनमाचक्षुषापश्यतापः शिवयातनुवोपस्पृशतत्वचं

मे॥सर्वां२ंअग्नी२ंरप्सुषदोंहुवेवोमयिवर्चोंबलमोजोनिधंत्त ॥ पवमानः सुवर्जनः ॥ पवित्रेणविचर्षणिः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनंतुमादेवज नाः ॥ पुनंतुमनवोधिया ॥ पुनंतुविश्वआयवः ॥ जातवेदःपवित्रवत् ॥ पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शुक्रेणदेवदीद्यंत् ॥ अग्नेक्रत्वाक्रतू२ंरनु ॥ यत्तेप वित्रमर्चिषि ॥ अग्नेवितंतमंतरा ॥ ब्रह्मतेनपुनीमहे ॥ उभाभ्यांदेवसवि तः ॥ पवित्रेणसवेनच ॥ इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ वैश्वदेवीपुनतीदेव्यागात् ॥ यस्यैबह्वीस्तनुवोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसधमाद्येषु ॥ वय२ंस्यामपतं योरयीणां ॥ वैश्वानरोरश्मिभिर्मापुनातु ॥ वातःप्राणेनेषिरोमयोभूः ॥ द्यावापृथिवीपयसापयोभिः ॥ ऋतावरीयज्ञियेमापुनीतां ॥ बृहद्भिः स वितस्तृभिः ॥ वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः ॥ अग्नेदक्षैःपुनाहिमा ॥ येनदेवाऽअ पुनत ॥ येनापोदिव्यंकशः ॥ तेनदिव्येनब्रह्मणा ॥ इदंब्रह्मपुनीमहे ॥

यः पावमानीरध्येति ॥ ऋषिभिः संभृत꣡ꣳरसं ॥ सर्वꣳसपूतमश्नाति ॥
स्वदितंमातरिश्वना ॥ पावमानीर्योऽअध्येति ॥ ऋषिभिः संभृतꣳरसं ॥
तस्मैसरस्वतीदुहे ॥ क्षीरꣳसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीः ॥
सुदुघाहिपयस्वतीः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितं ॥
पावमानीर्दिशंतुनः ॥ इमंलोकमथोऽअमुं ॥ कामान्त्समर्धयंतुनः ॥
देवीर्देवैःसमाभृताः ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीः ॥ सुदुघाहिघृतश्चुतः ॥
ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितं ॥ येनदेवाः पवित्रेण ॥
आत्मानंपुनतेसदा ॥ तेनसहस्रधारेण ॥ पावमान्यःपुनंतुमा ॥ प्राजा-
पत्यंपवित्रं ॥ शतोद्यामꣳहिरण्मयं ॥ तेनब्रह्मविदोवयं ॥ पूतंब्रह्मपुनी
महे ॥ इंद्रःसुनीतीसहमापुनातु ॥ सोमःस्वस्त्यावरुणःसमीच्या ॥ यमो-
राजाप्रमृणाभिःपुनातुमा ॥ जातवेदामोर्जयंत्यापुनातु ॥ ॐ भूरग्निंचपृथि

चींचमांचं ॥ त्रीꣳश्चलोकान्त्संवत्सरंच ॥ प्रजापतिस्त्वासादयतु ॥ तयादेवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद ॥ भुवोवायुंचांतरिक्षंचमांचं ॥ त्रीꣳश्चलोकान्० ॥ प्रजापति० ॥ तयादेवतया० ॥ स्वरादित्यंचदिवंचमांचं ॥ त्रीꣳश्चलोकान्० ॥ प्रजापति० ॥ तयादेवतया० ॥ भूर्भुवःसुवश्चंद्रमसंचदिशश्चमांचं ॥ त्रीꣳश्चलोकान्० ॥ प्रजापति० ॥ तयादेवतयां० ॥ ॐ कारं प्रथमतंतौ न्यसामि ॥ अग्निं द्वितीयतंतौ न्यसामि ॥ नागांस्तृतीयतंतौ० ॥ सोमं चतुर्थतंतौ० ॥ पितॄन्पंचमतंतौ० ॥ प्रजापतिंषष्ठतंतौ० ॥ वायुं सप्तमतंतौ० ॥ सूर्यं अष्टमतंतौ० ॥ विश्वान्देवान्नवमतंतौ न्यसामि ॥ ऋग्वेदं प्रथमदोरके न्यसामि । यजुर्वेदं द्वितीयदोरके न्यसामि । सामवेदं तृतीयदोरके न्यसामि । अथर्ववेदं ग्रन्थौ न्यसामि । प्रतियज्ञोपवीतं दशगायत्रीमंत्रं जप्त्वा । उद्वयंतमस-

स्परिज्योतिष्पश्यंतउत्तरम् । देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्येतितिसृभिः सूर्याय दर्शयित्वा । देवस्यत्वासवितुःप्रसवेश्विनो-र्बाहुभ्यांपूष्णो हस्ताभ्यामग्नेस्तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेणाभि-षिंचामि॥तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि । धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ इति त्रिस्ताडयेत् ॥ यज्ञोपवीतमितिमंत्रस्य परब्रह्मपरमात्मात्रिष्टुप् । श्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानसिद्ध्यर्थयज्ञोपवीतधारणे विनियोगः । ॐ यज्ञो-पवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् । आयुष्यमग्र्यं प्रतिमुञ्च शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः । इति मंत्रेण प्रथमं दक्षिणबाहुमु-द्धृत्य पश्चात् कण्ठे धारयेत् ॥ आचम्य ॥ समुद्रं गच्छ स्वाहा । इति जीर्णयज्ञोपवीतं जले विसर्जयेत् ॥

॥ इति यज्ञोपवीतधारणविधिः ॥

॥ अथ देवेव्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐगणानांत्वागणपतिंहवामहेकविंकवीनामुप
मश्रंवस्तमं ॥ ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्पतआनःशृण्वन्नूतिभिःसीदसा
दनं ॥ ॥ नमोमहद्भ्योनमोऽअर्भकेभ्योनमोयुवभ्योनमऽआशिनेभ्यः ॥
यजामदेवान्यदिशक्नवाममाज्यायसःशंसमावृक्षिदेवाः ॥ १ ॥ ममत्तुनःप
रिज्मावसर्हाममत्तुवातोऽअपांवृषण्वान् ॥ शिशीतमिंद्रापर्वतायुवंनस्त
न्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः ॥ २ ॥ कथातेऽअग्नेशुचयंतऽआयोर्ददाशुर्वा
जेभिराशुषाणाः ॥ उभेयत्तोकेतनयेदधानाऋतस्यसामंत्रणयंतदेवाः
॥ ३ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥ तेहनाकं

१ ॐ गणा० नमो मम कथा यज्ञे परा त्वेरा उभा उत । तव दिव शंसा त्रिरु नाषा अग्र कोव त्वम ॥ मूर्धा नाभि तेनो येके असे परि प्रया येभि। अनु गृभ्णा सम ब्रह्म सद्यो इदं चपद्रूमान् ॥

महिमानंःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ ४ ॥ पराशुभ्राऽअयासोय
व्यासाधारण्येवमरुतोमिमिक्षुः ॥ नरोदसीऽअपनुदंतघोराजुषंतवृधंस
ख्यायदेवाः ॥ ५ ॥ त्वेरायइंद्रतोशतमाःप्रणेतारःकस्यचिदृतायोः ॥
तेपुणोमरुतोमृळयंतुयेस्मापुरागातूयंतीवदेवाः ॥ ६ ॥ उभाशंसानर्या
मामविष्टामुभेमामूतीऽअवसासचेतां ॥ भूरिचिदर्यःसुदास्तरायेषामदं
तऽइषयेमदेवाः ॥ ७ ॥ उतनंइमरुतोवृद्धसेनास्मद्रोदसीसमनसःस
दंतु ॥ पृषदश्वासोवनयोनरथारिशादसोमित्रयुजोनदेवाः ॥ ८ ॥ तव
स्यामपुरुवीरस्यशर्मन्नुरुशंसस्यवरुणप्रणेतः ॥ यूयंनःपुत्राऽअदितेरद
ब्धाऽअभिक्षमध्वंयुज्यायदेवाः ॥ ९ ॥ दिवश्चिदातेरुचयंतरोकाऽउषो
विभातीरनुभासिपूर्वीः ॥ अपोयदग्नउशधग्वनेषुहोतुर्मंद्रस्यपनयंतदे
वाः ॥ १० ॥ शंसामहामिंद्रंयस्मिन्विश्वाऽआकृष्टयःसोमपाःकाममव्यं

न ॥ यंसुक्रतुंधिषणेविभ्वतष्टंघनंवृत्राणांजनयंतदेवाः ॥ ११ ॥ त्रिरुत्तमादूणशोरोचनानित्रयोराजंत्यसुरस्यवीराः ॥ ऋतावानइषिरादूळभांसस्त्रिरादिवोविदथेसंतुदेवाः ॥ १२ ॥ नापांभूतनवोतीतृषामानिश्शस्ताऋभवोयज्ञेऽअस्मिन् ॥ समिंद्रेणमदथसंमरुद्भिःसंराजभीरत्नधेयायदेवाः ॥ १३ ॥ अप्रतीतोजयतिसंधनानिप्रतिजन्यान्युतयासजन्या ॥ अवस्यवेयोवरिवःकृणोतिब्रह्मणेराजातमवंतिदेवाः ॥ १४ ॥ कोवस्त्रातावसवःकोवरूताद्यावाभूमीऽअदितेत्रासीथांनः ॥ सहीयसोवरुणमित्रमर्तात्कोवोध्वरेवरिवोधातिदेवाः ॥ १५ ॥ त्वमपोयदवेतुर्वशायारमयःसुदुघाःपारइंद्र ॥ उग्रमयातमवहोहकुत्संसंहयद्वामुशनारंतदेवाः ॥ १६ ॥ मूर्धानंदिवोऽअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतऽआजातमग्निं ॥ कविंसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः ॥ १७ ॥ नाभिं

यज्ञानांसदनंरयीणांमहामांहावमभिसंनवंत ॥ वैश्वानरंरथ्यमध्वराणां
यज्ञस्यकेतुंजनयंतदेवाः ॥ १८ ॥ तेनोरायोद्युमतोवाजवतोदातारोभू
तनूवतःपुरुक्षोः ॥ दशस्यंतोदिव्याःपार्थिवासोगोजाताऽअप्यांमृळता
चदेवाः ॥ १९ ॥ येकेचज्मामहिनोऽअहिमायादिवोजज्ञिरेऽअपांस
धस्थे ॥ तेऽअस्मभ्यमिषयेविश्वमायुःक्षपउस्रावरिवस्यंतुदेवाः ॥ २० ॥
अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरहूतौसजोषाः ॥ यःशंसतेस्तुवते
धायिपज्रइंद्रज्येष्ठाऽअस्माँऽअवंतुदेवाः ॥ २१ ॥ परिप्रधन्वेंद्रायसोम
स्वादुर्मित्रायपूष्णेभगाय ॥ इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाःक्रत्वेदक्षायविश्वे
चदेवाः ॥ २२ ॥ प्रयाजान्मेऽअनुयाजांश्चकेवलानूर्जस्वंतंहविषोदत्त
भागं ॥ घृतंचापांपुरुषंचौषधीनामग्नेश्चदीर्घमायुरस्तुदेवाः ॥ २३ ॥
ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानियेभिरौक्षद्वृत्रहत्यायवज्री ॥ येकर्मणःक्रियमा

णस्यमह्नऋतेकर्मसुदजायंतदेवाः ॥ २४ ॥ अनृक्षराऋजवःसंतुपंथायेभिःसखायोयंतिनोवरेयं ॥ समर्यमासंभगोनोनिनीयात्संजास्पत्यंसुयममस्तुदेवाः ॥ २५ ॥ गृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंमयापत्याजरदष्टिर्यथासः ॥ भगोऽअर्यमासवितापुरंधिर्मह्यंत्वादुर्गार्हपत्यायदेवाः ॥२६॥ समस्मिन्जायमानऽआसत्ग्नाउतेमवर्धन्नद्य१स्वगूर्ताः ॥ महेयत्त्वापुरूरवोरणायावर्धयन्दस्युहत्यायदेवाः ॥ २७ ॥ ब्रह्मचारीचरतिवेविषद्विषःसदेवानांभवत्येकमंगं ॥ तेनजायामन्वविंदद्बृहस्पतिःसोमेननीतांजुह्व१न्नदेवाः ॥ २८ ॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृतंहुविरदंतुदेवाः ॥ २९ ॥ इदंतेपात्रंसनवित्तमिंद्रपिबासोममेनाशतक्रतो ॥ पूर्णऽआहावोमदिरस्यमध्वोयंविश्वऽइदभिहर्यंतिदेवाः ॥ ३० ॥ ॐजातवे

दसेसुनवामसोमंमरातीयतोनिदंहातिवेदः ॥ सनःपर्षदतिंदुर्गाणिवि
श्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ ॐत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं ॥
उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ॐगौरीर्मिमायसलिलानि
तक्षत्येकंपदीद्विपदीसाचतुष्पदी ॥ अष्टापदीनवपदीबभूवुषींसहस्राक्ष
रापरमेव्योमन् ॥ ॐसक्तुमिवतितंउनापुनंतोयत्रधीरामनंसावाचम
क्रत ॥ अत्रासखायःसख्यानिजानतेभद्रैषांलक्ष्मीर्निहिताधिवाचि ॥
ॐप्रणोदेवीसरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती ॥ धीनामवित्र्यंवतु ॥ ॐ
यागुंगूर्यासिनीवालीयाराकायासरस्वती ॥ इंद्राणीमह्वऊतयेवरुणानीं
स्वस्तये ॥ ॐनिषुसीदगणपतेगणेषुत्वामाहुर्विप्रंतमंकवीनां ॥ नऋ
तेत्वत्क्रियतेकिंचनारेमहामर्कंमघवंचित्रमर्च ॥ ॐआतूनइंद्रक्षुमंतंचि
त्रंग्राभंसंगृभाय ॥ महाहस्तीदक्षिणेन ॥ ॐवषट्तेविष्णवासआकृणो

मितन्मेंजुषस्वशिपिविष्टहुव्यं ॥ वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपातस्व
स्तिभिःसदानः ॥ ॐराजाधिराजायप्रसह्यसाहिने ॥ नमोवयंवैश्रव
णायकुर्महे ॥ समेकामान्कामकामायमह्यं ॥ कामेश्वरोवैश्रवणोददा
तु ॥ कुबेरायवैश्रवणाय ॥ महाराजायनमः ॥ ॐस्वस्ति ॥ साम्राज्यं
भौज्यंस्वाराज्यंवैराज्यं पारमेष्ठ्यंराज्यंमाहाराज्यमाधिपत्यमयं समंत
पर्यायीस्यात्सार्वभौमःसार्वायुषआंतादापरार्धात् पृथिव्यैसमुद्रपर्यंता
याएकराळिति ॥ तदप्येषःश्लोकोभिगीतोमरुतःपरिवेष्टारोमरुत्तस्या
वसन्गृहे ॥ आविक्षितस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाःसभासदइति ॥ योवैतांब्र
ह्मणोवेद अमृतेनामृतांपुरीं ॥ तस्मैब्रह्मचब्रह्माच आयुःकीर्तिंप्रजांद
दुः ॥ ॐविश्वतश्चक्षुरुतविश्वतोमुखोविश्वतोबाहुरुतविश्वतस्पात् ॥
संबाहुभ्यांधमतिसंपतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देवएकः ॥ संस्रंष्टंधनमुभयं

समाकृतमस्मभ्यंदत्तांवरुणश्चमन्युः ॥ भियंदधानाहृदयेषुशत्रवःपराजितासोअपनिलयंतां ॥ त्रिनयनमभिमुखनिःसृतामिमांयइहपठेत्प्रयतश्चसदाद्विजः ॥ सभवतिधनधान्यपशुपुत्रकीर्तिमानतुलंचसुखंसमश्नुतेदिवीतिदिवीति ॥ ॐनारायणायविद्महेवासुदेवायधीमहि ॥ तन्नोविष्णुःप्रचोदयात् ॥ ॐतत्पुरुषायविद्महे महादेवायधीमहि ॥ तन्नोरुद्रःप्रचोदयात् ॥ ॐएकदंतायविद्महे वक्रतुंडायधीमहि ॥ तन्नोदंतीप्रचोदयात् ॥ ॐभास्करायविद्महे महद्द्युतिकरायधीमहि ॥ तन्नोआदित्यःप्रचोदयात्॥ ॐमहालक्ष्मीचविद्महे विष्णुपत्नीचधीमहि ॥ तन्नोलक्ष्मीःप्रचोदयात् ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अथ रुद्रः ॥

हरिःॐ ॥ इडादेवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानिशंसिषद्विश्वेदे

धाःसूक्तवाचः   पृथिविमालर्मामाहिꣳसीर्मधुमनिष्येमधुजनिष्येमधुव
क्ष्यामिमधुवदिष्यामि मधुमतींदेवेभ्योवाचमुद्यासꣳशुश्रूषेण्यांमनुष्ये
भ्यस्तंमादेवाअवंतुशोभायैपितरोनुमदंतु ॥ ॐ शांतिःशांतिःशांतिः ॥
ॐ नमस्तेरुद्रमन्यवउतोतइषवेनमः । नमस्तेअस्तुधन्वनेबाहुभ्यामुत
तेनमः । यातइषुःशिवतमाशिवंबभूवतेधनुः । शिवाशरव्यायातव
यानोरुद्रमृडय । यातेरुद्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी । तयानस्तनुवा
शंतमयागिरिशंताभिचाकशीहि । यामिषुंगिरिशंतहस्तेबिभर्ष्यस्तवे ।
शिवांगिरित्रतांकुरुमाहिꣳसीःपुरुषंजगत् । शिवेनवचसात्वागिरिशा
च्छावदामसि ॥ यथानःसर्वमिज्जगदयक्ष्मꣳसुमनाअसत् । अध्यवोच
दधिवक्ताप्रथमोदैव्योभिषक् । अहीꣳश्चसर्वाञ्जंभयन्त्सर्वाश्चयातुधा
न्यः । असौयस्ताम्रोअरुणउतबभ्रुःसुमंगलः । येचेमाꣳरुद्राअभितोदि

क्षुश्रिताःसहस्रशोवैषा ँहेडईमहे । असौयोवसर्पतिनीलग्रीवोविलो
हितः । उतैनंगोपाअदृश्रन्नदृश्रन्नुदहार्यः । उतैनंविश्वाभूतानिसदृष्टोमृ
डयातिनः । नमोअस्तुनीलग्रीवायसहस्राक्षायमीढुषे । अथोयेअस्यस
त्वानोहंतेभ्योकरंनमः । प्रमुंचधन्वनस्त्वमुभयोरार्त्नियोर्ज्याँ । याश्चते
हस्तइषवःपराताभगवोवप । अवतत्यधनुस्त्व ँसहस्राक्षशतेषुधे ॥
निशीर्यशल्यानांमुखाशिवोनःसुमनाभव । विज्यंधनुःकपर्दिनोविशल्यो
वाणवा ँउत । अनेशन्नस्येषवआभुरस्यनिषंगधिः । यातेहेतिर्मीढुष्टम
हस्तेबभूवतेधनुः । तयास्मान्विश्वतस्त्वमयक्ष्मयापरिभुज । नमस्तेअ
स्त्वायुधायानातताययधृष्णवे । उभाभ्यामुततेनमोबाहुभ्यांतवधन्वने ।
परितेधन्वनोहेतिरस्मान्वृणक्तुविश्वतः । अथोयइषुधिस्तवारेअस्मन्निधे
हितं ॥ १ ॥ नमोहिरण्यबाहवेसेनान्येदिशांचपतयेनमोनमोवृक्षेभ्योहरि

केशेभ्यःपशूनांपतयेनमोनमःसस्पिंजरायत्विषीमतेपथीनांपतयेनमोन
मोबभ्लुशायविव्याधिनेन्नानांपतयेनमो नमोहरिकेशायोपवीतिनेपुष्टा
नांपतयेनमोनमोभवस्यहेत्यैजगतांपतयेनमोनमोरुद्रायाततायिनेक्षेत्रा
णांपतयेनमो नमःसूतायाहंत्यायवनानांपतयेनमोनमोरोहितायस्थपत
येवृक्षाणांपतयेनमोनमोमंत्रिणेवाणिजायकक्षाणांपतयेनमो नमोभुवंत
येवारिवस्कृतायौषधीनांपतयेनमोनमउच्चैर्घोषायाक्रंदयतेपत्तीनांपतये
नमोनमःकृत्स्नवीतायधावतेसत्वनांपतयेनमः ॥ २ ॥ नमःसहमानायनि
व्याधिनआव्याधिनीनांपतयेनमो नमःककुभायनिषंगिणेस्तेनानांपत
येनमोनमोनिषंगिणइषुधिमतेतस्कराणांपतयेनमो नमोवंचतेपरिवंच
तेस्तायूनांपतयेनमोनमोनिचेरवेपरिचरायारण्यानांपतयेनमो नमःसृ
काविभ्योजिघांसद्भ्योमुष्णतांपतयेनमो नमोसिमद्भ्योनक्तंचरद्भ्यःप्रकृं

तानांपतयेनमो नमउष्णीषिणेगिरिचरायकुलुंचानांपतयेनमोनमइषुम
द्भ्योधन्वाविभ्यश्चवोनमो नमआतन्वानेभ्यःप्रतिदधानेभ्यश्चवोनमोनम
आयच्छद्भ्योविसृजद्भ्यश्चवोनमोनमोस्यद्भ्योविध्यद्भ्यश्चवोनमो नमआसी
नेभ्यःशयानेभ्यश्चवोनमोनमःस्वपद्भ्योजाग्रद्भ्यश्चवोनमो नमस्तिष्ठद्भ्यो
धावद्भ्यश्चवोनमोनमःसभाभ्यःसभापतिभ्यश्चवोनमो नमोअश्वेभ्योऽश्व
पतिभ्यश्चवोनमः ॥ ३ ॥ नमआव्याधिनीभ्योविविध्यंतीभ्यश्चवोनमो
नमउगणाभ्यस्तृंहतीभ्यश्चवोनमो नमोगृत्सेभ्योगृत्सपतिभ्यश्चवो
नमोनमोव्रातेभ्योव्रातपतिभ्यश्चवोनमो नमोगणेभ्योगणपतिभ्यश्चवो
नमोनमोविरूपेभ्योविश्वरूपेभ्यश्चवोनमो नमोमहद्भ्यःक्षुल्लकेभ्यश्चवोन
मोनमोरथिभ्योरथेभ्यश्चवोनमोनमोरथेभ्योरथपतिभ्यश्चवोनमो नमः
सेनाभ्यःसेनानिभ्यश्चवोनमो नमःक्षत्तृभ्यःसंग्रहीतृभ्यश्चवोनमोनमस्त

क्षभ्योरथकारेभ्यश्चवोनमो नमःकुलालेभ्यःकर्मारेभ्यश्चवोनमो नमःपुंजिष्टेभ्योनिषादेभ्यश्चवोनमोनमइषुकृद्भ्योधन्वकृद्भ्यश्चवोनमो नमोमृगयुभ्यःश्वनिभ्यश्चवोनमो नमःश्वभ्यःश्वपतिभ्यश्चवोनमः ॥ ४ ॥ नमोभवायचरुद्रायचनमःशर्वायचपशुपतयेच नमोनीलग्रीवायचशितिकंठायचनमःकपर्दिनेचव्युप्तकेशायचनमःसहस्राक्षायचशतधन्वनेच नमोगिरिशायचशिपिविष्टायचनमोमीढुष्टमायचेषुमतेच नमोह्रस्वायचवामनायचनमोबृहतेचवर्षीयसेचनमोवृद्धायचसंवृध्वनेच नमोअग्रियायचप्रथमायच नमआशवेचाजिरायचनमःशीघ्रियायचशीभ्यायचनमऊर्म्यायचावस्वन्यायचनमःस्रोतस्यायचद्वीप्यायच ॥५॥ नमोज्येष्ठायचकनिष्ठायच नमःपूर्वजायचापरजायचनमोमध्यमायचापगल्भायच नमोजघन्यायचबुध्नियायचनमः सोभ्यायचप्रतिसर्यायचनमोयाम्याय

चक्षेम्यायचनमउर्वर्यायचखल्यायच   नमःश्लोक्यायचावसान्यायचन
मोवन्यायचकक्ष्यायचनमःश्रवायचप्रतिश्रवायच   नमआशुषेणायचा
शुरथायचनमःशूरायचावभिंदतेचनमोवर्मिणेचवरूथिनेच नमोबिल्मि
नेचकवचिनेचनमःश्रुतायचश्रुतसेनायच॥८॥नमोदुंदुभ्यायचाहनन्या
यचनमोधृष्णवेचप्रमृशायचनमोदूतायचप्रहितायच   नमोनिषंगिणेचे
षुधिमतेचनमस्तीक्ष्णेषवेचायुधिनेचनमः स्वायुधायचसुधन्वनेचनमः
स्रुत्यायचपथ्यायचनमःकाट्यायचनीप्यायचनमः सूद्यायचसरस्यायच
नमोनाद्यायचवैशंतायचनमःकूप्यायचावट्यायचनमोवर्ष्यायचावर्ष्या
यचनमोमेघ्यायचविद्युत्यायचनमईध्रियायचातप्यायचनमो वात्यायच
रेष्मियायचनमोवास्तव्यायचवास्तुपायच ॥ ७ ॥ नमःसोमायचरुद्रा
यचनमस्ताम्रायचारुणायचनमः शंगायचपशुपतयेचनमउग्रायचभी

मायेचनमोंअग्रेवधायचदूरेवधायेच नमोंहुंत्रेचहनीयसेचुनमोंवृक्षेभ्यो
हरिकेशेभ्योनमस्तारायनमःशंभवेचमयोभवेच नमःशंकरायचमयस्क
रायचनमःशिवायचशिवतरायचनमस्तीर्थ्यायच कूल्यायचनमःपार्यो
यचावार्यायचनमःप्रतरणायचोत्तरणायच नमआतार्यायचालाद्यायच
नमःशष्प्यायचफेन्यायचनमःसिकत्यायचप्रवाह्यायच ॥ ८ ॥ नमइरि
ण्यायचप्रपथ्यायचनमःकिंशिलायचक्षयणायच नमःकपर्दिनेचपुल
स्तयेचनमोगोष्ठ्यायचगृह्यायचनमस्तल्प्यायचगेह्यायचनमः काट्याय
चगह्वरेष्ठायचनमोंहृदय्यायचनिवेष्प्यायचनमःपांसव्यायचरजस्या
यचनमः शुष्क्यायचहरित्यायचनमोलोप्यायचोलप्यायचनमऊर्व्याय
चसूर्म्यायचनमःपर्ण्यायचपर्णशद्यायच नमोपगुरमाणायचाभिघ्नते
चनमआख्खिदतेचप्रख्खिदतेच नमोंवःकिरिकेभ्योदेवानांहृदयेभ्यो

नमोविक्षीणकेभ्योनमोविचिन्वत्केभ्यो नमआनिर्हतेभ्योनमआमीवत्के
भ्यः ॥ ९ ॥ द्रापेअंधसस्पतेदरिद्रंनीललोहित । एषांपुरुषाणामेषांप
शूनांमाभेर्मारोमोएषांकिंचनाममत् । यातेरुद्रशिवातनूःशिवाविश्वाह
भेषजी ॥ शिवारुद्रस्यभेषजीतयानोमृडजीवसे ॥ इमाः रुद्रायतवसे
कपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतिं । यथानःशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपु
ष्टंग्रामेअस्मिन्ननातुरं । मृडानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसावि
धेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायजेपितातदश्यामतवरुद्रप्रणीतौ । मानो
महांतमुतमानोअर्भकं मानउक्षंतमुतमानउक्षितं । मानोवधीःपितरंमो
तमातरंप्रियामानस्तनुवोरुद्ररीरिषः । मानस्तोकेतनयेमानआयुषिमा
नोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः । वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतोन
मसाविधेमते । आरात्तेगोघ्नउतपूरुषघ्नेक्षयद्वीरायसुम्नमस्मेतेअस्तु ।

रक्षाचनोअधिचदेवब्रूह्यधाचनःशर्मयच्छद्विवर्हाः । स्तुहिश्रुतंगर्तस
दंयुवानंमृगंनभीममुपहत्नुमुग्रं । मृडाजरित्रेरुद्रस्तवानोअन्यंतेअस्म
न्निवपंतुसेनाः । परिणोरुद्रस्यहेतिर्वृणक्तुपरित्वेषस्यदुर्मतिरघायोः ।
अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृडय । मीढुष्टमशि
वतमशिवोनःसुमनाभव । परमेवृक्षआयुधंनिधायकृत्तिंवसानआचर
पिनाकंबिभ्रदागहि । विकिरिदविलोहितनमस्तेअस्तुभगवः । यास्ते
सहस्रꣳहेतयोऽन्यमस्मन्निवपंतुताः । सहस्राणिसहस्रधाबाहुवोस्तव
हेतयः । तासामीशानोभगवःपराचीनामुखाकृधि ॥ १० ॥ सह
स्राणिसहस्रशोयेरुद्राअधिभूम्यां । तेषाꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म
सि । अस्मिन्महत्यर्णवेऽतरिक्षेभवाअधि । नीलग्रीवाःशितिकंठाःश
र्वाअधःक्षमाचराः । नीलग्रीवाःशितिकंठादिवꣳरुद्राउपश्रिताः । येवृ

क्षेपुंसर्पिजरानीलग्रीवाविलोहिताः । येभूतानामधिपतयोविशिखासः
कपर्दिनः । येअन्नेपुविविध्यंतिपात्रेषुपिबतोजनान् । येपथापथिरक्षय
ऐलबृदायुव्युधः । येतीर्थानिप्रचरंतिसृकावंतोनिषंगिणः । यएतावंतश्च
भूयाꣳसश्चदिशोरुद्रावितस्थिरे ॥ तेषाꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म
सि । नमोरुद्रेभ्योयेपृथिव्यांयेंतरिक्षेयेदिवियेषामन्नंवातोवर्षमिषवस्ते
भ्यो दशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्योनम
स्तेनोमृडयंतुतेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितंवोजंभेदधामि ॥११॥ ॥ ॐ अग्ना
विष्णूसजोषसेमावर्धंतुवांगिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरागतं । वाजश्चमेप्रस
वश्चमेप्रयतिश्चमेप्रसितिश्चमेधीतिश्चमेक्रतुश्चमे स्वरश्चमेश्लोकश्चमेश्रा
वश्चमेश्रुतिश्चमेज्योतिश्चमेसुवश्चमेप्राणश्चमेपानश्चमेव्यानश्चमेसुश्चमे
चित्तंचमआधीतंचमेवाक्चमेमनश्चमेचक्षुश्चमेश्रोत्रंचमेदक्षश्चमेबलंच

म॒ओज॑श्चमे॒सह॑श्चम॒आयु॑श्चमे ज॒रार्चमआ॒त्माचमेत॒नूश्च॑मे॒शर्मचमे॒वर्म॑
च॒मेंगा॑निचमे॒स्थानि॑चमे॒परू॑ꣳषिचमे॒शरी॑राणिचमे ॥ १ ॥ ज्यैष्ठ्यं
चम॒आधि॑पत्यंचमेम॒न्युश्च॑मे॒भाम॑श्च॒मेम॑श्च॒मेम्भ॑श्चमेजे॒माचमे महि॒मा
चमेवरि॒माचमे प्रथि॒माचमेव॒र्ष्माचमेद्राघु॒याचमे वृ॒द्धंच॑मे॒वृद्धि॑श्चमेस॒
त्यंचमेश्र॒द्धाच॑मे॒जग॑च्चमे॒धनंच॑मे॒वश॑श्चमे॒ त्विषि॑श्चमेक्री॒डाच॑मे॒मोद॑
श्चमेजा॒तंचमेजनि॒ष्यमा॑णंचमेसू॒क्तंचमेसुकृ॒तंचमे वि॒त्तंच॑मे॒वेद्यंचमेभू॒
तंचमेभवि॒ष्यच्च॑मेसु॒गंचमे सु॒पथं॑चमऋ॒द्धंच॑म॒ऋद्धि॑श्चमेकॢ॒प्तंच॑मे॒कॢप्ति॑श्च
मेम॒तिश्च॑मेसुम॒तिश्च॑मे ॥ २ ॥ शंच॑मे॒मय॑श्चमेप्रि॒यंचमेनु॒का॒मश्च॑मे॒काम॑
श्चमेसौमन॒सश्च॑मेभ॒द्रंच॑मे॒श्रेय॑श्चमे॒वस्य॑श्चमे॒यश॑श्चमे॒ भग॑श्चमे॒द्रवि॑णंच
मेयं॒ताचमेध॒र्ताच॑मे॒क्षेम॑श्चमे॒ धृति॑श्चमे॒विश्वंच॑मे॒मह॑श्चमेसं॒विच्च॑मे॒ज्ञात्रंच
मे॒सूश्च॑मेप्र॒सूश्च॑मे॒सीरंचमेल॒यश्च॑मऋ॒तंच॑मे॒मृतंचमेय॒क्ष्मंच॒मेनाम॑यच्च

मेजीवातुश्चमेदीर्घायुत्वंचमेनमित्रंचमेभयंचमेसुगंचमेशयनंचमेसू
षाचमेसुदिनंचमे ॥ ३ ॥ ऊर्क्चमेसूनृताचमेपयश्चमेरसश्चमेघृतंचमे
मधुचमेसग्धिश्चमेसपीतिश्चमे कृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रंचमऔद्भिद्यंचमे
रयिश्चमेरायश्चमेपुष्टंचमेपुष्टिश्चमेविभुचमेप्रभुचमेवहुचमे भूयश्चमेपू
र्णंचमेपूर्णतरंचमेक्षितिश्चमेकूयवाश्चमेन्नंचमेक्षुच्चमेव्रीहयश्चमेयवाश्च
मेमाषाश्चमेतिलाश्चमेमुद्गाश्चमेखल्वाश्चमेगोधूमाश्चमेमसुराश्चमे प्रियं
गवश्चमेणवश्चमेश्यामाकाश्चमेनीवाराश्चमे ॥ ४ ॥ अश्माचमेमृत्तिका
चमेगिरयश्चमेपर्वताश्चमेसिकताश्चमे वनस्पतयश्चमेहिरण्यंचमेयश्चमे
सीसंचमेत्रपुश्चमेश्यामंचमेलोहंचमेग्निश्चमआपश्चमे वीरुधश्चमओष
धयश्चमेकृष्टपच्यंचमेकृष्टपच्यंचमेग्राम्याश्चमे पशवआरण्याश्चयज्ञेनं
कल्पंतांवित्तंचमेवित्तिश्चमेभूतंचमेभूतिश्चमे वसुचमेवसतिश्चमेकर्मचं

मे शक्तिश्चमेर्थश्चमएमश्चमइतिश्चमेगतिश्चमे ॥ ५ ॥ अग्निश्चमइंद्रश्च
मेसोमश्चमइंद्रश्चमेसविताचमइंद्रश्चमे सरस्वतीचमइंद्रश्चमेपूषाचमइं
द्रश्चमेबृहस्पतिश्चमइंद्रश्चमे मित्रश्चमइंद्रश्चमेवरुणश्चमइंद्रश्चमेत्वष्टा
चमइंद्रश्चमेधाताचमइंद्रश्चमेविष्णुश्चमइंद्रश्चमेश्विनौचमइंद्रश्चमे मरु
तश्चमइंद्रश्चमेविश्वेचमेदेवाइंद्रश्चमे पृथिवीचमइंद्रश्चमेंतरिक्षंचमइंद्र
श्चमेद्यौश्चमइंद्रश्चमेदिशश्चमइंद्रश्चमेमूर्धाचमइंद्रश्चमे प्रजापतिश्चम
इंद्रश्चमे ॥६॥ अंशुश्चमेरश्मिश्चमेदाभ्यश्चमेधिपतिश्चमउपांशुश्च
मेंतर्यामश्चमऐंद्रवायवश्चमेमैत्रावरुणश्चमआश्विनश्चमे प्रतिप्रस्थान
श्चमेशुक्रश्चमेमंथीचमआग्रयणश्चमेवैश्वदेवश्चमे ध्रुवश्चमेवैश्वानरश्चम
ऋतुग्रहाश्चमेतिग्राह्याश्चमऐंद्राग्नश्चमेवैश्वदेवश्चमे मरुत्वतीयाश्चमेमा
हेंद्रश्चमआदित्यश्चमे सावित्रश्चमेसारस्वतश्चमेपौष्णश्चमेपात्नीवतश्च

मेहारियोजनश्चमे ॥ ७ ॥ इध्मश्चमेबर्हिश्चमेवेदिश्चमेधिष्णियाश्चमेस्रु
चश्चमेचमसाश्चमेग्रावाणश्चमे स्वरवश्चमउपरवाश्चमेधिषवणेचमेद्रो
णकलशश्चमेवायव्यानिचमेपूतभृच्चमआधवनीयश्चम आग्नीध्रंचमेह
विर्धानंचमे ग्रहाश्चमेसदश्चमेपुरोडाशाश्चमेपचताश्चमेवभृथश्चमेस्वगा
कारश्चमे ॥ ८ ॥ अग्निश्चमेघर्मश्चमेर्कश्चमेसूर्यश्चमेप्राणश्चमेश्वमेधश्च
मेपृथिवीचमेऽदितिश्चमे दितिश्चमेद्यौश्चमेशक्वरीरंगुलयोदिशश्चमेयज्ञे
नकल्पंतामृक्चमेसामचमेस्तोमश्चमेयजुश्चमे दीक्षाचमेतपश्चमऋतु
श्चमेव्रतंचमेहोरात्रयोर्वृष्ट्यावृहद्रथंतरेचमेयज्ञेनकल्पेतां ॥ ९ ॥ गर्भा
श्चमे वत्साश्चमेत्र्यविश्चमेत्र्यवीचमेदित्यवाट्चमेदित्यौहीचमेपंचावि
श्चमेपंचावीचमेत्रिवत्सश्चमेत्रिवत्साचमे तुर्यवाट्चमेतुर्यौहीचमेपष्ठवा
च्चमेपष्ठौहीचमउक्षाचमेवशाचमऋषभश्चमेवेहच्चमेऽनड्वान्चमेधेनुश्चम

आयुर्यज्ञेनकल्पतांप्राणोयज्ञेनकल्पतामपानोयज्ञेनकल्पतां व्यानोयज्ञे
नेकल्पतांचक्षुर्यज्ञेनकल्पता᳟श्रोत्रंयज्ञेनकल्पतां मनोयज्ञेनकल्पतांवा
ग्यज्ञेनकल्पतामात्मायज्ञेनकल्पतांयज्ञोयज्ञेनकल्पतां ॥ १० ॥ एकाच
मेतिस्रश्चमेपंचचमेसप्तचमेनवचमएकादशचमे त्रयोदशचमेपंचदश
चमेसप्तदशचमेनवदशचमएकवि᳟शतिश्चमेत्रयोवि᳟शतिश्चमे पंच
वि᳟शतिश्चमे सप्तवि᳟शतिश्चमेनववि᳟शतिश्चमएकत्रि᳟शच्चमेत्रय
स्त्रि᳟शच्चमेचतस्रश्चमेष्टौचमेद्वादशचमे षोडशचमेवि᳟शतिश्चमेचतु
र्वि᳟शतिश्चमेष्टावि᳟शतिश्चमे द्वात्रि᳟शच्चमेषट्त्रि᳟शच्चमेचत्वारि᳟
शच्चमे चतुश्चत्वारि᳟शच्चमेऽष्टाचत्वारि᳟शच्चमेवाजश्चप्रसवश्चापिज
श्चक्रतुश्चसुवश्च मूर्धाचव्यश्नियश्चांत्यायनश्चांत्यश्चभौवनश्चभुवनश्चा
धिपतिश्च ॥ ११ ॥ इडादेवहूर्मनु० ॥ ॥ ॥

॥ अथ त्रिसुपर्णप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ ॐब्रह्ममे
तुमां ॥ मधुमेतुमां ॥ ब्रह्ममेवमधुमेतुमां ॥ यास्तेसोमप्रजावत्सोभिसो
अहं ॥ दुःष्वप्नहंदुरुःषह ॥ यास्तेसोमप्राणाꣳस्तान्जुहोमि ॥ त्रिसुपर्ण
मयाचितंब्राह्मणायदद्यात् ॥ ब्रह्महत्यांवाएतेघ्नंति ॥ येब्राह्मणास्त्रिसु
पर्णंपठंति ॥ तेसोमंप्राप्नुवंति ॥ आसहस्रात्पंक्तिंपुनंति ॥ ॐब्रह्ममे
धयां ॥ मधुमेधयां ॥ ब्रह्ममेवमधुमेधयां ॥ अद्यानोदेवसवितःप्रजाव
त्सावीःसौभगं ॥ परादुःष्वप्नियꣳसुव ॥ विश्वानिदेवसवितर्दुरितानिप
रासुव ॥ यद्भद्रंतन्मआसुव ॥ मधुवाताऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः ॥
माध्वीर्नःसंत्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसिमधुमत्पार्थिवꣳरजः ॥ मधु
द्यौरस्तुनःपिता ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्मधुमाꣳअस्तुसूर्यः ॥ माध्वीर्गा

वोभवंतुनः ॥ यइमंत्रिसुपर्णमयाचितंब्राह्मणायेदद्यात् ॥ भ्रूणहत्यां
वाएतेघ्नंति ॥ येब्राह्मणास्त्रिसुपर्णंपठंति ॥ तेसोमंप्राप्नुवंति ॥ आस
हस्रात्पंक्तिंपुनंति ॥ ॐब्रह्ममेधवा ॥ मधुमेधवा ॥ ब्रह्ममेवमधुमेधवा ॥
ब्रह्मादेवानांपदवीःकवीनामृषिर्विप्राणांमहिषोमृगाणां ॥ श्येनोगृध्राणाꣳ
स्वधितिर्वनानाꣳसोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ हꣳसःशुचिषद्वसुरंत
रिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागो
जाऋतजाअद्रिजाऋतंबृहत् ॥ ऋचेत्वारुचेत्वासमित्स्रवंतिसरितोन
धेनाः ॥ अंतर्हृदामनसापूयमानाः ॥ घृतस्यधाराअभिचाकशीमि ॥
हिरण्ययोवेतसोमध्यआसां ॥ तस्मिन्सुपर्णोमधुकृत्कुलायीभजन्नास्ते
मधुदेवताभ्यः ॥ तस्यासतेहरयःसप्ततीरेस्वधांदुहानाअमृतस्यधारां ॥
यइदंत्रिसुपर्णमयाचितंब्राह्मणायेदद्यात् ॥ वीरहत्यांवाएतेघ्नंति ॥ ये

ब्राह्मणास्त्रिसुपर्णंपठंति ॥ तेसोमंप्राप्नुवंति ॥ आसहस्रात्पंक्तिंपुनं
ति ॥ ॐतस्यैवंविदुषोयज्ञस्यात्मायजमानःश्रद्धापत्नीशरीरमिध्ममुरो
वेदिर्लोमानिबर्हिर्वेदः शिखाहृदयंयूपःकामआज्यंमन्युः पशुस्तपोग्निर्द
मःशमयितादक्षिणावाग्घोताप्राणउद्गाता चक्षुरध्वर्युर्मनोब्रह्माश्रोत्रम
ग्नीद्यावद्ध्रियतेसादीक्षा यदश्नातितद्धविर्यत्पिबतितदस्यसोमपानं यद्रमं
तेतदुपसदो यत्संचरत्युपविशत्युत्तिष्ठतेचसप्रवर्ग्यो यन्मुखंतदाहवनी
यो याव्याहृतिराहुतिर्यदस्यविज्ञानंतज्जुहोति यत्सायंप्रातरत्तितत्समि
धंयत्प्रातर्मध्यंदिनंसायंचतानिसवनानि येअहोरात्रेतेदर्शपूर्णमासौ
येर्धमासाश्चमासाश्चते चातुर्मास्यानियऋतवस्तेपशुबंधायेसंवत्सराश्च
परिवत्सराश्चतेहर्गणाः सर्ववेदसंवाएतत्सत्रंयन्मरणंतदवभृथएतद्वैज
रामर्यमग्निहोत्रंसत्रं यएवंविद्वानुदगयनेप्रमीयतेदेवानामेवमहिमानं

गत्वादित्यस्यसायुज्यंगच्छत्यथ योदक्षिणेप्रमीयंतेपितृणामेवमहिमानं
गत्वा चंद्रमसःसायुज्यꣳसलोकतामाप्नोत्येतौ वैसूर्याचंद्रमसोर्महिमा
नौब्राह्मणोविद्वानभिजयंतितस्माद्ब्रह्मणो महिमानमाप्नोतितस्माद्ब्रह्मणो
महिमानम् ॥ सहनाववतु ॥ सहनौभुनक्तु ॥ सहवीर्यंकरवावहै ॥
तेजस्विनावधीतमस्तुमाविद्विषावहै ॥ ॐशांतिःशांतिःशांतिः ॥ इति
त्रिसुपर्णसमाप्तं ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अथ विष्णुसूक्तप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ हरिःॐम् ॥ विष्णोर्नुकंवी
र्याणिप्रवोचंयःपार्थिवानिविममेरजांसि ॥ योअस्कभायदुत्तरंसधस्थंवि
चक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥ प्रतद्विष्णुस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगि
रिष्ठाः ॥ यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानिविश्वा ॥ प्रविष्णो

वेशूपमेतुमन्मंगिरिक्षितउरुगायायवृष्णे ॥ यइदंदीर्घंप्रयतंसधस्थमे
कोविममेत्रिभिरित्पदेभिः ॥ यस्यत्रीपूर्णामधुनापदान्यक्षीयमाणास्वध
यामदंति ॥ यउत्रिधातुपृथिवीमुतद्यामेकोदाधारभुवनानिविश्वा ॥ त
दस्यप्रियमभिपाथोअश्यांनरोयत्रदेवयवोमदंति ॥ उरुक्रमस्यसहिबं
धुरित्थाविष्णोःपदेपरमेमध्वउत्सः ॥ तावांवास्तून्युश्मसिगमध्यैयत्र
गावोभूरिशृंगाअयासः ॥ अत्राहतदुरुगायस्यवृष्णःपरमंपदमवभाति
भूरि ॥ १ ॥ प्रवःपांतमंधसोधियायतेमहेशूरायविष्णवेचार्चत ॥ या
सानुनिपर्वतानामदाभ्यामहस्तस्थतुरर्वतेवसाधुना ॥ त्वेषमित्थासमरं
णंशिमीवतोरिंद्राविष्णूसुतपावामुरुष्यति ॥ यामर्त्यायप्रतिधीयमान
मित्कृशानोरस्तुरसनामुरुष्यथः ॥ ताईवर्धंतिमह्यस्यपौंस्यंनिमातरा
नयतिरेतसेभुजे ॥ दधातिपुत्रोवरंपरंपितुर्नामतृतीयमधिरोचनेदिवः ॥

तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीमसीनस्यत्रातुरवृकस्यमीह्लुषः ॥ यःपार्थिवानि
त्रिभिरिद्विगामभिरुरुक्रमिष्टोरुगायायजीवसे ॥ द्वेइदस्यक्रमणेस्वर्दृ
शोभिख्यायमर्त्योभुरण्यति ॥ तृतीयमस्यनकिरादधर्षतिवयश्चनपत
यंतःपतत्रिणः ॥ चतुर्भिःसाकंनवतिंचनामभिश्चक्रंनवृत्तंव्यतीँरवीवि
पत् ॥ बृहच्छरीरोविमिमानृक्वभिर्युवाकुमारःप्रत्येत्याहवं ॥ २ ॥ भ
वामित्रोनशेव्योघृतासुतिर्विभूतद्युम्नएवयाउसप्रथाः ॥ अधातेविष्णो
विदुषाचिदर्ध्यःस्तोमोयज्ञश्चराध्योहविष्मता ॥ यःपूर्व्यायवेधसेनवीय
सेसुमज्जानयेविष्णवेददाशति ॥ योजातमस्यमहतोमहिब्रवत्सेदुश्रवो
भिर्युज्यंचिदभ्यसत् ॥ तमुस्तोतारःपूर्व्यंयथाविदऋतस्यगर्भंजनुषापि
पर्तन ॥ आस्यजानंतोनामचिद्विवक्तनमहस्तेविष्णोसुमतिंभजामहे ॥
तमस्यराजावरुणस्तमश्विनाक्रतुंसचंतमारुतस्यवेधसः ॥ दाधारदक्ष

मुत्तमंमहविदंव्रजंचविष्णुःसखिवाँऽअपोर्णुते ॥ आयोविवायसचथाय दैव्यइंद्रायविष्णुःसुकृतेसुकृत्तरः ॥ वेधाअजिन्वत्रिषधस्थआर्यमृत स्यभागेयजमानमाभजत् ॥ ३ ॥ ॥ इति विष्णुसूक्तं समाप्तं ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ श्रीसूक्तप्रारंभः ॥ हिरण्यवर्णामिति पंचदश र्चस्यसूक्तस्यआनंदकर्दमचिक्लीतेंदिरासुताऋषयः ॥ श्रीर्देवता ॥ आ द्यास्तिस्रोनुष्टुभः ॥ चतुर्थीबृहती ॥ पंचमीषष्ठयौत्रिष्टुभौ ॥ ततो ष्टावनुष्टुभः ॥ अंत्याप्रस्तारपंक्तिः ॥ जपेविनियोगः ॥ हरिःॐम् ॥ हिर ण्यवर्णांहरिणींसुवर्णरजतस्रजां ॥ चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोममा वह ॥ तांमआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं ॥ यस्यांहिरण्यंविंदेयं गामश्वंपुरुषानहं ॥ अश्वपूर्वांरथमध्यांहस्तिनादप्रबोधिनीं ॥ श्रियंदे वीमुपह्वयेश्रीर्मादेवीजुषतां ॥ कांसोस्मितांहिरण्यप्राकारामार्द्रांज्वलं

तींतृप्तांतर्पयंतीं ॥ पद्मेस्थितांपद्मवर्णांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ चंद्रांप्र
भासांयशसाज्वलंतींश्रियंलोकेदेवजुष्टामुदारां ॥ तांपद्मिनीमींशरणम
हंप्रपद्येऽलक्ष्मीर्मेनश्यतांत्वांवृणे ॥ १ ॥ आदित्यवर्णेतपसोधिजातो
वनस्पतिस्तववृक्षोथबिल्वः ॥ तस्यफलानितपसानुदंतुमायांतरायाश्च
बाह्याअलक्ष्मीः॥ उपैतुमांदेवसखःकीर्तिश्चमणिनासह ॥ प्रादुर्भूतोस्मिं
राष्ट्रेस्मिन्कीर्तिमृद्धिंददातुमे ॥ क्षुत्पिपासामलांज्येष्ठामलक्ष्मींनाशया
म्यहं ॥ अभूतिमसमृद्धिंचसर्वांनिर्णुदमेगृहात् ॥ गंधद्वारांदुराधर्षांनि
त्यपुष्टांकरीषिणीं ॥ ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ मनसःका
ममाकूतिंवाचःसत्यमशीमहि ॥ पशूनांरूपमन्नस्यमयिश्रीःश्रयतांयशः
॥ २ ॥ कर्दमेनप्रजाभूतामयिसंभवकर्दम ॥ श्रियंवासयमेकुलेमातरं
पद्ममालिनीं ॥ आपःसृजंतुस्निग्धानिचिक्लीतवसमेगृहे ॥ निचदेवीं

मातरंश्रियंवासयंमेकुले ॥ आर्द्रांपुष्करिणींपुष्टिंसुवर्णांहेममालिनीं ॥
सूर्यांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमआवह ॥ आर्द्रांयःकरिणींयष्टिंपिंगलां
पद्ममालिनीं ॥ चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमआवह ॥ तांमआवह
जातवेदोलक्ष्मीमनंपगामिनीं ॥ यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगावोदास्योश्वान्
विंदेयंपुरुषानहं ॥ ३ ॥ यःशुचिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहं ॥
सूक्तंपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत् ॥ पद्माननेपद्मऊरूपद्माक्षीपद्मसं
भवे ॥ तन्मेभजसिपद्माक्षीयेनसौख्यंलभाम्यहं ॥ अश्वदायैगोदायैधन
दायैमहाधने ॥ धनंमेलभतांदेविसर्वकामांश्चदेहिमे ॥ पद्माननेपद्मवि
पद्मपत्रेपद्मप्रियेपद्मदलायताक्षि ॥ विश्वप्रियेविश्वमनोनुकूलेत्वत्पादप
द्मंमयिसंनिधत्स्व ॥ पुत्रपौत्रधनंधान्यंहस्त्यश्वादिगवेरथं ॥ प्रजानां
भवसीमाताआयुष्मंतंकरोतुमे ॥ धनमग्निर्धनंवायुर्धनंसूर्योधनंवसुः ॥

धनमिंद्रोबृहस्पतिर्वरुणंधनमस्तुमे ॥ वैनतेयसोमंपिबसोमंपिबतुवृ
त्रहा ॥ सोमंधनस्यसोमिनोमह्यंददातुसोमिनः ॥ नक्रोधोनचमात्सर्यं
नलोभोनाशुभामतिः ॥ भवंतिकृतपुण्यानांभक्तानांश्रीसूक्तंजपेत् ॥
सरसिजनिलयेसरोजहस्तेधवलतरांशुकगंधमाल्यशोभे ॥ भगवतिह
रिवल्लभेमनोज्ञेत्रिभुवनभूतिकरिप्रसीदमह्यं ॥ विष्णुपत्नींक्षमांदेवींमाध
वींमाधवप्रियां ॥ लक्ष्मींप्रियसखींदेवींनमाम्यच्युतवल्लभां ॥ महाल
क्ष्मीचविद्महेविष्णुपत्नीचधीमहि ॥ तन्नोलक्ष्मीःप्रचोदयात् ॥ श्रीवर्च
स्वमायुष्यमारोग्यमाविधात्शोभमानंमहीयते ॥ धनंधान्यंपशुंबहुपु
त्रलाभंशतसंवत्सरंदीर्घमायुः ॥ श्रीसूक्तं समाप्तम् ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ गणपत्यथर्वशीर्षं व्याख्यास्यामः ॥ ॐनम
स्तेगणपतये ॥ त्वमेवप्रत्यक्षंतत्त्वमसि ॥ त्वमेवकेवलंकर्त्तासि ॥ त्वमे

वकेवलंधर्तासि ॥ त्वमेवकेवलंहर्तासि ॥ त्वमेवसर्वंखल्विदंब्रह्मासि ॥
त्वंसाक्षादात्मासिनित्यं॥१॥ऋतंवच्मि॥सत्यंवच्मि॥२॥अवत्वंमां॥ अव
वक्तारं ॥ अवश्रोतारं ॥ अवदातारं ॥ अवधातारं ॥ अवानूचानमवशि
ष्यं॥अवपश्चात्तात्॥ अवपुरस्तात् ॥ अवोत्तरात्तात्॥अवदक्षिणात्तात्॥
अवचोर्ध्वात्तात् ॥ अवाधरात्तात् ॥ सर्वतोमांपाहिपाहिसमंतात् ॥ ३ ॥
त्वंवाङ्मयस्त्वंचिन्मयः ॥ त्वमानंदमयस्त्वंब्रह्ममयः ॥ त्वंसच्चिदानंदाद्वि
तीयोसि ॥ त्वंप्रत्यक्षंब्रह्मासि॥त्वंज्ञानमयोविज्ञानमयोसि ॥४॥ सर्वंजग
दिदंत्वत्तोजायते ॥ सर्वंजगदिदंत्वत्तस्तिष्ठति ॥ सर्वंजगदिदंत्वयिल
यमेष्यति ॥ सर्वंजगदिदंत्वयिप्रत्येति ॥ त्वंभूमिरापोनलोनिलोनभः ॥
त्वंचत्वारिवाक्पदानि ॥५॥ त्वंगुणत्रयातीतः॥त्वंकालत्रयातीतः ॥ त्वंदे
हत्रयातीतः ॥ त्वंमूलाधारस्थितोसिनित्यं ॥ त्वंशक्तित्रयात्मकः ॥ त्वां

योगिनोध्यायंतिनित्यं ॥ त्वंब्रह्मात्वंविष्णुस्त्वंरुद्रस्त्वमिंद्रस्त्वमग्निस्त्वं
वायुस्त्वंसूर्यस्त्वंचंद्रमास्त्वंब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम् ॥६॥ गणादिंपूर्वमुच्चार्यव
र्णादिंतदनंतरं ॥ अनुस्वारःपरतरः ॥ अर्धेंदुलसितं ॥ तारेणरुद्धं ॥ एत
त्तवमनुस्वरूपं ॥ गकारःपूर्वरूपं ॥ अकारोमध्यमरूपं ॥ अनुस्वारश्चां
त्यरूपं ॥ बिंदुरुत्तररूपं ॥ नादःसंधानं ॥ संहितासंधिः ॥ सैषागणे
शविद्या ॥ गणकऋषिः ॥ निचृद्गायत्रीछंदः ॥ गणपतिर्देवता ॥ ॐगं
गणपतयेनमः ॥७॥ एकदंतायविद्महेवक्रतुंडायधीमहि ॥ तन्नोदंतीप्रचो
दयात् ॥८॥ एकदंतंचतुर्हस्तंपाशमंकुशधारिणम् ॥ रदंचवरदंहस्तैर्बिभ्रा
णंमूषकध्वजम् ॥ रक्तंलंबोदरंशूर्पकर्णकंरक्तवाससं ॥ रक्तगंधानुलिप्तां
गंरक्तपुष्पैःसुपूजितम् ॥ भक्तानुकंपिनंदेवंजगत्कारणमच्युतं ॥ आविर्भू
तंचसृष्ट्यादौप्रकृतेःपुरुषात्परं ॥ एवंध्यायतियोनित्यंसयोगीयोगिनांव

रः ॥९॥ नमोव्रातपतयेनमोगणपतये नमःप्रमथपतयेनमस्तेअस्तुलंबोद
रायैकदंतायविघ्ननाशिनेशिवसुतायश्रीवरदमूर्तयेनमः ॥१०॥ एतदथर्वं
शीर्षंयोधीते ॥ सब्रह्मभूयायकल्पते॥ससर्वविघ्नैर्नबाध्यते॥ससर्वतःसुख
मेधते ॥ सपंचमहापापात्प्रमुच्यते ॥ सायमधीयानोदिवसकृतंपापंना
शयति ॥ प्रातरधीयानोरात्रिकृतंपापंनाशयति ॥ सायंप्रातःप्रयुंजानो
अपापोभवति ॥ सर्वत्राधीयानोपविघ्नोभवति ॥ धर्मार्थकाममोक्षंचविं
दति ॥ इदमथर्वशीर्षमशिष्यायनदेयं ॥ योयदिमोहाद्दास्यति ॥ सपापी
यान्भवति॥सहस्रावर्तनात् ॥यंयंकाममधीते॥तंतमनेनसाधयेत् ॥११॥
अनेनगणपतिमभिषिंचति ॥ सवाग्मीभवति ॥ चतुर्थ्यामनश्नन्जपति॥
सविद्यावान्भवति ॥ इत्यथर्वणवाक्यं ॥ ब्रह्माद्याचरणंविद्यात् ॥ नबि
भेतिकदाचनेति॥१२॥योदूर्वांकुरैर्यजति॥सवैश्रवणोपमोभवति॥ योला

जैर्यजति ॥ सयशोवान्भवति ॥ समेधावान्भवति ॥ योमोदकसहस्रेण यजति ॥ सवांछितफलमवाप्नोति ॥ यःसाज्यसमिद्भिर्यजति ॥ ससर्वंल भतेससर्वंलभते ॥ अष्टौब्राह्मणान्सम्यग्ग्राहयित्वासूर्यवर्चस्वीभवति ॥ सूर्यग्रहेमहानद्यांप्रतिमासंनिधौवाजप्त्वा सिद्धमंत्रोभवति ॥ महाविघ्नात्प्रमुच्यते ॥ महादोषात्प्रमुच्यते ॥ महापापात्प्रमुच्यते ॥ ससर्वविद्भवतिससर्वविद्भवति ॥ यएवंवेद ॥ इत्युपनिषत् ॥ ॐ तन्मामवतु ॥ तद्वक्तारमवतु ॥ अवतुमाम् ॥ अवतुवक्तारं ॥१३॥ ॐशांतिःशांतिःशांतिः ॥ ॥ इति गणपत्यथर्वशीर्षं समाप्तम् ॥

इदं पुस्तकं पणशीकरोपाह्वलक्ष्मणशर्मतनुजनुषा वासुदेवशर्मणा संशोधितं तच्च मुंबय्यां पांडुरंग जावजी श्रेष्ठिभिः स्वीये निर्णयसागराख्येऽङ्कनयन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

शाकः १८५६, सन १९३५.

Publisher —Pandurang Jawaji, at the "Nirnaya-sagar" Press,
Printer:—Ramchandra Yesu Shedge, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति ऋग्वेदीयनित्यविधिः समाप्तः ॥

॥ अथ ऋग्वेदीयदेवप्रारंभः ॥

मूल्यं १ आणकाः.

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ ॐगणानांत्वागणपतिंहवामहेकविंकवीनामुप
मश्रवस्तमं ॥ ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्पतआनःशृण्वन्नूतिभिःसीदसा
दनं ॥ ॥ नमोमहद्भ्योनमोऽअर्भकेभ्योनमोयुवभ्योनमऽआशिनेभ्यः ॥
यजामदेवान्यदिशक्नवाममाज्यायसःशंसमावृक्षिदेवाः ॥१॥ ममत्तुनःप
रिज्मावसर्हाममत्तुवातोऽअपांवृषण्वान् ॥ शिशीतमिंद्रापर्वतायुवंनस्त
न्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः ॥ २ ॥ कथातेऽअग्नेशुचयंतऽआयोर्ददाशुर्वा
जेभिराशुषाणाः ॥ उभेयत्तोकेतनयेदधानाऋतस्यसामंत्रणयंतदेवाः
॥ ३ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥ तेहनाकं
महिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ ४ ॥ पराशुभ्राऽअयासोय
व्यासाधारण्येवमरुतोमिमिक्षुः ॥ नरोदसीऽअपनुदंतघोराजुषंतवृधंस
ख्यायदेवाः ॥ ५ ॥ त्वेरायंइंद्रतोशतमाःप्रणेतारःकस्यचिदृतायोः ॥

तेपुणोमरुतोमृळयंतुयेस्मापुरागातूयंतीवदेवाः ॥ ६ ॥ उभाशंसानर्या मामविष्टामुभेमामूतीऽअवसासचेतां ॥ 'भूरिचिदर्यःसुदास्तरायेषामदं तऽइषयेमदेवाः ॥ ७ ॥ उतनईंमरुतोवृद्धसेनास्मद्रोदसीसमनसःस दंतु ॥ पृषदश्वासोवनयोनरथारिशादसोमित्रयुजोनदेवाः ॥ ८ ॥ तवं स्यामपुरुवीरस्यशर्मन्नुरुशंसस्यवरुणप्रणेतः ॥ यूयंनःपुत्राऽअदितेरद ब्धाऽअभिक्षमध्वंयुज्यायदेवाः ॥ ९ ॥ दिवाश्चिदातेरुचयंतरोकाऽउषो विभातीरनुभासिपूर्वीः ॥ अपोयदग्नउशधग्वनेषुहोतुर्मंद्रस्यपनयंतदे वाः ॥ १० ॥ शंसामहामिंद्रंयस्मिन्विश्वाऽआकृष्टयःसोमपाःकाममव्य न् ॥ यंसुक्रतुंधिषणेविभ्वतष्टंघनंवृत्राणांजनयंतदेवाः ॥ ११ ॥ त्रिरु त्तमादूणशारोचनानित्रयोराजंत्यसुहस्यवीराः ॥ ऋतावानऽइषिराद ळभासस्त्रिरादिवोविदथेसंतुदेवाः ॥ १२ ॥ नापोभूतनवोतीतृषामानिं

श्शस्ताऋभवोयज्ञेऽअस्मिन् ॥ सामिंद्रेणमदंथसंमरुद्भिःसंराजभीरत्नधे
योयदेवाः ॥ १३ ॥ अप्रंतीतोजयतिसंधनानिप्रातिंजन्यान्युतयासजे
न्या ॥ अवस्यवेयोवरिवःकृणोतिब्रह्मणेराजातमंवंतिदेवाः ॥ १४ ॥ को
वस्त्रातावसवःकोवंरुताद्यावाभूमीऽअदितेत्रासीथांनः ॥ सहीयसोवरु
णमित्रमर्तात्कोवोध्वरेवरिवोधातिदेवाः ॥ १५ ॥ त्वमपोयदंवेतुर्वशा
यारमयःसुदुघांःपारइंद्र ॥ उग्रमयातमवंहोहकुत्संसंहयद्वामुशनारंतदे
वाः ॥ १६ ॥ मूर्धानंदिवोऽअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतऽआजातमग्निं ॥
कविंसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः ॥ १७ ॥ नाभिं
यज्ञानांसदंनंरयीणांमहामाहावमभिसंनवंत ॥ वैश्वानरंरथ्यंमध्वराणां
यज्ञस्यंकेतुंजनयंतदेवाः ॥ १८ ॥ तेनोरायोद्युमतोवाजवतोदातारोभू
तनृवतःपुरुक्षोः ॥ दशस्यंतोदिव्याःपार्थिवासोगोजाताऽअप्यामृळता

चदेवाः ॥ १९ ॥ येकेचज्मामहिनोऽअहिंमायादिवोजज्ञिरेऽअपांस
धस्थे ॥ तेऽअस्मभ्यमिषयेविश्वमायुःक्षपंउस्रावरिवस्यंतुदेवाः ॥ २० ॥
अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरहूतौसजोषाः ॥ यःशंसंतेस्तुवते
धायिपज्रइंद्रज्येष्ठाऽअस्माँअवंतुदेवाः ॥ २१ ॥ परिप्रधन्वेंद्रायसोम
स्वादुर्मित्रायपूष्णेभगाय ॥ इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाःक्रत्वेदक्षायविश्वे
चदेवाः ॥ २२ ॥ प्रयाजान्मेऽअनुयाजांश्चकेवलानूर्जस्वंतंहविषोदत्त
भागं ॥ घृतंचापांपुरुषंचौषधीनामग्नेश्चदीर्घमायुरस्तुदेवाः ॥ २३ ॥
एभिर्देदेवृष्ण्यापौंस्यानियेभिरौक्षंवृत्रहत्यायवज्री ॥ येकर्मणःक्रियमा
णस्यमह्नऋतेकर्ममुदजायंतदेवाः ॥ २४ ॥ अनृक्षराऋजवःसंतुपंथाये
भिःसखायोयंतिनोवरेयं ॥ समर्यमासंभगोनोनिनीयात्संजास्पत्यंसु
यममस्तुदेवाः ॥ २५ ॥ गृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंमयापत्याजरद

ष्ट्रिर्यथासः ॥ भगोऽअर्यमासविता पुरंधिर्महीत्वादुर्गाहैंपत्यायदेवाः
॥ २६ ॥ समस्मिन्जायमानऽआसतग्नाउतेमंवर्धन्नद्य १ स्वगूर्ताः ॥ महे
यत्त्वापुरूरवोरणायावर्धयंदस्युहत्यायदेवाः ॥ २७ ॥ ब्रह्मचारीचरति
वेविषद्विषःसदेवानांभवत्येकमंगं ॥ तेनजायामन्वविंदद्बृहस्पतिःसोमें
ननीतांजुह्व १ नदेवाः ॥ २८ ॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञमग्निर्देवाना
मभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृतंहविरदंतुदे
वाः ॥ २९ ॥ इदंतेपात्रंसनवित्तमिंद्रपिबासोममेनाशतक्रतो ॥ पूर्णऽ
आहावोमदिरस्यमध्वोयंविश्वऽइदभिहर्यंतिदेवाः ॥ ३० ॥ ॐजातवे
दसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः ॥ सनःपर्षदातिदुर्गाणिवि
श्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ ॐत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं ॥
उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ॐगौरीमिंमायसलिला

नितक्षत्येकंपदीद्विपदीसाचतुष्पदी ॥ अष्टापदीनवपदीबभूवुषीसहस्त्रा
क्षरापरमेव्योमन् ॥ ॐसक्तुमिवतितउनापुनंतोयत्रधीरामनसावाचम
क्रत ॥ अत्रासखायःसख्यानिजानतेभद्रैषांलक्ष्मीर्निहिताधिवाचि ॥
ॐप्रणोदेवीसरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती ॥ धीनामवित्र्यवतु ॥ ॐ
यागुंगूर्यासिनीवालीयाराकायासरस्वती ॥ इंद्राणीमह्वऊतयेवरुणानीं
स्वस्तये ॥ ॐनिषुसीदगणपतेगणेषुत्वामाहुर्विप्रतमंकवीनां ॥ नऋ
तेत्वत्क्रियतेकिंचनारेमहामर्कंमघवंचित्रमर्च ॥ ॐआतूनइंद्रक्षुमंतंचि
त्रंग्राभंसंगृभाय ॥ महाहस्तीदक्षिणेन ॥ ॐवषट्तेविष्णवासआकृणो
मितन्मेजुपस्वशिपिविष्टहव्यं ॥ वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपातस्व
स्तिभिःसदानः ॥ ॐराजाधिराजायप्रसह्यसाहिने ॥ नमोवयंवैश्रव
णायकुर्महे ॥ समेकामान्कामकामायमह्यं ॥ कामेश्वरोवैश्रवणोददा

तु ॥ कुवेरायवैश्रवणाय ॥ महाराजायनमः ॥ ॐस्वस्ति ॥ साम्राज्यं
भौज्यंस्वाराज्यंवैराज्यं पारमेष्ठ्यंराज्यंमाहाराज्यमाधिपत्यमयं समंत
पर्यायीस्यात्सार्वभौमःसार्वायुषआंतादापरार्धात् ॥ पृथिव्यैसमुद्रपर्यंता
याएकराळिति ॥ तदप्येषःश्लोकोभिगीतोमरुतःपरिवेष्टारोमरुत्तस्या
वसन्गृहे ॥ आविक्षितस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाःसभासदइति ॥ योवैतांब्र
ह्मणोवेदअमृतेनामृतांपुरीं ॥ तस्मैब्रह्मचब्रह्माचआयुःकीर्तिंप्रजांद
दुः ॥ ॐविश्वतश्चक्षुरुतविश्वतोमुखोविश्वतोबाहुरुतविश्वतस्पात् ॥
संबाहुभ्यांधमतिसंपतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देवएकः ॥ संसृष्टंधनमुभयं
समाकृतमस्मभ्यंदत्तांवरुणश्चमन्युः ॥ भियंदधानाहृदयेषुशत्रवःपरा
जितासोअपनिलयंतां ॥ त्रिनयनमभिमुखनिःसृतामिमांयइहपठेत्प्र
यतश्चसदाद्विजः ॥ सभवतिधनधान्यपशुपुत्रकीर्तिमानमतुलंचसुखंस

मश्नुतेदिवीतिदिवीति ॥ॐनारायणायविद्महेवासुदेवायधीमहि ॥ तंनो विष्णुःप्रचोदयात् ॥ तत्पुरुषायविद्महे महादेवायधीमहि ॥ तंनोरुद्रः प्रचोदयात् ॥ एकदंतायविद्महे वक्रतुंडायधीमहि ॥ तंनोदंतीप्रचोदयात् ॥ भास्करायविद्महे महद्युतिकरायधीमहि ॥ तंनोआदित्यः प्रचोदयात् ॥ महालक्ष्मीचविद्महे विष्णुपत्नीचधीमहि ॥ तंनोलक्ष्मीः प्रचोदयात् ॥

इदं पुस्तकं मुंबय्यां पांडुरंग जावजी इत्येतैः स्वीये "निर्णयसागर" रुयंत्रे मुद्रयित्वा प्रकाशितं । शाके १८४५. सन १९२३.

Publisher Pandurang Jawaji
Printer Ramchandra Yesu Shedge
at the Nirnaya-sagar Press, 23 Kolbhat Lane, Bombay

॥ इति ऋग्वेदीयदेवे मंत्राः समाप्ताः ॥

॥ अथ हिरण्यकेशीया त्रिकालसंध्या ॥

मूल्यं १ आणकः.

अथ विभूतिधारणमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (हस्ते भस्म जलं च गृहीत्वा) ॐ ईशानःसर्वविद्या नामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणोधिंपतिर्ब्रह्माशिवोमेअस्तुस दाशिवोम् ॥ शिरसि॥ ॐतत्पुरुषायविद्महेंमहादेवायंधीमहि॥तन्नोरुद्रः प्रचोदयात्॥ मुखे॥ ॐ अघोरेंभ्योथघोरेंभ्योघोरघोरंतरेभ्यः ॥ सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्योनमंस्तेअस्तुरुद्ररूपेभ्यः॥हृदये॥ ॐ वामदेवायनमोज्येष्ठा-यनमंःश्रेष्ठायनमोरुद्रायनमःकालायनमःकलंविकरणायनमोबलंविक-रणायनमोबलायनमोबलंप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोन्म-नायनमंः॥गुह्ये॥ ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमोनमंः॥भवे-भवेनातिभवेभवस्वमांभवोद्भवायनमंः॥पादयोः॥ ॐअग्निरिति भस्म॥ ॐवायुरिति भस्म॥ॐजलमिति भस्म॥ॐस्थलमिति भस्म॥ॐव्योमेति

भस्म॥ॐसर्वं ँहवाइदं भस्म॥ॐमानस्तोकेतनयेमानआयुषिमानोगो-
पुमानोअश्वेपुरीरिषः॥ वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतोनमसावि-
धेमते॥इतिसर्वांगेभस्मविलेप्य॥आचम्य॥केशवादिप्राणायामंकृत्वा॥

॥ अथ प्रातःसंध्या ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा कुशासने ऊर्णासने वोपविश्य) (उत्तमा तारकोपेता मध्यमा लुप्ततारका ॥ अधमा सूर्य-सहिता प्रातःसंध्या त्रिधा मता) ॥ ॐ केशवाय नमः ॥ नारायणाय नमः ॥ माधवाय नमः ॥ गोविंदाय नमः ॥ विष्णवे नमः ॥ मधुसू-दनाय नमः ॥ त्रिविक्रमाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ श्रीधराय नमः ॥ हृषीकेशाय नमः ॥ पद्मनाभाय नमः ॥ दामोदराय नमः ॥ संकर्षणाय नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥ प्रद्युम्नाय नमः ॥ अनिरुद्धाय नमः ॥

पुरुषोत्तमाय नमः ॥ अधोक्षजाय नमः ॥ नारसिंहायनमः ॥ अच्युताय नमः ॥ जनार्दनाय नमः ॥ उपेंद्राय नमः ॥ हरये नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ॐ भूः ॥ ॐ भुवः ॥ ॐ सुवः ॥ ॐ महः ॥ ॐ जनः ॥ ॐ तपः ॥ ॐ सत्यम् ॥ ॐ तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐ आपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ प्रातःसंध्या ॥ कुमारी ॥ रक्ता ॥ रक्तवर्णा ॥ रक्तवस्त्रा ॥ रक्तगंधानुलेपना ॥ रक्तमाल्या ॥ हंसवाहना ब्रह्मदैवत्या ॥ गार्हपत्याग्न्युपस्थाना ॥ ऋग्वेदसंहिता ॥ प्रथमा ब्रह्मसंध्या वेदवतीनाम्नी ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्योपास्तिंकरिष्ये ॥ आयातुवरदादेवीअक्षरंब्रह्मसंमितम् ॥ गायत्रींछंदसांमातेदं ब्रह्मजुषस्वमे ॥ यदह्नात्कुरुतेपापंतदह्नात्प्रतिमुच्यते ॥ यद्रात्रियात्कुरुतेपा-

पंतद्रात्रियात्प्रतिमुच्यते॥ सर्ववर्णेमहादेविसंध्याविद्येसरस्वति ॥ अज-
रेअमरेदेविसर्वदेविनमोस्तुते ॥ ॐ ओजोसिसहोसिबलमसिभ्राजो-
सिदेवानांधामनामासिविश्वमसिविश्वायुःसर्वमसिसर्वायुरभिभूरोंगाय
त्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि छंदर्षीनावा
हयामि श्रियमावाहयामि ह्रियमावाहयामि ॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुव-
स्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे॥योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजय-
तेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥
आपोजनयथाचनः ॥ आपोवाइदꣳसर्वंविश्वाभूतान्यापःप्राणावाआपः
पशवआपोन्नमापोमृतमापःसम्राडापोविराडापः स्वराडापश्छंदाꣳस्या-
पोज्योतीꣳष्यापोयजूꣳष्यापःसत्यमापःसर्वादेवताआपोभूर्भुवःसुवरा-
पओम्॥ॐसूर्यश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चमन्युकृतेभ्यः॥पापेभ्योरक्षंतां॥

यद्रात्रियापापंमकार्षं ॥ मनसावाचांहस्ताभ्याम् ॥ पद्भ्यामुदरेंणशिश्ना ॥
रात्रिस्तदंवलुंपतु ॥ यत्किंचंदुरितंमयिं ॥ इदमहंमाममृंतयोनौ ॥ सूर्ये
ज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ (इतिजलंपीत्वा) आचम्य प्राणायामंकृत्वा
दधिक्राव्णोअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनंः ॥ सुरभिनोमुखाकरत्-
प्रणआयूंषितारिषत् ॥ ॐआपोहिष्ठामंयोभुवस्तानंऊर्जेदंधातन ॥
महेरणायचक्षंसे ॥ योवंःशिवतंमोरसस्तस्यंभाजयतेहनंः ॥ उशती-
रिंवमातरंः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वंथ ॥ आपोजनयंथाच
नः ॥ हिरंण्यवर्णाःशुचंयःपावकायासुंजातःकश्यपोयास्विंद्रः ॥ अग्निंया
गर्भंदधिरेविरूंपास्तानआपःशंस्योनाभंवंतु ॥ यासांराजावरुंणो
यातिमध्येसत्यानृतेअंवपश्यंजनानाम् ॥ मधुश्चुतःशुचंयोयाःपांवका-
स्तानआपःशंस्योनाभंवंतु ॥ यासांदेवादिविकृण्वंतिभक्षंयाअंतरि-

श्चेवहुधाभवंति॥ याःपृथिवींपयंसोंदंतिशुक्रास्तानआपःशꣳस्योनाभे-
वंतु ॥ शिवेनमाचक्षुपापश्यतापःशिवयातनुवोपस्पृशतत्वचंमे ॥ स-
र्वाꣳअग्नीꣳरप्सुषदोंहुवेवोमयिवर्चोंवलमोजोनिधत्त ॥ पवमानःसुव-
र्जनः ॥ पवित्रेणविचर्षणिः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनंतुमादेवज
नाः॥ पुनंतुमनवोधिया ॥ पुनंतुविश्वआयवः ॥ जातवेदःपवित्रवत् ॥
पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शुक्रेणदेवदीद्यत् ॥ अग्नेक्रत्वाक्रतूꣳरनु ॥
यत्तेपवित्रमर्चिषि ॥ अग्नेवितंतमंतरा ॥ ब्रह्मतेनपुनीमहे ॥ उभाभ्यां
देवसवितः ॥ पवित्रेणसवेनंच ॥ इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ वैश्वदेवीपु
नतीदेव्यागात् ॥ यस्यैवह्वीस्तनुवोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसधमाद्ये-
पु ॥ वयꣳस्यामपतयोरयीणाम् ॥ वैश्वानरोरश्मिभिर्मापुनातु ॥ वातः
प्राणेनेपिरोमयोभूः ॥ द्यावापृथिवीपयसापयोभिः ॥ऋतावरीयज्ञियेमा

पुनीताम् ॥ वृहद्भिःसवितस्तृभिः ॥ वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः ॥ अग्नेदक्षैःपु-
नाहिमा ॥ येनदेवाअपुनत ॥ येनापोदिव्यंकशः ॥ तेनदिव्येनब्रह्मणा॥
इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ यःपावमानीरध्येति ॥ ऋषिभिःसंभृतꣳरसम् ॥
सर्वꣳसपूतमश्नाति ॥ स्वदितंमातरिश्वना ॥ पावमानीर्योअध्येति ॥
ऋषिभिःसंभृतꣳरसम् ॥ तस्मैसरस्वतीदुहे ॥ क्षीरꣳसर्पिर्मधूदकं॥पाव-
मानीःस्वस्त्ययनीः ॥ सुदुघाहिपयस्वतीः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्रा-
ह्मणेष्वमृतꣳहितम् ॥ पावमानीर्दिशंतुनः ॥ इमंलोकमथोअमुम् ॥ का-
मान्समर्धयंतुनः ॥ देवीर्देवैःसमाभृताः ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीः ॥
सुदुघाहिघृतश्चुतः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितम् ॥
येनदेवाःपवित्रेण ॥ आत्मानंपुनतेसदा ॥ तेनसहस्रधारेण ॥ पावमा
न्यःपुनंतुमा ॥ प्राजापत्यंपवित्रम् ॥ शतोद्यामꣳहिरण्मयम् ॥ तेनब्रह्म

विदोवयम् ॥पूतंब्रह्मपुनीमहे॥ इंद्रःसुनीतीसहमापुनातु॥सोमःस्वस्त्या वरुणःसमीच्या ॥ यमोराजाप्रमृणाभिःपुनातुमा ॥ जातवेदामोर्जयंत्या पुनातु ॥ द्रुपदादिवेन्मुमुचानः ॥ स्विन्नस्नात्वीमलादिव ॥ पूतंपवित्रेणे-वाज्यम्॥ आपःशुंधंतुमैनसः ॥ आचम्यप्राणानायम्य ॥ॐभूर्भुवःसुवः तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं न मम इतित्रिः ॥ असावादित्योब्रह्मेतिब्रह्मैवसन्ब्रह्माप्ये-तियएवंवेदआचम्य॥ॐकेशवाय नमः० श्रीकृष्णाय नमः॥प्राणायामं कृत्वा ॥ अपक्रामंतु पिशाचा भूताये भूमिपालकाः ॥ भूतानामवरो-धेन ब्रह्मकर्म समारभे ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छंदः आसने विनियोगः ॥ ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अंगुष्ठाग्रे

तु गोविंदं तर्जन्यां तु महीधरं ॥ मध्यमायां हृषीकेशमनामिक्यां त्रिविक्रमम् ॥ कनिष्ठिक्यां न्यसेद्विष्णुं करमध्ये तु माधवम् ॥ एवं च करविन्यासं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ॐभूःपादाभ्यां नमः॥ ॐभुवः जानुभ्यां नमः॥ॐस्वः कटिभ्यां नमः॥ ॐमहः नाभ्यै नमः॥ ॐजनःहृदयाय नमः ॥ ॐतपःकंठाय नमः॥ॐसत्यं ललाटायनमः॥ ॐ परब्रह्म शिरसे स्वाहा॥तत्सवितुर्ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः ॥ वरेण्यं विष्णवात्मने शिरसे स्वाहा ॥ भर्गोदेवस्य रुद्रात्मने शिखायै वषट् ॥ धीमहि परमात्मने कवचायहुं ॥ धियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्राय फट् ॥ इति दिग्बंधः ॥ गायत्र्या गायत्रीच्छंदो विश्वामित्र ऋषिः सविता देवताग्निर्मुखं ब्रह्मा शिरो विष्णुर्हृदयंरुद्रः शिखा पृथिवी योनिः प्राणापानव्यानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवर्णा

सांख्यायनसगोत्रा गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा त्रिपदा षट्कुक्षिः पंच-
शीर्षोपनयने विनियोगः॥ॐभूः ॐभुवः ॐसुवः ॐमहः ॐजनः ॐ
तपः ॐसत्यम्॥ॐतत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहि॥ धियोयोनः
प्रचोदयात्॥ओमापोज्योतीरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम्॥प्रातःसंध्यां-
गत्वेनाष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये॥
ॐभूर्भुवःसुवः॥तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि॥धियोयोनःप्रचोद-
यात्॥ ॐइति गायत्रीं जप्त्वा॥ तत्सवितुर्ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः॥
वरेण्यंविष्ण्वात्मने शिरसे स्वाहा॥भर्गोदेवस्यरुद्रात्मने शिखायै वषट्॥
धीमहि परमात्मने कवचायहुम्॥ धियोयोनोज्ञानात्मने नेत्रत्रयाय वौ-
षट्॥ प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्रायफट्॥इति दिग्बंधः॥ॐमित्रस्यचर्ष
णीधृतश्रवोदेवस्यसानसि॥ सत्यञ्चित्रश्रवस्तमं॥ मित्रोजनान्यातय

तिप्रजानन्मित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां ॥ मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेस
त्यायहव्यंघृतवद्विधेम ॥ प्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदित्यशि-
क्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमꣳहोअश्नोत्यंतितोनदूरात् ॥
यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं ॥ मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ यत्किंचे
दंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्याश्चरामसि ॥अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिम
मानस्तस्मादेनसोदेवरीरिषः॥कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमु
तयन्नविद्म ॥ सर्वाताविष्यशिथिरेवदेवाथातेस्यामवरुणप्रियासः॥ याꣳ
सदासर्वभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ सायंप्रातर्नमस्यंतिसामासंध्या
अभिरक्षत्वोंनमः ॥ नमः प्राच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येता
भ्यश्चनमोनमोदक्षिणायैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चन
मोनमःप्रतीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमउ

दीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमऊर्ध्वायैदिशे
याश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोधरायैदिशेयाश्चदेवता
एतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोवांतरायैदिशेयाश्चदेवताएतस्यां
प्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोगंगायमुनयोर्मध्येयेवसंतितेमेप्रसन्नात्मा
नश्चिरंजीवितंवर्धयंतिनमोगंगायमुनयोर्मुनिभ्यश्चनमोनमोगंगायमुन
योर्मुनिभ्यश्चनमः ॥ अवांतरदिशाभ्यो नमः ॥ संस्रवंतुदिशोमयिसा
मागच्छंतुसूनृताः ॥ सर्वेकामाअभियंतुनः ॐप्रियाअभिस्रवंतुनः ॥ ॐ
प्रियाअभिवादये॥ असुकप्रवरान्वितासुकगोत्रोत्पन्नःयजुर्वेदस्यतैत्तिरी
यशाखांतर्गतहिरण्यकेशीशाखाध्यायी असुकशर्माहं भोःअभिवादया
मि॥नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च॥ जगद्धिताय कृष्णाय गो
विंदाय नमोनमः॥ उत्तमेशिखरेजातेभूम्यांपर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणेभ्यो-

भ्यनुज्ञातागच्छदेवियथासुखं॥स्तुतोमयावरदावेदमाताप्रचोदयंतीपव
नेद्विजाता॥आयुःपृथिव्यांद्रविणंब्रह्मवर्चसंमह्यंदत्वाप्रजातुंब्रह्मलोकं॥
घृणिःसूर्यआदित्योनप्रभावात्यक्षरं॥मधुक्षरंतितद्रसं॥सत्यंवैतद्रसमा
पोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम्॥ श्रियै नमः। संध्यायै नमः।
विद्यायैः नमः। गुरुभ्यो नमः। वेदाय नमः। वेदपुरुषाय नमः।सर्वे-
भ्यो देवेभ्यो नमः।सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः। आकाशात्पतितं
तोयं यथा गच्छति सागरम्॥सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रति गच्छति॥
केशवाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा॥ अनेन प्रातःसंध्यानित्यकर्मणा
भगवान् श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम्॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे
नमः॥ इति प्रातःसंध्या समाप्ता॥

॥ अथ मध्याह्नसंध्याप्रारंभः ॥

केशवाय नम इत्यादिं प्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्या युवाना श्वेता श्वेतवर्णा श्वेतवस्त्रा श्वेतगंधा श्वेतमाल्यानुलेपना वृषभवाहना रुद्रदैवत्या दक्षिणाग्न्युपस्थापना यजुर्वेदसंहिता द्वितीया रुद्रसंध्या धर्मवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्न-संध्योपास्तिं करिष्ये ॥ आयातुवरदादेवी० सर्वादेवताआपोभूर्भुवः सुवरापओम् ॥ आपःपुनंतुपृथिवींपृथिवीपूतापुनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणः स्पतिर्ब्रह्मपूतापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वादुश्चरितंमम ॥ सर्वं-पुनंतुमामापोसतांचप्रतिग्रहुँस्वाहा ॥ ॐकेशवाय नमः । नारायणाय नमः । माधवाय नमः । दधिक्राव्णोअकारिषमित्यादि अर्घ्यदानांते प्राणायामांतं प्रातःसंध्यावत् ॥ ॐ उद्वयंतमसस्परिपश्यंतोज्योति

रुत्तरं ॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहं-
तिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥ चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मि-
त्रस्यवरुणस्याग्नेः॥आप्राद्यावापृथिवीअंतरिक्ष९सूर्यआत्माजगतस्त-
स्थुषश्च॥ तच्चक्षुर्देवहितंपुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् ॥ पश्येमशरदःशतंजी
वेमशरदःशतंनंदामशरदःशतंमोदामशरदःशतंभवामशरदःशत९श्रृ
णवामशरदःशतंप्रब्रवामशरदःशतमजीतास्यामशरदःशतंज्योक्चसू
र्यंदृशे ॥ यउदगान्महतोर्णवाद्विभ्राजमानःसरिरस्यमध्यात्समावृषभो
लोहिताक्षःसूर्योविपश्चिन्मनसापुनातु॥ अवांतरदिशाभ्यो नमः॥अप-
क्रामंतु पिशाचादिप्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्यांगं अष्टोत्तरशतं
अष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये॥ गायत्रीजपं कृत्वा॥
स९स्रवंतुदिशोमयि॰ अनेन मध्याह्नसंध्यानित्यकर्मणा भगवान्परमे-

श्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति मध्याह्नसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥

केशवाय नम इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्णवस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदैवत्या आहवनीयास्युपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णु-संध्या सत्यवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्तिं करिष्ये ॥ आयांतुवरदादेवी ० सर्वादेवता आपो भूर्भुवः सुवराप ओम् ॥ अग्निश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेभ्यो रक्षंतां ॥ यदह्नापापमकार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ अहस्तदवलुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयि ॥ इदमहं माममृतयोनौ ॥

सत्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ ॐकेशवाय नमः ॥ नारायणाय० ॥ द्रुप-
दादिवेन्मुमुचानः ॥ स्विन्नस्नात्वीमलादिव ॥ पूतंपवित्रेणेवाज्यं ॥
आपःशुंधंतुमैनसः ॥ ॐ भूर्भुवःसुवस्तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधी-
महि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐ श्रीवरुणायइदमर्घ्यं दत्तं नमम ॥
एवंत्रिःअर्घ्यंदत्वा ॥ असावादित्योब्रह्मेतिब्रह्मैवसन्ब्रह्माप्येतियएवं
वेद ॥ ॐकेशवाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अपक्रामंतु० ओमा
पोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ सायंसंध्यांगमष्टोत्तरशतमष्टा-
विंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥ ॐ
इमंमेवरुणश्रुधीहवमद्याचमृडय॥त्वामवस्युराचके॥ॐतत्त्वायामिब्रह्म
णावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः ॥ अहेडमानोवरुणेहवोध्युरुश
ँसमानआयुःप्रमोषीः॥ ॐत्वन्नोअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोवयासि

सीष्ठाः ॥ यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषांसिप्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥
सत्वन्नोअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोअस्याउषसोव्युष्टौ॥ अवयक्ष्वनोवरुणं
रराणोवीहिमृडीकंसुहवोनएधि ॥ ॐयच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुण
व्रतं॥ मिनीमसिद्यविद्यवि०सायंप्रातर्नमस्यंतिसामासंध्याअभिरक्षत्वां
नमः ॥ नमःप्रतीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोन
मउदीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमःप्राच्यै
दिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोदक्षिणायैदिशेया
श्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमऊर्ध्वायैदिशेयाश्चदेवता०
आयुःपृथिव्यांद्रविणंब्रह्मवर्चसंमह्यंदत्वाप्रजातुंब्रह्मलोकं ॥ ॐश्रियै
नमः॥संध्यायैनमः॥ विद्यायै नमः॥ अनेन सायंसंध्याख्यकर्मणा भग-
वान्परमेश्वरः प्रीयताम्॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥

॥ अथ तृचाकल्पनमस्कारप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अद्येत्यादि० श्रीसवितृसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तृचाकल्पेन विधिना नमस्काराख्यं कर्म करिष्ये ॥ अथ ध्यानम् ॥ ध्येयः सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः ॥ केयूरवान्मकरकुंडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः ॥ ॐ ऱ्हां उद्यन्नद्यमित्रमहः ऱ्हां ॐ मित्राय नमः ॥१॥ ॐ ऱ्हीं आरोहन्नुत्तरां दिवं ऱ्हीं ॐ रवये नमः ॥ २ ॥ ॐ ऱ्हूं हृद्रोगंममसूर्य ऱ्हूं ॐ सूर्याय० ॥ ३ ॥ ॐ ऱ्हैं हरिमाणंचनाशय ऱ्हैं ॐ भानवे० ॥ ४ ॥ ॐ ऱ्हौं शुकेषुमेहरिमाणं ऱ्हौं ॐ खगाय० ॥ ५ ॥ ॐ ऱ्हः रोपणाकासुदध्मसि ऱ्हः ॐ पूष्णे० ॥ ६ ॥ ॐ ऱ्हां अथोहारिद्रवेषुमे ऱ्हां ॐ हिरण्यगर्भाय० ॥७॥ ॐ ऱ्हीं हरिमाणंनिदध्मसि ऱ्हीं ॐ मरीचये० ॥ ८ ॥ ॐ

ह्रूं उदगाद्यमादित्यः ह्रूं ॐ आदित्या० ॥ ९ ॥ ॐ ह्रैं विश्वेनसहसा
सह ह्रैं ॐ सवित्रे० ॥ १० ॥ ॐ ह्रौं द्विषंतंममरंधयन् ह्रौं ॐ अर्का
य० ॥ ११ ॥ ॐ ह्रः मोअहंद्विषतेरंधं ह्रः ॐ भास्कराय० ॥ १२ ॥
ॐ ह्रांह्रीं उद्यन्नद्यमित्रमहआरोहन्नुत्तरांदिवं ॐ ह्रां ह्रीं मित्ररविभ्यां
नमः ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ह्रूं ह्रैं ॐ सूर्यभा
नु० ॥ ॐ ह्रौंह्रः शुकेपुमेहरिमाणंरोपणाकासुदध्मसि ह्रौंह्रः ॐ खगपू
पभ्यांन० ॥ ॐ ह्रांह्रीं अथोहारिद्रवेपुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ ह्रांह्रीं
ॐ हिरण्यगर्भमरीचिभ्यां० ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं उदगाद्यमादित्योविश्वेनस
हसासह ह्रूं ह्रैं ॐ आदित्यसवितृभ्यांनः ॥ ॐ ह्रौंह्रः द्विषंतंमम
रंधयन्मोअहंद्विषतेरंधं ह्रौंह्रः ॐ अर्कभास्कराभ्यां० ॥ ॐ ह्रां ह्रीं
ह्रूं ह्रैं उद्यन्नद्य० दिवं ॥ हृद्रो० नाशय ॥ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ॐ मित्रर

विसूर्यभानुभ्यो०॥ ॐ ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं शुकें० सुदध्मसि॥ अथोहा०नि दध्मसि॥ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ॐ खगपूषहिरण्यगर्भमरीचि०॥ ॐ ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः उदगा० सह॥द्विषंतं०रंधं॥ ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ॐ आदित्यसवित्रर्क भास्करेभ्योन०॥ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः उद्यन्न० द्विषंतंममरंधयन्मोअहंद्विषतेरंधं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः मित्ररविसूर्यभानुखगपूषहिरण्यगर्भमरीच्यादित्यसवित्रर्कभास्करेभ्यो नमः इति त्रिः ॥ तृचाकल्पनमस्काराः समाप्ताः ॥

इदं पुस्तकं मुंबय्यां 'निर्णयसागर' मुद्रणयंत्रालयाधिपैः पांडुरंग जावजी
इत्येतैः मुद्रापितम्. शाकः १८५२, सन १९३०.

Published by Pandurang Jawaji, Printed by Ramchandra Yesu Shedge, At the Nirnaya-sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिरण्यकेशीया त्रिकालसंध्या ॥

॥ अथ हिरण्यकेशीया त्रिकालसंध्या ॥

मूल्यं १ आणकः.

अथ विभूतिधारणमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (हस्ते भस्म जलं च गृहीत्वा) ॐ ईशानःसर्वविद्या
नामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्माशिवोमेंअस्तुस
दाशिवोम्॥ शिरसि॥ ॐतत्पुरुषायविद्महेमहादेवायधीमहि॥तन्नोरुद्रः
प्रचोदयात्॥ मुखे॥ ॐ अघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः ॥ सर्वेभ्यः
सर्वशर्वेभ्योनमस्तेअस्तुरुद्ररूपेभ्यः॥ हृदये॥ ॐ वामदेवायनमोज्येष्ठा-
यनमःश्रेष्ठायनमोरुद्रायनमःकालायनमःकलविकरणायनमोबलविक-
रणायनमोबलायनमोबलप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोन्मं-
नायनमः॥ गुह्ये॥ ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमोनमः॥भवे-
भवेनातिभवेभवस्वमांभवोद्भवायनमः॥पादयोः॥ ॐअग्निरिति भस्म॥
ॐवायुरिति भस्म॥ॐजलमिति भस्म॥ॐस्थलमिति भस्म॥ॐव्योमेति

भस्म॥ॐसर्वंँहवाइदं भस्म॥ॐमानस्तोकेतनयेमानआयुषिमानोगो-
पुमानोअश्वेपुरीरिषः॥वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतोनमसावि-
धेमते॥इतिसर्वांगेभस्मविलिप्य॥आचम्य॥केशवादिप्राणायामंकृत्वा॥

॥ अथ प्रातःसंध्या ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ (प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा कुशासने ऊर्णासने वोपविश्य) (उत्तमा तारकोपेता मध्यमा लुप्ततारका ॥ अधमा सूर्य-सहिता प्रातःसंध्या त्रिधा मता) ॥ ॐ केशवाय नमः ॥ नारायणाय नमः ॥ माधवाय नमः ॥ गोविंदाय नमः ॥ विष्णवे नमः ॥ मधुसू-दनाय नमः ॥ त्रिविक्रमाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ श्रीधराय नमः ॥ हृषीकेशाय नमः ॥ पद्मनाभाय नमः ॥ दामोदराय नमः ॥ संकर्षणाय नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥ प्रद्युम्नाय नमः ॥ अनिरुद्धाय नमः ॥

पुरुषोत्तमाय नमः ॥ अधोक्षजाय नमः ॥ नारसिंहायनमः ॥ अच्युताय नमः ॥ जनार्दनाय नमः ॥ उपेंद्राय नमः ॥ हरये नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ ॐ भूः ॥ ॐ भुवः ॥ ॐ स्वः ॥ ॐ महः ॥ ॐ जनः ॥ ॐ तपः ॥ ॐ सत्यम् ॥ ॐ तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐ आपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ प्रातःसंध्या ॥ कुमारी ॥ रक्ता ॥ रक्तवर्णा ॥ रक्तवस्त्रा ॥ रक्तगंधानुलेपना ॥ रक्तमाल्या ॥ हंसवाहना ब्रह्मदैवत्या ॥ गार्हपत्यास्युपस्थाना ॥ ऋग्वेदसंहिता ॥ प्रथमा ब्रह्मसंध्या वेदवतीनाम्नी ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्योपास्तिंकरिष्ये ॥ आयातुवरदादेवीअक्षरंब्रह्मसंमितम् ॥ गायत्रींछंदसांमातेदं ब्रह्मजुषस्वमे ॥ यदह्नात्कुरुतेपापंतदह्नात्प्रतिमुच्यते ॥ यद्रात्रियात्कुरुतेपा-

पंतद्रात्रियात्प्रतिमुच्यते॥ सर्ववर्णेमहादेविसंध्याविद्येसरस्वति ॥ अज-
रेअमरेदेविसर्वदेविनमोस्तुते ॥ ॐ ओजोसिसहोसिबलमसिभ्राजो-
सिदेवानांधामनामासिविश्वमसिविश्वायुःसर्वमसिसर्वायुरभिभूरोंगाय
त्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि छंदर्षीनावा
हयामि श्रियमावाहयामि ह्रियमावाहयामि ॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुव-
स्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे॥योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजय-
तेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥
आपोजनयथाचनः॥ आपोवाइदꣳसर्वंविश्वाभूतान्यापःप्राणावाआपः
पशवआपोन्नमापोमृतमापःसम्राडापोविराडापः स्वराडापश्छंदाꣳस्या-
पोज्योतीꣳष्यापोयजूꣳष्यापःसत्यमापःसर्वादेवताआपोभूर्भुवःसुवरा-
पओम्॥ॐसूर्यश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चमन्युकृतेभ्यः॥पापेभ्योरक्षंतां॥

यद्रात्रियापापंमकार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्याम् ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ रात्रिस्तदवलुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयि ॥ इदमहंमाममृतयोनौ ॥ सूर्ये ज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ (इतिजलंपीत्वा) आचम्य प्राणायामंकृत्वा दधिक्राव्णोअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः ॥ सुरभिनोमुखाकरत्-प्रणआयूंऽषितारिषत् ॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः ॥ उशती-रिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाच नः ॥ हिरण्यवर्णाःशुचयःपावकायासुजातःकश्यपोयास्विंद्रः ॥ अग्निंया गर्भंदधिरेविरूपास्तानआपःशंऽस्योनाभवंतु ॥ यासांऽराजावरुणो यातिमध्येसत्यानृतेअवपश्यंजनानाम् ॥ मधुश्चुतःशुचयोयाःपावका-स्तानआपःशंऽस्योनाभवंतु ॥ यासांदेवादिविकृण्वंतिभक्षंयाअंतरि-

क्षेबहुधाभवंति॥ याःपृथिवीपयसोंदंतिशुक्रास्तानआपःशंस्योनाभवंतु ॥ शिवेनंमाचक्षुषापश्यतापःशिवयांतनुवोपंस्पृशतत्वचंमे ॥ सर्वांअग्नीरंप्सुषदोंहुवेवोमयिवर्चोंबलमोजोनिधत्त ॥ पवमानःसुवर्जनः ॥ पवित्रेणविचर्षणिः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनंतुमादेवजनाः॥ पुनंतुमनवोधिया ॥ पुनंतुविश्वआयवः ॥ जातवेदःपवित्रवत् ॥ पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शुक्रेणदेवदीद्यत् ॥ अग्नेक्रत्वाक्रतूंरनु ॥ यत्तेपवित्रमर्चिषि ॥ अग्नेवितंतमंतरा ॥ ब्रह्मतेनपुनीमहे ॥ उभाभ्यां देवसवितः ॥ पवित्रेणसवेनच ॥ इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ वैश्वदेवीपुनतीदेव्यागात् ॥ यस्यैबह्वीस्तनुवोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसधमाद्येषु ॥ वयंस्यामपतयोरयीणाम् ॥ वैश्वानरोरश्मिभिर्मापुनातु ॥ वातःप्राणेनेषिरोमयोभूः ॥ द्यावापृथिवीपयसापयोभिः ॥ऋतावरीयज्ञियेमा

पुनीताम् ॥ बृहद्भिःसवितस्तृभिः ॥ वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः ॥ अग्नेदक्षैःपु-
नाहिमा ॥ येनदेवाअपुनत ॥ येनापोदिव्यंकशः ॥ तेनदिव्येनब्रह्मणा ॥
इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ यःपावमानीरध्येति ॥ ऋषिभिःसंभृतꣳरसम् ॥
सर्वꣳसपूतमश्नाति ॥ स्वदितंमातरिश्वना ॥ पावमानीर्योअध्येति ॥
ऋषिभिःसंभृतꣳरसम् ॥ तस्मैसरस्वतीदुहे ॥ क्षीरꣳसर्पिर्मधूदकं ॥ पाव-
मानीःस्वस्त्ययनीः ॥ सुदुघाहिपयस्वतीः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्रा-
ह्मणेष्वमृतꣳहितम् ॥ पावमानीर्दिशंतुनः ॥ इमंलोकमथोअमुम् ॥ का-
मान्त्समर्धयंतुनः ॥ देवीर्देवैःसमाभृताः ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीः ॥
सुदुघाहिघृतश्चुतः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितम् ॥
येनदेवाःपवित्रेण ॥ आत्मानंपुनतेसदा ॥ तेनसहस्रधारेण ॥ पावमा
न्यःपुनंतुमा ॥ प्राजापत्यंपवित्रम् ॥ शतोद्यामꣳहिरण्मयम् ॥ तेनब्रह्म

विदोवयम् ॥पूतंब्रह्मपुनीमहे॥ इंद्रःसुनीतीसहमांपुनातु॥सोमःस्वस्त्या वरुणःसमीच्यां ॥ यमोराजाप्रमृणाभिःपुनातुमा ॥ जातवेदामोर्जयंत्या पुनातु॥ द्रुपदादिवेन्मुमुचानः ॥ स्विन्नस्नात्वीमलादिव ॥ पूतंपवित्रेणे- वाज्यम्॥ आपःशुंधंतुमैनसः ॥ आचम्यप्राणानायम्य ॥ॐभूर्भुवःसुवः तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं न मम इतित्रिः ॥ असावादित्योब्रह्मेतिब्रह्मैवसन्ब्रह्माप्ये- तियएवंवेदआचम्य॥ॐकेशवाय नमः० श्रीकृष्णाय नमः॥प्राणायामं कृत्वा ॥ अपक्रामंतु पिशाचा भूताये भूमिपालकाः ॥ भूतानामवरो- धेन ब्रह्मकर्म समारभे ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छंदः आसने विनियोगः ॥ ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अंगुष्ठाग्रे

तु गोविंदं तर्जन्यां तु महीधरं ॥ मध्यमायां हृषीकेशमनामिक्यां त्रिविक्रमम् ॥ कनिष्ठिक्यां न्यसेद्विष्णुं करमध्ये तु माधवम् ॥ एवं च करविन्यासं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ ॐ भूः पादाभ्यां नमः॥ ॐ भुवः जानुभ्यां नमः॥ ॐ सुवः कटिभ्यां नमः॥ ॐ महः नाभ्यै नमः॥ ॐ जनः हृदयाय नमः॥ ॐ तपः कंठाय नमः॥ ॐ सत्यं ललाटायनमः॥ ॐ परब्रह्म शिरसे स्वाहा॥ तत्सवितुर्ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः॥ वरेण्यं विष्ण्वात्मने शिरसे स्वाहा॥ भर्गोदेवस्य रुद्रात्मने शिखायै वषट्॥ धीमहि परमात्मने कवचायहुं॥ धियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्॥ प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्राय फट्॥ इति दिग्बंधः॥ गायत्र्या गायत्रीच्छंदो विश्वामित्र ऋषिः सविता देवताग्निर्मुखं ब्रह्मा शिरो विष्णुर्हृदयं रुद्रः शिखा पृथिवी योनिः प्राणापानव्यानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवर्णा

सांख्यायनसगोत्रा गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा त्रिपदा षट्कुक्षिः पंच-
शीर्षोपनयने विनियोगः॥ॐभूः ॐभुवः ॐसुवः ॐमहः ॐजनः ॐ
तपः ॐसत्यम्॥ॐतत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहि॥ धियोयोनः
प्रचोदयात्॥ओमापोज्योतीरसोमृतं ब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम्॥प्रातःसंध्यां-
गत्वेनाष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये॥
ॐभूर्भुवःसुवः॥तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि॥धियोयोनःप्रचोद-
यात्॥ ॐइति गायत्रीं जप्त्वा॥ तत्सवितुर्ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः॥
वरेण्यंविष्ण्वात्मने शिरसे स्वाहा॥भर्गोदेवस्यरुद्रात्मने शिखायै वषट्॥
धीमहि परमात्मने कवचायहुम्॥ धियोयोनोज्ञानात्मने नेत्रत्रयाय वौ-
षट्॥ प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्रायफट्॥ इति दिग्बंधः॥ॐमित्रस्यचर्ष
णीधृतश्रवोदेवस्यसानसि॥ सत्यंश्चित्रश्रवस्तमं॥ मित्रोजनान्यातय

तिप्रजानन्मित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां ॥ मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेस
त्यायहव्यंघृतवद्विधेम ॥ प्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदित्यशि-
क्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमꣳहोअश्नोत्यंतितोनदूरात् ॥
यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं ॥ मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ यत्किंचे
दंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्याश्चरामसि ॥अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिम
मानस्तस्मादेनसोदेवरीरिषः॥कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमु
तयन्नविद्म ॥ सर्वाताविष्यशिथिरेवदेवाथातेस्यामवरुणप्रियासः॥ याꣳ
सदासर्वभूतानिस्थावराणिचराणिच ॥ सायंप्रातर्नमस्यंतिसामासंध्या
अभिरक्षत्वोनमः ॥ नमः प्राच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येता
भ्यश्चनमोनमोदक्षिणायैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चन
मोनमःप्रतीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमउ

दीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमऊर्ध्वायैदिशे
याश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोधरायैदिशेयाश्चदेवता
एतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोवांतरायैदिशेयाश्चदेवताएतस्यां
प्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोगंगायमुनयोर्मध्येयेवसंतितेमेप्रसन्नात्मा
नश्चिरंजीवितंवर्धयंतिनमोगंगायमुनयोर्मुनिभ्यश्चनमोनमोगंगायमुन
योर्मुनिभ्यश्चनमः ॥ अवांतरदिशाभ्यो नमः ॥ सꣳस्रवंतुदिशोमयिसा
मागच्छंतुसूनृताः ॥ सर्वेकामाअभियंतुनः ॐप्रियाअभिस्रवंतुनः ॥ ॐ
प्रियाअभिवादये ॥ अमुकप्रवरान्वितामुकगोत्रोत्पन्नःयजुर्वेदस्यतैत्तिरी
यशाखांतर्गतहिरण्यकेशीशाखाध्यायी अमुकशर्माहं भोःअभिवादया
मि ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय गोब्राह्मणहिताय च ॥ जगद्धिताय कृष्णाय गो
विंदाय नमोनमः ॥ उत्तमेशिखरेजातेभूम्यांपर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणेभ्यो-

भ्यंनुज्ञातागच्छदेवियथासुखं॥स्तुतोमयावरदावेदमाताप्रचोदयंतीपव
नेद्विजाता॥आयुःपृथिव्यांद्रविणंब्रह्मवर्चसंमह्यंदत्वाप्रजातुंब्रह्मलोकं॥
घृणिःसूर्यआदित्योनप्रभावात्यक्षरं॥मधुक्षरंतितद्रसं॥सत्यंवैतद्रसमा
पोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम्॥ श्रियै नमः। संध्यायै नमः।
विद्यायैः नमः। गुरुभ्यो नमः। वेदाय नमः। वेदपुरुषाय नमः।सर्वे-
भ्यो देवेभ्यो नमः।सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः। आकाशात्पतितं
तोयं यथा गच्छति सागरम्॥सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रति गच्छति॥
केशवाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा॥ अनेन प्रातःसंध्यानित्यकर्मणा
भगवान् श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम्॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे
नमः ॥ इति प्रातःसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ मध्याह्नसंध्याप्रारंभः ॥

केशवाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा॥ मध्याह्नसंध्या युवाना श्वेता श्वेतवर्णा श्वेतवस्त्रा श्वेतगंधा श्वेतमाल्यानुलेपना वृषभवाहना रुद्रदैवत्या दक्षिणाग्न्युपस्थापना यजुर्वेदसंहिता द्वितीया रुद्रसंध्या धर्मवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्योपास्तिं करिष्ये ॥ आयातुवरदादेवी० सर्वादेवताआपोभूर्भुवः सुवरापओम्॥ आपःपुनंतुपृथिवींपृथिवीपूतापुनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणःस्पतिर्ब्रह्मपूतापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वादुश्चरितंमम ॥ सर्वंपुनंतुमामापोसतांचप्रतिग्रहꣳस्वाहा ॥ ॐकेशवाय नमः। नारायणाय नमः । माधवाय नमः । दधिक्राव्णोअकारिषमित्यादि अर्घ्यदानांते प्राणायामांतं प्रातःसंध्यावत् ॥ ॐ उद्वयंतमसस्परिपश्यंतोज्योति

रुत्तरं ॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥ चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथिवीअंतरिक्षꣳसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ तच्चक्षुर्देवहितंपुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् ॥ पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतंनंदामशरदःशतंमोदामशरदःशतंभवामशरदःशतꣳशृणवामशरदःशतंप्रब्रवामशरदःशतमजीतास्यामशरदःशतंज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ यउदगान्महतोर्णवाद्विभ्राजमानःसरिरस्यमध्यात्समावृषभोलोहिताक्षःसूर्योविपश्चिन्मनसापुनातु ॥ अवांतरदिशाभ्यो नमः॥अपक्रामंतु पिशाचादिप्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्यांगं अष्टोत्तरशतं अष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये॥ गायत्रीजपं कृत्वा॥ सꣳस्रवंतुदिशोमयि० अनेन मध्याह्नसंध्यानित्यकर्मणा भगवान्परमे-

श्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति मध्याह्नसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥

केशवाय नम इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्णवस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदैवत्या आहवनीयाग्न्युपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णुसंध्या सत्यवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्तिं करिष्ये ॥ आयांतुवरंदादेवी॰सर्वादेवताआपोभूर्भुवः सुवराप ओम् ॥ अग्निश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चमन्युंकृतेभ्यः ॥ पापेभ्यो रक्षंतां ॥ यदह्नापापमकार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ अहस्तदवलुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयि ॥ इदमहं माममृतयोनौ ॥

सत्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ ॐकेशवाय नमः ॥ नारायणाय० ॥ द्रुप-
दादिवेन्मुमुचानः ॥ स्विन्नस्नात्वीमलादिव ॥ पूतंपवित्रेणेवाज्यं ॥
आपःशुंधंतुमैनसः ॥ ॐ भूर्भुवःसुवस्तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधी-
महि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐ श्रीवरुणायइदमर्घ्यं दत्तं नमम ॥
एवंत्रिःअर्घ्यंदत्वा ॥ असावादित्योब्रह्मेतिब्रह्मैवसन्ब्रह्माप्येतियएवं
वेद ॥ ॐकेशवाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अपक्रामंतु० ओमा
पोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ सायंसंध्यांगमष्टोत्तरशतमष्टा-
विंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥ ॐ
इमंमेवरुणश्रुधीहवमद्याचमृडय ॥ त्वामवस्युराचके ॥ ॐतत्त्वायामिब्रह्म
णावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः ॥ अहेडमानोवरुणेहबोध्युरुश
ंसमानआयुःप्रमोषीः ॥ ॐत्वन्नोअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोवयासि

सीष्ठाः ॥ यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषांꣳसिप्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥
सत्वन्नोअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोअस्याउषसोव्युष्टौ॥ अवयक्ष्वनोवरुणꣳ
रराणोवीहिमृडीकꣳसुहवोनएधि ॥ ॐयच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुण
व्रतं॥ मिनीमसिद्यविद्यवि० सायंप्रातर्नमस्यंतिसामासंध्याअभिरक्षत्वों
नमः ॥ नमःप्रतीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोन
मउदीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमःप्राच्यै
दिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोदक्षिणायैदिशेया
श्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमऊर्ध्वायैदिशेयाश्चदेवता०
आयुःपृथिव्यांद्रविणंब्रह्मवर्चसंमह्यंदत्वाप्रजातुंब्रह्मलोकं ॥ ॐश्रियै
नमः॥संध्यायैनमः॥ विद्यायै नमः ॥ अनेन सायंसंध्याख्यकर्मणा भग-
वान्परमेश्वरः प्रीयताम्॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥

॥ अथ तृचाकल्पनमस्कारप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अद्येत्यादि० श्रीसवितृसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तृचाकल्पेन विधिना नमस्काराख्यं कर्म करिष्ये ॥ अथ ध्यानम् ॥ ध्येयः सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः ॥ केयूरवान्मकरकुंडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः ॥ ॐ ऱ्हां उद्यन्नद्यमित्रमहः ऱ्हां ॐ मित्राय नमः ॥१॥ ॐ ऱ्हीं आरोहन्नुत्तरां दिवं ऱ्हीं ॐ रवये नमः ॥ २ ॥ ॐ ऱ्हूं हृद्रोगंममसूर्य ऱ्हूं ॐ सूर्याय० ॥ ३ ॥ ॐ ऱ्हैं हरिमाणंचनाशय ऱ्हैं ॐ भानवे० ॥ ४ ॥ ॐ ऱ्हौं शुकेषुमेहरिमाणं ऱ्हौं ॐ खगाय० ॥ ५ ॥ ॐ ऱ्हः रोपणाकासुदध्मसि ऱ्हः ॐ पूष्णे० ॥ ६ ॥ ॐ ऱ्हां अथोहारिद्रवेषुमे ऱ्हां ॐ हिरण्यगर्भाय० ॥७॥ ॐ ऱ्हीं हरिमाणंनिदध्मसि ऱ्हीं ॐ मरीचये० ॥ ८ ॥ ॐ

ह्रूं उदगादयमादित्यः ह्रूं ॐ आदित्या० ॥९॥ ॐ ह्रैं विश्वेनसहसा
सह ह्रैं ॐ सवित्रे० ॥ १० ॥ ॐ ह्रौं द्विषंतंममरंधयन् ह्रौं ॐ अर्का
य० ॥ ११ ॥ ॐ ह्रः मोअहंद्विषतेरधं ह्रः ॐ भास्कराय० ॥ १२ ॥
ॐ ह्रांह्रीं उद्यन्नद्यमित्रमहआरोहन्नुत्तरांदिवं ॐ ह्रां ह्रीं मित्ररविभ्यां
नमः ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ह्रूं ह्रैं ॐ सूर्यभा
नु०॥ ॐ ह्रौंह्रः शुकेषुमेहरिमाणंरोपणाकासुदध्मसि ह्रौंह्रः ॐ खगपू
षभ्यां न०॥ ॐ ह्रांह्रीं अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ ह्रांह्रीं
ॐ हिरण्यगर्भमरीचिभ्यां० ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं उदगादयमादित्योविश्वेनस
हसासह ह्रूं ह्रैं ॐ आदित्यसवितृभ्यां नः ॥ ॐ ह्रौंह्रः द्विषंतंमम
रंधयन्मोअहंद्विषतेरधं ह्रौंह्रः ॐ अर्कभास्कराभ्यां० ॥ ॐ ह्रां ह्रीं
ह्रूं ह्रैं उद्यन्नद्य० दिवं ॥ हृद्रो० नाशय ॥ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ॐ मित्रर

विसूर्यभानुभ्यो०॥ ॐ ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं शुके० सुदध्मसि॥ अथोहा०नि
दध्मसि॥ ह्रां ह्रः ह्रां ह्रीं ॐ खगपूषहिरण्यगर्भमरीचि०॥ ॐ ह्रूं ह्रैं
ह्रौं ह्रः उद्गा० सह॥ द्विषंतं०रधं॥ ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ॐ आदित्यसवित्रर्क
भास्करेभ्यो न०॥ ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः उद्यन्न०
द्विषंतंममरंधयन्मोअहंद्विषतेरंधं ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं
ह्रौं ह्रः मित्ररविसूर्यभानुखगपूषहिरण्यगर्भमरीच्यादित्यसवित्रर्कभा
स्करेभ्यो नमः इति त्रिः ॥ तृचाकल्पनमस्काराः समाप्ताः ॥

इदं पुस्तकं मुंबय्यां 'निर्णयसागर' मुद्रणयंत्रालयाधिपैः पांडुरंग जावजी
इत्येतैः मुद्रापितम्. शाकः १८५२, सन १९३०.

Published by Pandurang Jawaji, Printed by Ramchandra Yesu Shedge, At the Nirnaya-sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिरण्यकेशीया त्रिकालसंध्या ॥

अथ ऋग्वेदीया त्रिकालसंध्या ॥

किंमत १॥ आणा.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथभस्मधारणविधिः ॥ आचम्य प्राणायामं कृत्वा॥ अद्येत्यादिपूर्वो० शरीरशुद्ध्यर्थं भस्मधारणमहं करिष्ये। ॐमानं स्तोकेतनयेमानआयौमानोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मानोरुद्र भामितोवधीर्हविष्मंतःसदमित्वाहवामहे ॥ (इति हस्ते भस्म गृहीत्वा जलमिश्रितं कृत्वा)॥ॐईशानःसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्माधि पतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्माशिवोमेंअस्तुसदाशिवोम् ॥ शिरसि ॥ ॐतत्पु रुषायविद्महेमहादेवायधीमहि ॥ तन्नोरुद्रःप्रचोदयात् ॥ मुखे ॥ ॐअघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः ॥ सर्वेभ्यःसर्वशर्वेभ्योनमस्ते अस्तुरुद्ररूपेभ्यः ॥ हृदये॥ॐवामदेवायनमोज्येष्ठायनमःश्रेष्ठायनमोरु द्रायनमःकालायनमःकलविकरणायनमोबलविकरणायनमोबलायन मोबलप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोन्मनायनमः ॥ गुह्ये ॥

ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमोनमः॥भवेभवेनातिभवेभवस्व मां भवोद्भवायनमः ॥ पादयोः ॥ अग्निरिति भस्म । वायुरिति भस्म । जलमिति भस्म । स्थलमिति भस्म । व्योमेति भस्म । सर्वं९ हवा इदं भस्म । मन एतानि चक्षूंषि भस्मानि ॥ तच्च ॥ ॐनमः शिवाय इति त्रिवारोच्चारितेन सर्वाङ्गं विलिप्य आचामेत् ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ प्रातःसंध्याप्रारंभः ॥ केशवाय नमः । नारायणाय नमः । माधवायं नमः । गोविंदाय नमः । विष्णवे नमः । मधुसूदनाय नमः। त्रिविक्रमाय नमः । वामनाय नमः । श्रीधराय नमः। हृषीकेशाय नमः । पद्मनाभाय नमः । दामोदराय नमः । संकर्षणाय नमः । वासुदेवाय नमः । प्रद्युम्नाय नमः । अनिरुद्धाय नमः । पुरुषोत्तमाय नमः । अधोक्षजाय नमः । नारसिंहाय नमः । अच्युताय

नमः । जनार्दनाय नमः । उपेंद्राय नमः । हरये नमः । श्रीकृष्णाय नमः । प्रणवस्य परब्रह्म ऋषिः । परमात्मा देवता । दैवीगायत्री छंदः । सप्तानां व्याहृतीनां विश्वामित्रजमदग्निभरद्वाजगौतमात्रिवसिष्ठकश्यपा ऋषयः । अग्निवाय्वादित्यबृहस्पतिवरुणेंद्रविश्वेदेवा देवताः । गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुप्जगत्यश्छंदांसि । गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः । गायत्रीशिरसः प्रजापतिर्ऋषिः । ब्रह्माग्निवाय्वादित्या देवताः । यजुश्छंदः । प्राणायामे विनियोगः ॥ ॐभूः ॐभुवः ॐस्वः ॐमहः ॐजनः ॐतपः ॐसत्यं ॐतत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐआपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम् ॥ ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्यामुपासिष्ये । आपोहिष्ठेति तृचस्यां

वरीपः सिंधुद्वीप ऋषिः । आपो देवता गायत्री छंदः । मार्जने विनि-
योगः॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुवः॥तानऊर्जेदधातन॥महेरणायचक्षसे ॥
योवःशिवतमोरसः॥तस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः॥ तस्माअ
रंगमामवः॥यस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ सूर्यश्चेति मं-
त्रस्य याज्ञवल्क्य उपनिपद ऋषिः । सूर्यमन्युमन्युपतिरात्रिश्च देव-
ताः । प्रकृतिश्छंदः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐसूर्यश्चमामन्यु-
श्चमन्युपतयश्चमन्युकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यद्रात्र्यापापंम
कार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ रात्रिस्तदव
लुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयि ॥ इदमहंमाममृतयोनौ ॥ सूर्येज्योतिषिजु
होमिस्वाहा ॥ इति जलं पीत्वा आचम्य ॥ आपोहिष्ठेति नवर्चस्य
सूक्तस्यांबरीपः सिंधुद्वीप आपो गायत्री । पंचमी वर्धमाना सप्तमी

प्रतिष्ठा अंत्ये द्वे अनुष्टुभौ ॥ मार्जने विनियोगः ॥ ॐआपोहिष्ठेति
ऋक्त्रयम् ॥ शंनोदेवीरभिष्टयआपोभवंतुपीतये ॥ शंयोरभिस्रवंतु
नः ॥ ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनाम् ॥ अपोयाचामिभेषजम् ॥
अप्सुमेसोमोअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा ॥ अग्निंचविश्वशंभुवम् ॥ आ-
पःपृणीतभेषजंवरूथंतन्वेऽममं ॥ ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ इदमापःप्रवह
तयत्किंचदुरितंमयि ॥ यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपउतानृतम् ॥ आपोअ
द्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि ॥ पयस्वानग्नआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥
(ससुपीस्तदपसोदिवानक्तंचससुषीः॥ वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसेहुवे॥)
ऋतंचेति तृचस्य सूक्तस्य माधुच्छंदसोऽघमर्षण ऋषिः । भाववृत्ति-
र्देवता । अनुष्टुप् छंदः । अघमर्षणे विनियोगः ॥ ॐऋतंचसत्यं
चाभीद्धात्तपसोध्यजायत ॥ ततोरात्र्यजायतततःसमुद्रोअर्णवः ॥ स

मुद्रादर्णवादधिसंवत्सरोअजायत ॥ अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यामिषतोवशी ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् ॥ दिवंचपृथिवींचांतरिक्षमथोस्वः ॥ दक्षिणनासया पापपुरुषं निरस्य तज्जलं नावलोक्य वामभागे क्षितौ क्षिपेत् । आचम्य ॥ गायत्र्या विश्वामित्रः सविता गायत्री । श्रीसूर्यायार्घ्यदाने विनियोगः ॥ ॐभूर्भुवःस्वः तत्सवितुर्व० श्रीसवितृसूर्यनारायणाय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ इति त्रिः । आचम्य प्राणायामं कृत्वा ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः ॥ कूर्मो देवता । सुतलं छंदः । आसने विनियोगः ॥ ॐपृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् । ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभक्षणे ॥ तिष्ठ देवि शिखाबंधे चामुंडे ह्यपराजिते ॥ अपसर्पंतु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थि-

ताः ॥ ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छंतु शिवाज्ञया ॥ अपक्रामंतु भू-
तानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥ सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्म समा-
रभे ॥ गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः ।
न्यासे विनियोगः । ॐ तत्सवितुर्हृदयाय नमः । वरेण्यं शिरसे स्वाहा ।
भर्गोदेवस्य शिखायै वषट् । धीमहि कवचाय हुम् । धियोयोनो ने-
त्रत्रयाय वौषट् । प्रचोदयात् अस्त्राय फट् । इति दिग्बंधः ॥ बालां
बालादित्यमंडलमध्यस्थां रक्तवर्णां रक्तांबरानुलेपनस्रगाभरणां चतु-
र्वक्त्रां दंडकमंडल्वक्षसूत्राभयांकचतुर्भुजां हंसासनारूढां ब्रह्मदैवत्या-
मृग्वेदमुदाहरंतीं भूर्लोकाधिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यायामि ॥
आगच्छ वरदे देवि जपे मे संनिधौ भव ॥ गायंतं त्रायसे यस्माद्गाय-
त्री त्वं ततः स्मृता ॥ गायत्री जपमहं करिष्ये ॥ अष्टोत्तरशतमष्टाविंश

तिर्दशवारं वा गायत्रीं जप्त्वा ॥ पुनः तत्सवितुरिति षडंगन्यासं कृत्वा उपस्थानं कुर्यात् ॥ जातवेदसे मारीचः कश्यपो जातवेदा अग्निस्त्रिष्टुप् ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐजातवेदसेसुनवामसोमंमरातीयतोनिदहातिवेदः ॥ सनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वानावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ मित्रोजनानिति नवर्चस्य सूक्तस्य गाथिनो विश्वामित्रः सविता त्रिष्टुप् अंत्याश्चतस्रो गायत्र्यः सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐमित्रोजनान्यातयतिब्रुवाणोमित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां ॥ मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेमित्रायहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ प्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदित्यशिक्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोअश्नोत्यंतितोनदूरात् ॥ अनमीवासइळयामदंतोमितज्ञवोवरिमन्नापृथिव्याः ॥ आदित्यस्यव्रतमुपक्षियंतोवयंमित्रस्यसुमतौस्याम ॥ अयंमित्रोनमस्यःसुशे

वेराजासुक्षत्रोअजनिष्टवेधाः ॥ तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौम
नसेस्याम ॥ महाँआदित्योनमंसोपसद्योयातयज्ञंनोगृणतेसुशेवः ॥
तस्माएतत्पन्यंतमायजुष्टमग्नौमित्रायहविराजुहोत ॥ मित्रस्यचर्षणी
धृतोऽवोदेवस्यसानसि ॥ द्युम्नंचित्रश्रवस्तमम् ॥ अभियोमहिनादिवं
मित्रोबभूवसप्रथाः ॥ अभिश्रवोभिःपृथिवीम् ॥ मित्रायपंचयेमिरेज
नाअभिष्टिशवसे ॥ सदेवान्विश्वान्बिभर्ति ॥ मित्रोदेवेष्वायुषुजनायवृ
क्तबर्हिषे ॥ इषइष्टव्रताअकः ॥ त्र्यंबकं मैत्रावरुणिर्वसिष्ठो रुद्रोऽनु-
ष्टुप् । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनम् ॥
उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ तच्छंयोः शंयुर्विश्वेदेवाः
शक्करी । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐतच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगा-
तुंयज्ञपतयेदैवीस्वस्तिरस्तुनःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः ॥ ऊर्ध्वंजिगातुभेष-

जम् ॥ शंनोअस्तुद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ नमो ब्रह्मणे प्रजापतिर्वि-
श्वेदेवा जगती । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐनमोब्रह्मणेनमोअ
स्त्वग्नयेनमः पृथिव्यैनमओषधीभ्यः ॥ नमोवाचेनमोवाचस्पतयेनमो
विष्णवेमहतेकरोमि ॥ प्राच्यै दिशे इंद्राय च नमः । आग्नेय्यै दिशे
अग्नये च नमः । दक्षिणस्यै दिशे यमाय च नमः । नैर्ऋत्यै दिशे
निर्ऋतये च नमः । प्रतीच्यै दिशे वरुणाय च नमः । वायव्यै दिशे
वायवे च नमः । उदीच्यै दिशे सोमाय च नमः। ईशान्यै दिशे ईश्व-
राय च नमः । ऊर्ध्वायै दिशे ब्रह्मणे च नमः । अधरस्यै दिशे अनं-
ताय च नमः । संध्यायै नमः । गायत्र्यै नमः । सावित्र्यै नमः । सरस्वत्यै
नमः । सर्वाभ्यो देवताभ्यो नमः ॥ यां सदा सर्वभूतानि स्थावराणि
चराणि च ॥ सायं प्रातर्नमस्यंति सा मा संध्याऽभिरक्षतु ॥ अमुक

गोत्रामुकप्रवरोत्पन्नोऽहममुकशर्मा भो गुरो त्वामभिवादयामि ॥
उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता गच्छ
देवि यथासुखम् ॥ भद्रंनोअपिवातयमनः ॥ ॐशांतिःशांतिःशांतिः ॥
प्रदक्षिणं परिभ्रमन् । आसत्यलोकादापातालादालोकालोकपर्वतात् ॥
ये संति ब्राह्मणा देवास्तेभ्यो नित्यं नमो नमः ॥ इति गुरूनभिवा-
दयेत् । अनेन प्रातःसंध्यावंदनेन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः प्रीयतां ॥
ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणानायम्य ॥ ममोपात्तदुरितक्षय-
द्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्यामुपासिष्ये ॥ आपोहिष्ठेति
तृचेन पूर्ववत्प्रथमं मार्जनं कृत्वा मंत्राचमनं कार्यं ॥ आपः पुनं-
त्वित्यस्यानुवाकस्य नारायण आपो अष्टिः मंत्राचमने विनियोगः ॥

ॐ आपः पुनंतुपृथिवींपृथिवीपूतापुनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्म पूतापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वादुश्चरितंमम ॥ सर्वंपुनंतुमामापोसतांचप्रतिग्रहंस्वाहा ॥ इति अपः पीत्वा । आचम्य प्रातःसंध्या-वत् द्वितीयं मार्जनं अघमर्षणांतं कृत्वा ॥ हंसःशुचिषदिति मंत्रस्य गोतमो वामदेवः सूर्यो जगती ॥ अर्घ्यदाने विनियोगः ॥ ॐहंसः शुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद् व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतं ॥ श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ आत्मानं परिषिच्य द्विराचम्य ॥ ऊर्ध्वबाहुरुन्मुखःसूर्यमुप तिष्ठेत ॥ उदुत्यमिति त्रयोदशर्चस्य सूक्तस्य काण्वः प्रस्कण्व ऋषिः श्रीसूर्यो देवता नवाद्या गायत्र्यः अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ॥ चित्रं देवा-नामिति षडृचस्य सूक्तस्य आंगिरसः कुत्सः सूर्यस्त्रिष्टुप् सूर्योपस्थाने

विनियोगः ॥ ॐउदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥
अपत्येतायवोयथानक्षत्रायंत्यक्तुभिः ॥ सूरायविश्वचक्षसे ॥ अदृश्रम
स्यकेतवोविरश्मयोजनाँअनु ॥ भ्राजंतोअग्नयोयथा ॥ तरणिर्विश्वद
र्शतोज्योतिष्कृदसिसूर्य ॥ विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यङ्देवानांविशः
प्रत्यङ्ङुदेषिमानुषान् ॥ प्रत्यङ्विश्वंस्वर्दृशे ॥ १ ॥ येनापावकचक्ष
साभुरण्यंतंजनाँअनु ॥ त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामेषिरजस्पृथ्वहामि
मानोअक्तुभिः ॥ पश्यन्जन्मानिसूर्य ॥ सप्तत्वाहरितोरथेवहंतिदेव
सूर्य ॥ शोचिष्केशंविचक्षण ॥ अयुक्तसप्तशुंध्युवःसूरोरथस्यनप्त्यः ॥
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्वयंतमसस्परिज्योतिष्पश्यंतउत्तरं ॥ देवं
देवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहआरोहन्नुत्तरांदिवं ॥
हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ॥ शुकेषुमेहरिमाणंरोपणाकासुदध्म

सि ॥ अथोहारिद्रवेपुमेहरिमाणंनिदंध्मसि ॥ उदगादयमादित्योवि

श्वेनसहंसासह ॥ द्विषंतंमह्यंरंधयन्मोअहंद्विषतेरंधं ॥ २ ॥ चित्रंदेवा

नामुदगानदीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथिवीअंतरि

क्षंसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्योदेवीमुषसंरोचमानांमर्योनयोषां

मभ्येतिपश्चात् ॥ यत्रानरोदेवयंतोयुगानिवितन्वतेप्रतिभद्रायभद्रं ॥

भद्राअश्वाहरितःसूर्यस्यचित्राएतग्वाअनुमाद्यासः ॥ नमस्यंतोदिवआ

पृष्ठमस्थुःपरिद्यावापृथिवीयंतिसद्यः ॥ तत्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वंमध्या

कर्तोर्विततंसंजभार ॥ यदेदयुक्तहरितःसधस्थादाद्रात्रीवासस्तनुतेसि

मस्मै ॥ तन्मित्रस्यवरुणस्याभिचक्षेसूर्योरूपंकृणुतेद्योरुपस्थे ॥ अनंत

मन्यद्रुशदस्यपाजःकृष्णमन्यद्धरितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाउदितासूर्य

स्यनिरंहसःपिपृतानिरवद्यात् ॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिं

धुंःपृथिवीउतद्यौः ॥ ३ ॥ इत्युपस्थाय उपविश्याचम्य प्राणायामं कृत्वा ॥ युवतीं युवादित्यमंडलमध्यस्थां श्वेतवर्णां श्वेतांबरानुलेपन-स्रगाभरणां चतुर्वक्त्रां प्रतिवक्त्रंत्रिनेत्रां चंद्रशेखरां त्रिशूलखड्गखट्वांगड मरुकचतुर्भुजां वृषभासनारूढां रुद्रदैवत्यां यजुर्वेदमुदाहरंतीं भुव-र्लोकाधिष्ठात्रीं नामदेवतां ध्यात्वा संपूज्य यथाशक्ति जपं कुर्यात् ॥ अन्यत् प्रातःसंध्यावत् ॥ इति मध्याह्नसंध्या ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः॥ प्रातःकालवदाचमनं प्राणायामं च कुर्यात् ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्ण-वस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदैवत्या आह-वनीयाग्न्युपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णुसंध्या सत्यवती नाम्नी ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्तिं

करिष्ये ॥ ततः प्रथममार्जनपर्यंतं प्रातःकालवत् ॥ अग्निश्चेति
मंत्रस्य ॥ याज्ञवल्क्य उपनिषद ऋषिः ॥ अग्निमन्युमन्युपतयोऽहश्च
देवताः ॥ प्रकृतिश्छंदः ॥ मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐअग्निश्चमामन्यु
श्चमन्युपतयश्चमन्युंकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यदह्नापापंमकार्षं ॥
मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ अहुस्तदवलुंपतु ॥ यत्किं
चंदुरितंमयि ॥ इदमहंमाममृतयोनौ ॥ सत्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥
आचम्य० ॥ प्रातःकालवदापोहिष्ठेति नवर्भिमार्जनं कृत्वा ॥ तथा गा
यत्रीमंत्रेण वरुणाय त्रिवारमर्घ्यं दत्वा ॥ असावादित्यो ब्रह्म ॥ द्विरा
चमनं प्राणायामं च कृत्वा ॥ प्रातःकालवत् दिग्बंधासनं षडंगं तथा
च गायत्रीजपः ॥ पुनश्च षडंगं कृत्वा यच्चिद्धितेइति दशर्चामाजीग
र्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरात ऋषिः वरुणो देवता गाय

त्रीछंदः वरुणोपस्थाने वि० ॥ ॐयच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं ॥
मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ मानोवधायहत्नवेजिहीळानस्यरीरधः ॥ माहृ
णानस्यमन्यवे ॥ विमृळीकायतेमनोरथीरश्वंनसंदितं ॥ गीर्भिर्वरुण
सीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवःपतंतिवस्यइष्टये ॥ वयोनवसतीरुप ॥ क
दाक्षत्रश्रियंनरमावरुणंकरामहे ॥ मृळीकायोरुचक्षसं ॥ १ ॥ तदित्स
मानमाशातेवेनंतानप्रयुच्छतः ॥ धृतव्रतायदाशुषे ॥ वेदायोवीनांपद
मंतरिक्षेणपततां ॥ वेदनावःसमुद्रियः ॥ वेदमासोधृतव्रतोद्वादशप्र
जावतः ॥ वेदायउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोर्ऋष्वस्यबृहतः ॥
वेदायेअध्यासते ॥ निषसादधृतव्रतोवरुणःपस्त्यास्वा ॥ साम्राज्या
यसुक्रतुः ॥ यांसदास० इतःप्रातःकालसंध्यावत् ॥ इति सायंसंध्या ॥

इदं पुस्तकं पांडुरंग जावजी इत्येतैः स्वीये निर्णयसागरमुद्रणालये
मुद्रयित्वा प्रकाशितम्, शाके १८५२ सन १९३०.

॥ इति ऋग्वेदीया त्रिकालसंध्या ॥

पब्लिशर-पाडुरंग जावजी,
प्रिन्टर-रामचंद्र येसू शेडगे

निर्णयसागर प्रेस,
नं० २६।२८ कोलभाट लेन, मुंबई.

॥ अथ हिरण्यकेशीयो नित्यविधिः ॥

मूल्यं ५ आणकाः ।

॥ हिरण्यकेशीयनित्यविधेरनुक्रमणिका ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ अथ स्नानविधिः ॥ नमामि गंगे तव पादपंकजं सुरासुरैर्वंदितदिव्यरूपम् ॥ भुक्तिं च मुक्तिं च ददासि नित्यं भावानुसारेण सदा नराणाम् ॥ १ ॥ दर्शनात्सर्वपापघ्नीं स्पर्शनान्मोक्षदायिनीम् ॥ स्नानेन मुक्तिदां पुण्यां भागीरथीं नमाम्यहम् ॥ २ ॥ आचम्य । प्राणानायम्य । विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः॥ विष्णुर्विष्णुः॥ श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्धे विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे भरतवर्षे भरतखंडे जंबुद्वीपे दंडकारण्ये देशे गोदावर्याः दक्षिणे तीरे कृष्णावेण्योरुत्तरे तीरे शालिवाहनशके बौद्धावतारे रामक्षेत्रे रामरामाश्रमे अस्मिन्वर्तमाने अमुकनामसंवत्सरे अमुकअयने अमुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुक-

तिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे अमुकस्थे वर्तमाने चंद्रे अमुकस्थे श्रीसूर्ये अमुकस्थे देवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं राशिस्थानस्थितेषु सत्सु एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं कायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकज्ञाताज्ञातस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तपीतापीतसकलपापक्षयार्थं गंगाभागीरथीतीर्थे प्रातःस्नानमहं करिष्ये॥ हिरंण्यशृंगंवरुंणंप्रपंद्येतीर्थंमेदेहियाचितः ॥ यन्मयांभुक्तमसाधूनांपापेभ्यंश्चप्रतिग्रहः ॥ यन्मेमनंसावाचाकर्मणावादुंष्कृतंकृतम् ॥ तन्नइंद्रोवरुंणोबृहस्पतिःसवितांचंपुनंतुपुनःपुनः ॥ नमोऽग्नयेंप्सुमतेनमइंद्रांयनमोवरुंणायनमोवारुण्यैंनमोऽद्भ्यः॥ यदपांक्रूरंयदंमेध्यंयदंशांतंतदपंगच्छतात् ॥ अत्याशनादंतीपानाद्यच्चउंग्रात्प्रतिग्रहात् ॥ तन्नोवरुंणोराजा-

पाणिनोह्यवमर्शतु ॥ सोहमपापोविरजोनिर्मुक्तोमुक्तकिल्विषः ॥ नाके-
स्यपृष्ठमारुह्यगच्छेद्ब्रह्मसलोकताम्॥ यश्चाप्सुवरुणःसपुनात्वघमर्षणः॥
तीक्ष्णदंष्ट्रमहाकाय कल्पांतदहनोपम॥भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातु-
मर्हसि ॥ सागरस्वननिर्घोष दंडहस्तासुरांतक ॥ जगत्स्रष्टर्जगन्मर्दि-
न्नमामि त्वां सुरेश्वर ॥ इमं मंत्रं समुच्चार्य तीर्थे स्नानं समाचरेत् ॥ अ-
न्यथा तत्फलस्यार्धं तीर्थेशो हरति ध्रुवम् ॥ स्नानं कृत्वा ॥ इमंमेगंगेयमु
नेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमंसचतापरुष्णिया ॥ असिक्नियामरुद्वृधेवित-
स्तयार्जीकीयेशृणुह्यासुषोमया॥ अघमर्षणम्॥ ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्त-
पसोध्यंजायत ॥ ततोरात्रिरजायतततःसमुद्रोअर्णवः । समुद्रादर्णवाद-
धिसंवत्सरोअजायत ॥ अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिषतोवशी ॥ सूर्या-
चंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् ॥ दिवंचपृथिवींचांतरिक्षमथोसुवः

॥१॥ऋतंचसत्यं०इतित्रिरावृत्त्याघमर्षणंकुर्यात् ॥ आपोहिष्ठामयोभुव स्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजय तेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ नमः कमलनाभाय नमस्ते जलशायिने ॥ नमस्ते केशवानंत गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते ॥ एहि सूर्य सहस्रांशो तेजोराशे जगत्पते ॥ अनुकंपय मां भक्त्या गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते ॥ ब्रह्मकमंडलूद्भूते गंगे त्रिपथगामिनि ॥ त्रैलोक्यवंदिते देवि गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते ॥ ३ ॥ तपनस्य सुते देवि यमुने च महानदि ॥ शुद्धानां शुद्धये देवि गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते ॥४॥ किरणा धूतपापा च पुण्यतोया सरस्वती ॥ गंगा च यमुना चैव गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते ॥५॥ पापोहं पापकर्माहं पापात्मा पापसंभवः ॥ त्राहि मां कृपया गंगे सर्वपापहरा भव ॥

(पुनश्च स्नानंकृत्वा) अद्यपूर्वोच्चरितवर्तमानएवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ ॥ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं स्नानांगं देवर्षिपितृतर्पणं करिष्ये ॥ तान्देवांस्तर्पयामि ॥ भूर्देवांस्तर्पयामि ॥ भुवर्देवांस्तर्पयामि ॥ सुवर्देवांस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःसुवर्देवांस्तर्पयामि ॥ निवीती ॥ तान् ऋषींस्तर्पयामि ॥ भूर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ भुवर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ सुवर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःसुवर्ऋषींस्तर्पयामि ॥ प्राचीनावीती ॥ तान् पितृंस्तर्पयामि ॥ भूःपितृंस्तर्पयामि ॥ भुवःपितृंस्तर्पयामि ॥ सुवःपितृंस्तर्पयामि ॥ भूर्भुवःसुवःपितृंस्तर्पयामि ॥ अनेन तर्पणेन श्रीपरमेश्वरः प्रीयताम् ॥ यन्मया दूषितं तोयं शारीरमलसंभवात् ॥ तद्दोषपरिहारार्थं यक्ष्माणं तर्पयाम्यहम् ॥ वस्त्रपरिधानं कुर्यात् ॥ इति स्नानविधिः समाप्तः ॥ ॥ ॥

॥ अथ विभूतिधारणमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय नमः॥ (हस्ते भस्म जलं च गृहीत्वा) ॐईशानःसर्वविद्या
नामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्माशिवोमेअस्तुस
दाशिवोम् ॥ शिरसि ॥ ॐतत्पुरुषायविद्महेमहादेवायधीमहि ॥ तन्नोरु
द्रःप्रचोदयात्॥ मुखे ॥ ॐअघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः ॥ सर्वे
भ्यःसर्वशर्वेभ्योनमस्तेअस्तुरुद्ररूपेभ्यः॥हृदये॥ ॐवामदेवायनमोज्ये-
ष्ठायनमःश्रेष्ठायनमोरुद्रायनमःकालायनमः कलविकरणायनमोबलवि
करणायनमोबलायनमोबलप्रमथनायनमः सर्वभूतदमनायनमोमनो
न्मनायनमः॥गुह्ये॥ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमोनमः॥ भ-
वेभवेनातिभवेभवस्वमांभवोद्भवायनमः॥ पादयोः॥ अग्निरिति भस्म ॥
वायुरिति भस्म ॥ जलमिति भस्म ॥ स्थलमिति भस्म ॥ व्योमेति भस्म॥

सर्वं᳭ह्वाइदं भस्म॥ॐमानस्तोकेतनयेमानआयुषिमानोगोषुमानोअ श्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतोनमसाविधेमते ॥ इतिसर्वांगे भस्म विलिप्य ॥ आचम्य ॥ केशवादिप्राणायामं कृत्वा ॥

॥ अथ प्रातःसंध्या ॥

श्रीगणेशाय नमः (प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा कुशासने ऊर्णासने वोपविश्य) (उत्तमा तारकोपेता मध्यमा लुप्ततारका ॥ अधमा सूर्यसहिता प्रातःसंध्या त्रिधा मता) ॥ ॐ केशवाय नमः ॥ नारायणाय नमः ॥ माधवाय नमः ॥ गोविंदाय नमः ॥ विष्णवे नमः ॥ मधुसूदनाय नमः ॥ त्रिविक्रमाय नमः ॥ वामनाय नमः ॥ श्रीधराय नमः ॥ हृषीकेशाय नमः॥ पद्मनाभाय नमः ॥ दामोदराय नमः ॥ संकर्षणाय नमः ॥ वासुदेवाय नमः ॥ प्रद्युम्नाय नमः ॥ अनिरुद्धाय

नमः ॥ पुरुषोत्तमाय नमः ॥ अधोक्षजाय नमः ॥ नारसिंहाय नमः॥ अं-
च्युताय नमः ॥ जनार्दनाय नमः ॥ उपेंद्राय नमः ॥ हरये नमः ॥ श्रीकृ-
ष्णाय नमः ॥ ॐभूः ॥ ॐभुवः ॥ ॐस्सुवः ॥ ॐ महः ॥ ॐ जनः ॥
ॐ तपः ॥ ॐस्सत्यम् ॥ ॐ तत्संवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥
धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐमापोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरो-
म् ॥ प्रातःसंध्या कुमारी रक्ता रक्तवर्णा रक्तवस्त्रा रक्तगंधा
रक्तमाल्यानुलेपना हंसवाहना ब्रह्मदैवत्या गार्हपत्याग्न्युपस्थाना
ऋग्वेदसंहिता प्रथमा ब्रह्मसंध्या वेदवतीनाम्नी ॥ ममोपा-
त्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्योपास्तिं करिष्ये ॥
आयातुवरदादेवीअक्षरंब्रह्मसंमितम् ॥ गायत्रींछंदसांमातेदं ब्रह्म-
जुषस्वमे ॥ यदह्नात्कुरुतेपापंतदह्नात्प्रतिमुच्यते ॥ यद्रात्रियात्कुरु

तेपापंतद्रात्रियात्प्रतिमुच्यते ॥ सर्वेवर्णेमहादेविसंध्याविद्येसरस्वति ॥
अजरेअमरेदेविसर्वदेविनमोस्तुते॥ॐओजोसिसहोसिबलमसिभ्राजो
सिदेवानांधामनामासिविश्वमसिविश्वायुःसर्वमसिसर्वायुरभिभूरोंगाय
त्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि छंदर्षीनावा
हयामि श्रियमावाहयामि ह्रियमावाहयामि ॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुव
स्तानऊर्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाज
यतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्व
थ ॥ आपोजनयथाचनः ॥ आपोवाइदःसर्वंविश्वाभूतान्यापःप्राणावा
आपःपशवआपोन्नमापोमृतमापःसम्राडापोविराडापःस्वराडापश्छंदा
ःस्यापोज्योतीःष्यापोयजूःष्यापःसत्यमापःसर्वादेवताआपोभूर्भुवः
सुवरापओम् ॐ सूर्यश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चमन्युकृतेभ्यः॥पापेभ्योर

क्षंतां॥यद्रात्रियापापमकार्षं॥मनसावाचाहस्ताभ्याम्॥पद्भ्यामुदरेणशि
श्ना॥रात्रिस्तदवलुंपतु॥ यत्किंचदुरितंमयि॥ इदमहंमाममृतयोनौ॥
सूर्येज्योतिपिजुहोमिस्वाहा॥ ॐकेशवायनमः० ॥ श्रीकृष्णायनमः ॥
ॐ भूः॥ॐ भुवः०॥ ॐतत्सवि०॥ ॐमापोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भु
वःसुवरोम्॥दधिक्राव्णोअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः॥सुरभिनोमु
खाकरत्प्रणआयूंषिपितारिषत्॥ आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधात
न॥महेरणायचक्षसे॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः॥उशती
रिवमातरः॥ तस्माअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ॥आपोजनयथाच-
नः॥ हिरण्यवर्णाःशुचयःपावकायासुजातःकश्यपोयास्विंद्रः॥ अग्निंया
गर्भंदधिरेविरूपास्तानआपःशंस्योनाभवंतु॥ यासांराजावरुणो-
यातिमध्येसत्यानृतेअवपश्यंजनानाम्॥ मधुश्चुतःशुचयोयाःपावका-

स्तानआपःश९स्योनाभवंतु ॥ यासांदेवादिविकृण्वंतिभक्षंयाअंतरिक्षे-
वहुधाभवंति ॥ याःपृथिवींपयसोंदंतिशुक्रास्तानआपःश९स्योनाभ-
वंतु ॥ शिवेनमाचक्षुषापश्यतापःशिवयातनुवोपस्पृशतत्वचंमे ॥
सर्वां९अग्नीरप्सुषदोहुवेवोमयिवर्चोवलमोजोनिधत्त ॥ पवमानःसुव
र्जनः ॥ पवित्रेणविचर्पणिः ॥ यःपोतासपुनातुमा ॥ पुनंतुमादेवज
नाः ॥ पुनंतुमनवोधिया ॥ पुनंतुविश्वआयवः ॥ जातवेदःपवित्रवत् ॥
पवित्रेणपुनाहिमा ॥ शुक्रेणदेवदीद्यत् ॥ अग्नेक्रत्वाक्रतू९रनु ॥
यत्तेपवित्रमर्चिषि ॥ अग्नेविततमंतरा ॥ ब्रह्मतेनपुनीमहे ॥ उभाभ्यां
देवसवितः ॥ पवित्रेणसवेनच ॥ इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ वैश्वदेवीपु
नतीदेव्यागात् ॥ यस्यैवह्वीस्तनुवोवीतपृष्ठाः ॥ तयामदंतःसधमाद्ये-
षु ॥ वय९स्यामपतयोरयीणाम् ॥ वैश्वानरोरश्मिभिर्मापुनातु ॥ वातः

प्राणेनैषिरोमयोभूः॥ द्यावांपृथिवीपर्यसापयोभिः॥ ऋतावरीयज्ञियेमा-
पुनीताम् ॥ बृहद्भिःसवितस्तृभिः ॥ वर्षिष्ठैर्देवमन्मभिः ॥ अग्नेदक्षैःपु-
नाहिमा ॥ येनदेवाअपुनत ॥ येनापोदिव्यंकशः ॥ तेनदिव्येनब्रह्मणा ॥
इदंब्रह्मपुनीमहे ॥ यःपावमानीरध्येति ॥ ऋषिभिःसंभृतꣳरसम् ॥
सर्वꣳसपूतमश्नाति ॥ स्वदितंमातरिश्वना ॥ पावमानीर्योअध्येति ॥
ऋषिभिःसंभृतꣳरसम् ॥ तस्मैसरस्वतीदुहे ॥ क्षीरꣳसर्पिर्मधूदकं ॥
पावमानीःस्वस्त्ययनीः ॥ सुदुघाहिपयस्वतीः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥
ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितम् ॥ पावमानीर्दिशंतुनः ॥ इमंलोकमथोअमुम् ॥
कामान्त्समर्धयंतुनः ॥ देवीर्देवैःसमाभृताः ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीः ॥
सुदुघाहिघृतश्चुतः ॥ ऋषिभिःसंभृतोरसः ॥ ब्राह्मणेष्वमृतꣳहितम् ॥
येनदेवाःपवित्रेण ॥ आत्मानंपुनतेसदा ॥ तेनसहस्रधारेण ॥ पावमा

न्यःपुनंतुमा ॥ प्राजापत्यंपवित्रम् ॥ शतोद्यामँहिरण्मयंम् ॥ तेनंब्रह्म विदोवयम् ॥ पूतंब्रह्मपुनीमहे ॥ इंद्रःसुनीतीसहमापुनातु ॥ सोमःस्वस्त्या वरुणःसमीच्यो ॥ यमोराजाप्रमृणाभिःपुनातुमा ॥ जातवेदामोर्जयंत्या पुनातु ॥ द्रुपदादिवेन्मुमुचानः ॥ स्विन्नस्नात्वीमलादिव ॥ पूतंपवित्रेणे- वाज्यम् ॥ आपःशुंधंतुमैनंसः ॥ आचम्यप्राणानायम्य ॥ ॐभूर्भुवःसुव- स्तत्संवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ श्रीसू- र्याय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ ॐ भूर्भुवःसुवस्तत्संवितुर्वरेण्यंभर्गोदेव स्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ ॐ भूर्भुवःसुवस्तत्संवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचो- दयात् ॥ श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ असावादित्योब्रह्मेतिब्रह्मैवस- न्ब्रह्माप्येतियएवंवेद ॥ केशवाय नमः० श्रीकृष्णाय नमः ॥ प्राणायामं

कृत्वा ॥ अपक्रामंतु पिशाचा ये भूता भूमिपालकाः ॥ भूतानामवरोधेन ब्रह्मकर्म समारभे ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठ ऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छंदः आसने विनियोगः ॥ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ अंगुष्ठाग्रे तु गोविंदं तर्जन्यां तु महीधरं ॥ मध्यमायां हृषीकेशमनामिक्यां त्रिविक्रमम् ॥ कनिष्ठिक्यां न्यसेद्विष्णुं करमध्ये तु माधवम् ॥ एवं च करविन्यासं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ ॐ भूः पादाभ्यां नमः ॥ ॐ भुवः जानुभ्यां नमः ॥ ॐ सुवः कटिभ्यां नमः ॥ ॐ महः नाभ्यै नमः ॥ ॐ जनः हृदयाय नमः ॥ ॐ तपः कंठाय नमः ॥ ॐ सत्यं ललाटाय नमः ॥ ॐ परब्रह्म शिरसे स्वाहा ॥ ॐ तत्सवितुर्ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः ॥ ॐ वरेण्यं विष्ण्वात्मने शिरसे स्वाहा ॥ ॐ भर्गोदेवस्य रुद्रात्मने शिखायै वषट् ॥ ॐ धीमहि परमा-

त्मने कवचाय हुं ॥ ॐ धियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रत्रयाय वौषट् ॥ ॐ प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्राय फट् ॥ इति दिग्बंधः गायत्र्या गायत्रीच्छंदो विश्वामित्रऋषिः सविता देवताग्निर्मुखं ब्रह्मा शिरो विष्णुर्हृदयꣳरुद्रः शिखा पृथिवी योनिः प्राणापानव्यानोदानसमाना सप्राणा श्वेतवर्णा सांख्यायनसगोत्रा गायत्री चतुर्विꣳशत्यक्षरा त्रिपदाषट्कुक्षिः पंचशीर्षोपनयने विनियोगः ॐ भूः ॐ भुवः ॐꣳसुवः ॐ महः ॐ जनः ॐ तपः ॐꣳसत्यम् ॥ ओंतत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोदयात् ॥ ओमापोज्योतीरसोमृतं ब्रह्म भूर्भुवःसुवरों ॥ प्रातःसंध्यांगत्वेनाष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ ॐ भूर्भुवःसुवस्तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ इति गायत्रीं जप्त्वा ॥ ॐ तत्सवितुर्ब्रह्मात्मने हृदयाय नमः ॥

वरेण्यंविष्णवात्मने शिरसेस्वाहा॥ भर्गोदेवस्यरुद्रात्मने शिखायै वषट्॥ धीमहि परमात्मने कवचाय हुम्॥ धियोयोनो ज्ञानात्मने नेत्रत्रयाय वौ-षट्॥प्रचोदयात्सत्यात्मने अस्त्रायफट्॥ इति दिग्बंधः॥ ॐमित्रस्यचर्षणीधृतश्रवोदेवस्यसानुसिं ॥ सत्यंचित्रश्रवस्तमं ॥ मित्रोजनान्यातयतिप्रजानन्मित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां ॥ मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेसत्यायहव्यंघृतवद्विधेम ॥ प्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदित्यशि-क्षतिव्रतेन॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोअश्नोत्यंतितोनदूरात्॥ यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं ॥ मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ यत्किंचेदंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्याश्चरामसि ॥ अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिममानस्तस्मादेनसोदेवरीरिषः॥ कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमुतयन्नविद्म॥ सर्वाताविष्यशिथिरेवदेवाथातेस्यामवरुणप्रियासः॥ या९

सदासर्वैभूतानिस्थावराणिचराणिंच ॥ सायंप्रातर्नमस्यंतिसामासंध्यां
अभिरक्षत्वोंनमः ॥ नमःप्राच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येता
भ्यश्चनमोदक्षिणायैदिशे याश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमो
नमःप्रतीच्यैदिशे याश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमउदी
च्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमऊर्ध्वायैदिशेया
श्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोधरायैदिशे याश्चदेवताए
तस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्च नमोनमोवांतरायैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्र
तिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोगंगायमुनयोर्मध्येयेवसंतित्ते मेप्रसन्नात्मा
नश्चिरंजीवितंवर्धयंतिनमोगंगायमुनयोर्मुनिभ्यश्चनमोनमोगंगायमु-
नयोर्मुनिभ्यश्चनमः ॥ अवांतरदिशाभ्यो नमः ॥ सऽस्रवंतुदिशोमयि
सामागच्छंतुसूनृताः ॥ सर्वेकामाअभियंतुनःॐप्रियाअभिस्रवंतुनः ॥

ॐ भ्रियाअभिवादये ॥ अमुकप्रवरान्वितामुकगोत्रोत्पन्नः यजुर्वेदस्यतै-
त्तिरीयशाखांतर्गतहिरण्यकेशीशाखाध्यायी अमुकशर्माहं भोः अभिवा-
दयामि ॥ नमोब्रह्मण्यदेवायगोब्राह्मणहिताय च ॥ जगद्धिताय कृष्णा-
य गोविंदाय नमोनमः ॥ उत्तमेशिखरेजातेभूम्यांपर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणे-
भ्योभ्यनुज्ञातागच्छदेवियथासुखं ॥ स्तुतोमयावरदावेदमाताप्रचोदयं-
तीपवनेद्विजाता ॥ आयुःपृथिव्यांद्रविणंब्रह्मवर्चसंमह्यंदत्वाप्रजातुंब्रह्म
लोकं ॥ घृणिःसूर्यआदित्योनप्रभावात्यक्षरं ॥ मधुक्षरंतितद्रसं ॥ सत्यंवै
तद्रसमापोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ श्रियै नमः ॥ संध्यायै
नमः ॥ विद्यायै नमः । गुरुभ्यो नमः । वेदाय नमः । वेदपुरुषाय नमः ॥
सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः । आका-
शात्पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम् ॥ सर्वदेवनमस्कारः केशवं

प्रति गच्छति ॥ ॐ केशवाय नम इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अनेन प्रातःसंध्यानित्यकर्मणा भगवान् परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति प्रातःसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ मध्याह्नसंध्याप्रारंभः ॥

ॐ केशवाय नम इत्यादि प्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्नसंध्या युवाना श्वेता श्वेतवर्णा श्वेतवस्त्रा श्वेतगंधा श्वेतमाल्यानुलेपना वृषभवाहना रुद्रदैवत्या दक्षिणाभ्युपस्थाना यजुर्वेदसंहिता द्वितीया रुद्रसंध्या धर्मवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्योपास्तिं करिष्ये ॥ आयांतुवरदादेवी० सर्वादेवताआपोभूर्भुवःसुवरापॐ ॥ आपःपुनंतुपृथिवींपृथिवीपूतापुनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्मपूतापुनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वा-

दुश्चरितंमम ॥ सर्वंपुनंतुमामापोसतांचप्रतिग्रहुँस्वाहा ॥ ॐकेशवाय
नमः । नारायणाय नमः । माधवाय नमः० । दधिक्राव्णोअकारिष-
मित्यादि अर्घ्यदानांते प्राणायामांतं प्रातःसंध्यावत् ॥ ॐ उद्वयं-
तमसस्परिपश्यंतोज्योतिरुत्तरं ॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥
उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यम् ॥ चित्रंदेवाना
मुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथिवीअंतरिक्षँ
सूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ तच्चक्षुर्देवहितंपुरस्ताच्छुक्रमुच्चरंत् ॥ प
श्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतं नंदामशरदःशतंमोदामशरदःशतंभ
वामशरदःशतँशृणवामशरदःशतंप्रब्रवामशरदःशतमजीताःस्यामश
रदःशतंज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ यउदगान्महतोर्णवाद्विभ्राजमानःसरिरस्य
मध्यात्समावृषभोलोहिताक्षःसूर्योविपश्चिन्मनसापुनातु ॥ अवांतरदि

शाभ्यो नमः ॥ अपक्रामंतु पिशाचादिप्राणायामं कृत्वा ॥ मध्याह्न-संध्यांगं अष्टोत्तरशतं अष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये॥ गायत्रीजपं कृत्वा॥ सर्वस्रवंतुदिशोमयि० ॥ अनेन मध्याह्नसंध्यानित्यकर्मणा भगवान्परमेश्वरः प्रीयताम् ॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥ इति मध्याह्नसंध्या समाप्ता ॥

॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥

ॐ केशवाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्णवस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदैवत्या आहवनीयाग्न्युपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णुसंध्या सत्यवतीनाम्नी मम उपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्तिं करिष्ये ॥ आयांतुवरदादेवी० सर्वदेव-

ताआपोभूर्भुवःसुवरापुॐ ॥ अग्निश्चमामन्युश्चमन्युपतयश्चमन्युकृते
भ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंतां ॥ यदह्नापापंमकार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥
पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ अहस्तदवलुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयि ॥ इदमहं
माममृतयोनौ ॥ सत्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥ ॐकेशवाय नमः ॥
नारायणाय० ॥ द्रुपदादिवेन्मुमुचानः ॥ स्विन्नस्नात्वीमलादिव ॥ पूतंपवि
त्रेणेवाज्यं ॥ आपःशुंधंतुमैनसः ॥ ॐभूर्भुवःसुवस्तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गो
देवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐश्रीवरुणाय इदमर्घ्यं
दत्तं नमम ॥ एवंत्रिरर्घ्यंदत्वा ॥ असावादित्योब्रह्मेतिब्रह्मैवसन्ब्रह्माप्ये-
तियएवंवेद ॥ ॐकेशवाय नमः इत्यादिप्राणायामं कृत्वा ॥ अपक्रामंतु०
ॐमापोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःसुवरोम् ॥ सायंसंध्यांगमष्टोत्तरशत-
मष्टाविंशतिर्दशसंख्यं वा गायत्रीजपमहं करिष्ये ॥ गायत्रीजपं कृत्वा ॥

ॐइमंमेवरुणश्रुधीहवंमद्याचंमृडय॥ त्वामवस्युराचके॥ॐतत्त्वायामि
ब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः॥ अहेडमानोवरुणेहबोध्यु
रुशꣳसमानआयुःप्रमोषीः॥ॐत्वन्नोअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेडोवया
सिसीष्ठाः ॥ यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषाꣳसिप्रमुमुग्ध्यस्म
त्॥ सत्वन्नोअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोअस्याउषसोव्युष्टौ ॥ अवयक्ष्वनोव
रुणꣳरराणोवीहिमृडीकꣳसुहवोनएधि॥ ॐयच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेव-
वरुणव्रतं॥ मिनीमसिद्यविद्यवि॥सायंप्रातर्नमस्यंतिसामासंध्यांअभिर
क्षत्वोनमः॥ नमःप्रतीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चन
मोनमउदीच्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमःप्रा
च्यैदिशेयाश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमोदक्षिणायैदिशे
याश्चदेवताएतस्यांप्रतिवसंत्येताभ्यश्चनमोनमः ऊर्ध्वायैदिशेयाश्चदेव-

तां० ॥आयुःपृथिव्यांद्रविणंब्रह्मवर्चसंमह्यंदत्वाप्रजातुंब्रह्मलोकं ॥ श्रियै नमः॥ संध्यायै नमः॥ विद्यायै नमः॥ अनेन सायंसंध्याख्येनकर्मणा भगवान्परमेश्वरः प्रीयताम्॥ विष्णवे नमो विष्णवे नमो विष्णवे नमः ॥

॥ अथ तृचाकल्पनमस्कारप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणायामं कृत्वा अद्येत्यादि० श्रीसवितृसूर्यनारायणप्रीत्यर्थं तृचाकल्पेन विधिना नमस्काराख्यं कर्म करिष्ये ॥ अथ ध्यानम् ॥ ध्येयः सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः ॥ केयूरवान्मकरकुंडलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः ॥ ॐ ह्रां उद्यन्नद्यमित्रमहः ह्रां ॐ मित्राय नमः ॥ १ ॥ ॐ ह्रीं आरोहन्नुत्तरां दिवं ह्रीं ॐ रवये नमः ॥ २ ॥ ॐ ह्रूं हृद्रोगंममसूर्य ह्रूं ॐ सूर्याय० ॥ ३ ॥ ॐ ह्रैं हरिमाणंचनाशय ह्रैं

ॐ भानवे० ॥ ४ ॥ ॐ ह्रौं शुकेंपुमेहरिमाणं ह्रौं ॐ खगाय० ॥ ५ ॥
ॐ ह्रः रोपणाकांसुदध्मसि ह्रः ॐ पूष्णे न० ॥६॥ ॐ ह्रां अथोहा
रिद्रवेपुमे ह्रां ॐ हिरण्यगर्भाय० ॥ ७ ॥ ॐ ह्रीं हरिमाणंनिदध्मसि
ह्रीं ॐ मरीचये० ॥ ८ ॥ ॐ ह्रूं उदगादयमादित्यः ह्रूं ॐ आदि-
त्याय० ॥ ९ ॥ ॐ ह्रैं विश्वेनसहसा सह ह्रैं ॐ सवित्रे न० ॥ १० ॥
ॐ ह्रौं द्विषंतंममरंधयन् ह्रौं ॐ अर्काय० ॥ ११ ॥ ॐ ह्रः मोअहं
द्विपतोरधं ह्रः ॐ भास्कराय० ॥ १२ ॥ ॐ ह्रां ह्रीं उद्यन्नद्यमित्रमह
आरोहन्नुत्तरांदिवं ॐ ह्रां ह्रीं मित्ररविभ्यां नमः ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं हृद्रोगं
ममसूर्यहरिमाणंचनाशय ह्रूं ह्रैं ॐ सूर्यभानुभ्यां० ॥ ॐ ह्रौं ह्रः
शुकेपुमेहरिमाणंरोपणाकांसुदध्मसि ह्रौं ह्रः ॐ खगपूषभ्यां० ॥ ॐ
ह्रां ह्रीं अथोहारिद्रवेपुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ ह्रां ह्रीं ॐ हिरण्यग-

र्भमरीचिभ्यां० ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं उद्दगादुयमादित्यो विश्वेन सहसा सह ह्रूं ह्रैं ॐ आदित्यसवितृभ्यां न० ॥ ॐ ह्रौं ह्रः द्विषंतं मम रंधयन्मो अहं द्विषतो रंधं ह्रौं ह्रः ॐ अर्कभास्कराभ्यां० ॥ ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं उद्यन्नद्य० दिवं० ॥ हृद्रो० नाशय ॥ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ॐ मित्ररविसूर्यभानुभ्यो० ॥ ॐ ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं शुके० सुदध्मसि ॥ अथो हा० निदध्मसि ॥ ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ॐ खगपूषहिरण्यगर्भमरीचि० ॥ ॐ ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः उद्दगा० सह ॥ द्विषंतं० रंधं ॥ ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ॐ आदित्यं सवित्रर्कभास्करेभ्यो न० ॥ ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः उद्यन्न० द्विषंतं मम रंधयन्मो अहं द्विषतो रंधं ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः ॐ मित्ररविसूर्यभानुखगपूषहिरण्यगर्भमरीच्यादित्यसवित्रर्कभास्करेभ्यो नमो नमः ॥ इति त्रिः ॥ तृचाकल्पनमस्काराः समाप्ताः ॥

अथ देवपूजाप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐकेशवादिप्राणायामं कृत्वा ॥ श्रीमन्महागणाधिपतये नमः ॥ इष्टदेवताभ्यो नमः ॥ कुलदेवताभ्यो नमः ॥ ग्रामदेवताभ्योनमः ॥ वास्तुदेवताभ्यो नमः ॥ शचीपुरंदराभ्यां नमः ॥ उमामहेश्वराभ्यां नमः ॥ मातापितृभ्यां नमः ॥ सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ॥ सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः ॥ अविघ्नमस्तु ॥ सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ॥ लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥ धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो गजाननः ॥ द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥ विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ॥ संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥ शुक्लांबरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ॥ प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वा-

थेसाधिके ॥ शरण्ये त्र्यंबके गौरि नारायणि नमोस्तु ते ॥ सर्वदा सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममंगलम् ॥ येषां हृदिस्थो भगवान्मंगलायतनं हरिः ॥ तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चंद्रबलं तदेव ॥ विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेंऽघ्रियुगं स्मरामि ॥ लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ॥ येषामिंदीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः ॥ विनायकं गुरुं भानुं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ सरस्वतीं प्रणौम्यादौ सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥ अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ॥ सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥ सर्वेष्वारंभकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वराः ॥ देवा दिशंतु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनः ॥ श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्धे विष्णुपदे श्रीश्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे भरतवर्षे भरतखंडे क-

लियुगे कलिप्रथमचरणे जंबुद्वीपे दंडकारण्ये देशे गोदावर्याः दक्षिणे तीरे कृष्णावेण्योरुत्तरे तीरे शालिवाहनशके बौद्धावतारे रामक्षेत्रे रामरामाश्रमे अस्मिन्वर्तमाने अमुकनामसंवत्सरे अमुकायने अमुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अद्य वासरः वासरस्तु अमुकवासरे ॥ अद्य दिवसनक्षत्रं विष्णुदिवसनक्षत्रे ॥ विष्णुस्थे वर्तमाने चंद्रे ॥ विष्णुस्थे श्रीसूर्ये ॥ विष्णुस्थे देवगुरौ ॥ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं राशिस्थानस्थितेषु सत्सु एवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीमहाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताप्रीत्यर्थं यथामीलितोपचारद्रव्यैः पूजनमहं करिष्ये ॥ तदंगं कलशपूजनं शंखपूजनं घंटापूजनं पुरुषसूक्तषडंगन्यासं च करिष्ये ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः कूर्मो देवता सुतलं छंदः

आसने विनियोगः ॥ ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभोजने ॥ तिष्ठ देवि शिखाबंधे चामुंडे ह्यपराजिते ॥ अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥ सर्वेषामविरोधेन पूजाकर्म समारभे ॥ तीक्ष्णदंष्ट्र महाकाय कल्पांतदहनोपम ॥ भैरवाय नमस्तुभ्यमनुज्ञां दातुमर्हसि ॥ ॐयत्पुरुषंव्यदधुः ॥ कतिधाव्यकल्पयन् ॥ मुखंकिमस्यकौबाहू ॥ कावूरूपादाउच्येते ॥ ॐहृदयाय नमः ॥ ब्राह्मणोस्यमुखमासीत् ॥ बाहूराजन्यःकृतः ॥ ऊरूतदस्ययद्वैश्यः ॥ पद्भ्यांशूद्रोअजायत ॥ ॐशिरसे स्वाहा ॥ चंद्रमामनसोजातः ॥ चक्षोःसूर्योअजायत ॥ मुखादिंद्रश्चाग्निश्च ॥ प्राणाद्वायुरजायत ॥ ॐशिखायै वषट् ॥ नाभ्यां आसीदंतरिक्षं ॥ शीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत ॥

पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात्॥तथालोकाँ२॥अंकल्पयन्॥ ॐकवचायहुं॥ सप्तास्यासन्परिधयः॥ त्रिःसप्तसमिधःकृताः॥ देवायद्यज्ञंतन्वानाः॥ अबध्नन्पुरुषंपशुं॥ ॐनेत्रत्रयाय वौषट्॥ यज्ञेनयज्ञमयजंदेवाः॥ तानिधर्माणिप्रथमान्यासन्॥ तेहनाकंमहिमानःसचंते॥ यत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः॥ ॐअस्त्राय फट्॥ कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः॥ मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥ कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुंधरा॥ ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः॥ अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः॥ अत्र गायत्री सावित्री शांतिपुष्टिकरी तथा॥ आयांतु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥ गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति॥ नर्मदे सिंधु कावेरि जलेऽस्मिन्संनिधिं कुरु॥ ॐभूर्भुवःसुवःकलशाय नमः॥ सकलपूजार्थे

गंधाक्षतपुष्पं समर्पयामि ॥ कलशमुद्रां प्रदर्श्य ॥ शंखादौ चंद्रदैवत्यं कुक्षौ वरुणदेवता ॥ पृष्ठे प्रजापतिश्चैव अग्रे गंगा सरस्वती ॥ त्रैलोक्येयानि तीर्थानि वासुदेवस्य चाज्ञया ॥ शंखेतिष्ठंतिविप्रेंद्र तस्माच्छंखं प्रपूजयेत् ॥ त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ॥ अग्रतः सर्वदेवानां पांचजन्य नमोऽस्तु ते ॥ पांचजन्याय विद्महे पावमानाय धीमहि ॥ तन्नः शंखः प्रचोदयात् ॥ शंखदेवताभ्यो नमः ॥ समस्तोपचारार्थे गंधपुष्पं समर्पयामि ॥ शंखमुद्रां प्रदर्श्य ॥ आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसां ॥ कुर्वे घंटारवं तत्र देवताह्वानलांछनं ॥ घंटायै नमः सकलपूजार्थे गंधाक्षतपुष्पं समर्पयामि ॥ घंटामुद्रां प्रदर्श्य ॥ घंटानादं कुर्यात् ॥ भोदीपभूताधारस्त्वं ज्योतिषां पतिरव्ययः ॥ यावत्पूजासमाप्तिः स्यात्तावत्त्वं सुस्थिरोभव ॥ दीपदेवतायैनमः स० गंधा०

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोपि वा ॥ यः स्मरेत्पुंडरीकाक्षं स बाह्याभ्यंतरः शुचिः ॥ शंखोदकेन पूजाद्रव्याणि संप्रोक्ष्य आत्मानं च प्रोक्षेत् ॥ अथ ध्यानम् ॥ शांताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभांगम् ॥ लक्ष्मीकांतं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं वंदे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥ १ ॥ ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं रत्नाकल्पोज्वलांगं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम् ॥ पद्मासीनं समंतात्स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृत्तिं वसानं विश्वाद्यं विश्ववंद्यं निखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रम् ॥२॥ वक्रतुंड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभ॥ निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ ३ ॥ ध्येयः सदा सवितृमंडलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसंनिविष्टः ॥ केयूरवान्मकरकुंडलवान् किरीटी हारी हिर-

ण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः ॥४॥ नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः॥
नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्म ताम्॥५॥ श्रीमहाविष्णुप्रमु-
खपंचायतनदेवताभ्यो नमो नमः॥ध्यायामि॥ ॐसहस्रशीर्षापुरुषः॥
सहस्राक्षःसहस्रपात् ॥ सभूमिंविश्वतोवृत्वा ॥ अत्यतिष्ठद्दशांगुलं ॥
श्रीमहाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः॥आवाहनार्थे पुष्पांजलिं
समर्पयामि॥ ॐपुरुषएवेदꣳसर्वं ॥ यद्भूतंयच्चभव्यं॥ उतामृतत्वस्येशा-
नः॥ यदन्नेनातिरोहति ॥ श्रीमहाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताभ्यो
नमः॥ आसनार्थे अक्षतान् समर्पयामि ॥ ॐएतावानस्यमहिमा ॥ अतो
ज्यायाꣳश्चपूरुषः॥ पादोस्यविश्वाभूतानि॥त्रिपादस्यामृतंदिवि ॥ श्री-
महाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताभ्योनमः॥पाद्यंसमर्पयामि॥ ॐत्रिपा-
दूर्ध्वउदैत्पुरुषः॥ पादोस्येहाभवात्पुनः॥ततोविष्वङ्व्यक्रामत्॥ साश

नानशनेअभि ॥ श्रीमहाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः ॥ अर्घ्यं समर्पयामि ॥ तस्माद्विराडजायत ॥ विराजोअधिपूरुषः ॥ सजातोअत्य रिच्यत ॥ पश्चाद्भूमिमथोपुरः ॥ श्रीमहाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवता भ्योनमः ॥ आचमनीयं समर्पयामि ॥ ॐ यत्पुरुषेणहविषा ॥ देवायज्ञ मतन्वत ॥ वसंतोअस्यासीदाज्यं ॥ ग्रीष्मइध्मःशरद्धविः ॥ श्रीमहावि-ष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः ॥ स्नानं समर्पयामि ॥ स्नानांतरेण आचमनीयं समर्पयामि ॥ॐसप्तास्यासन्परिधयः ॥ त्रिःसप्तसमिधःकृ-ताः ॥ देवायद्यज्ञंतन्वानाः ॥ अवध्नन्पुरुषंपशुं ॥ मधुपर्कं निवेदयामि दधि घृतं मधु मधुपर्कस्नानान्तरेण आचमनीयं समर्पयामि॥अथ पंचा मृतस्नानम् ॥ ॐ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्णियं ॥ भवावाज स्यसंगथे ॥ श्रीमहाविष्णुप्रमुखपंचायतनदेवताभ्यो नमः ॥ पयःस्नानं

समर्पयामि॥पयःस्नानांतरेण शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि॥शुद्धोदकस्ना-
नांतरेण आचमनीयं समर्पयामि ॥ सकलपूजार्थे गंधाक्षतपुष्पं सम-
र्पं० ॥ ॐ दुधिक्राव्णोंअकारिषंजिष्णोरश्वंस्यवाजिनः ॥ सुरभिनोमुखा
करत्प्रण आयूंᳪंषितारिषत्॥श्रीमहाविष्णु० दधिस्नानं समर्प०॥दधि-
स्नानांतरेण शुद्धोदक० सम०॥शुद्धोदक० आच० सकलपूजार्थे०॥
ॐ घृतंमिमिक्षिरेघृतमंस्ययोनिर्घृतेश्रितोघृतमुंवस्यधामं ॥ अनुष्वध
मावंहमादयंस्वस्वाहांकृतंवृषभवक्षिहृव्यं ॥ श्रीमहावि० ॥ घृतस्नानं स-
मर्प०॥ घृतस्नानांतरेण शुद्धोदकस्नानं सम०॥शुद्धोदक०सकलपू०॥
ॐमधुवाताऋतायतेमधुंक्षरंतिसिंधंवः॥माध्वीर्नःसंत्वोषंधीः॥मधुनक्त
मुतोपसिमधुमत्पार्थिवᳪंरजः॥मधुद्यौरंस्तुनःपिता॥मधुंमान्नोवनस्प
तिर्मधुमाᳪंअस्तुसूर्यः॥माध्वीर्गावोभवंतुनः॥श्रीमहावि०॥मधुस्नानं०

॥ मधुस्नानांतरेण शुद्धोदक० ॥ सकल० ॥ ॐत्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वे
द्विर्यदेतेत्रिर्भवंत्यूमाः ॥ स्वादोःस्वादीयःस्वादुनांसृजासमतंऊपुमधुम-
धुनाभियोधि ॥ श्रीमहावि० ॥ शर्करास्नानं स० ॥ शर्करास्नाना-
ते० ॥ शुद्धोदक० ॥ सकलपूजा० ॥ ॐगंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांक-
रीषिणीं ॥ ईश्वरींऽसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ श्रीमहा० ॥ षष्ठेन
गंधोदकस्नानं सम० ॥ गंधोदकस्नानांतरेण शुद्धोदकस्ना० ॥ सकल-
पू० ॥ श्रीमहावि० ॥ विलेपनार्थे चंदनं सम० ॥ अलंकरणार्थे अक्ष-
तान् सम० ॥ पूजार्थे पुष्पाणि तुलसीपत्राणि बिल्वपत्राणि दूर्वांकुरांश्च
ऋतूद्भवानि पुष्पाणि समर्प० ॥ श्रीमहा० ॥ धूपं स० ॥ श्रीमहा० ॥
दीपं स० ॥ श्रीमहा० ॥ नैवेद्यार्थे पंचामृतशेषनैवेद्यं स० ॥ (अथवा
पयःशर्करां गुडं) ॥ ॐ प्राणाय स्वाहा ॥ ॐ अपानाय स्वाहा ॥ ॐव्या-

नाय स्वाहा ॥ ॐ उदानाय स्वाहा ॥ ॐ समानाय स्वाहा ॥ ॐ ब्रह्मणे स्वाहा ॥ नैवेद्यमध्ये पानीयं समर्प० (पुनः) ॐ प्राणाय स्वाहा० ब्रह्मणे स्वाहा ॥ हस्तप्रक्षालनं सम० मुखप्रक्षालनं स० ॥ करोद्वर्तनार्थे चंदनं स० ॥ मुखवासार्थे पूगीफलतांबूलंस० ॥सुवर्णपुष्पदक्षिणां समर्पयामि ॥ श्रीमहा० ॥ प्रदक्षिणां सम० ॥ नमस्कारं सम० ॥ मंत्रपुष्पं समर्पयामि ॥ अनेन यथाज्ञानेन कृतपूर्वाराधनेन श्रीमहाविष्णुः प्रीयतां न मम ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ उत्तरे निर्माल्यं विसर्जयेत् ॥ अथाभिषेकः ॥ ॐसहस्रशीर्षापुरुषः ॥ सहस्राक्षःसहस्रपात् ॥ सभूमिं विश्वतोवृत्वा ॥ अत्यतिष्ठद्दशांगुलं ॥ पुरुषएवेदꣳसर्वं ॥ यद्भूतंयच्चभव्यं ॥ उतामृतत्वस्येशानः ॥ यदन्नेनातिरोहति ॥ एतावानस्यमहिमा ॥ अतोज्यायांꣳश्चपूरुषः ॥ पादोस्यविश्वाभूतानि ॥ त्रिपादस्यामृतंदिवि ॥

त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषः ॥ पादोऽस्येहाभवात्पुनः ॥ ततोविष्वङ्व्यक्रामत् ॥ साशनानशनेअभि ॥ तस्माद्विराडजायत ॥ विराजोअधिपूरुषः ॥ सजा-तो अत्यरिच्यत ॥ पश्चाद्भूमिमथोपुरः ॥ यत्पुरुषेणहविषा ॥ देवायज्ञम-तन्वत ॥ वसंतोअस्यासीदाज्यं ॥ ग्रीष्मइध्मःशरद्धविः ॥ सप्तास्यासन्प-रिधयः ॥ त्रिःसप्तसमिधःकृताः ॥ देवायद्यज्ञंतन्वानाः ॥ अबध्नन्पुरुषंप-शुं ॥ तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षन् ॥ पुरुषंजातमग्रतः ॥ तेनदेवाअयजंत ॥ सा-ध्याऋषयश्चये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ॥ संभृतंपृषदाज्यं ॥ पशूँस्ताँश्च-क्रेवायव्यान् ॥ आरण्यान्ग्राम्याश्चये ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ॥ ऋचःसा-मानिजज्ञिरे ॥ छंदांसिजज्ञिरेतस्मात् ॥ यजुस्तस्मादजायत ॥ तस्माद-श्वाअजायंत ॥ येकेचोभयादतः ॥ गावोहजज्ञिरेतस्मात् ॥ तस्माज्जाताअ-जावयः ॥ यत्पुरुषंव्यदधुः ॥ कतिधाव्यकल्पयन् ॥ मुखंकिमस्यकौबाहू ॥

कावूरूपादांवुच्येते ॥ ब्राह्मणोस्यमुखंमासीत् ॥ बाहूराजन्यःकृतः ॥ ऊरू तदस्ययद्वैश्यः ॥ पद्भ्याऽशूद्रोअजायत ॥ चंद्रमामनसोजातः ॥ चक्षोः सूर्योअजायत ॥ मुखादिंद्रश्चाग्निश्च ॥ प्राणाद्वायुरंजायत ॥ नाभ्याआ- सीदंतरिक्षं ॥ शीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत ॥ पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात् ॥ तथा लोकाऽअकल्पयन् ॥ वेदाहमेतंपुरुषंमहांतं ॥ आदित्यवर्णंतमसस्तु- पारे ॥ सर्वाणिरूपाणिविचित्यधीरः ॥ नामानिकृत्वाभिवदन्यदास्ते ॥ धातापुरस्ताद्यमुदाजहार ॥ शक्रःप्रविद्वान्प्रदिशश्चतस्रः ॥ तमेवंविद्वा- नमृतइहभवति ॥ नान्यःपंथाअयनायविद्यते ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः ॥ तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥ तेहनाकंमहिमानःसचंते ॥ यत्रपूर्वे साध्याःसंतिदेवाः ॥ अतोदेवाअवंतुनोयतोविष्णुर्विचक्रमे ॥ पृथिव्याः सप्तधामभिः ॥ इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदं ॥ समूढमस्यपाऽसुरे ॥

त्रीणिंपदाविचंक्रमेविष्णुंर्गोंपाअदाभ्यः ॥ अतोधर्माणिधारयंन् ॥
विष्णोःकर्माणिपश्यतयतोंव्रतानिंपस्पशे ॥ इंद्रंस्ययुज्यःसखा ॥ तद्वि-
ष्णोःपरमंपदंसदापश्यंतिसूरयः ॥ दिवींवचक्षुरातंतं ॥ तद्विप्रासोविप-
न्यवोंजागृवांसःसमिंधते ॥ विष्णोर्यत्परमंपदं ॥ देवस्यत्वासवितुःप्रं-
सवेंश्विनोंर्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यामग्नेस्तेजसासूर्यस्यवर्चसेंद्रस्येंद्रियेणा-
भिषिंचामि ॥ वलायश्रियैयशसेन्नाद्याय ॥ भूर्भुवःसुवः अमृताभिषेको-
स्तु ॥ शांतिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु ॥ हरों हरों हरों हरहरमहादेव ॥
श्रीमहाचि० ॥ अभिषेकस्नानंसमर्पयामि ॥ अभिषेकस्नानांतेआच-
मनीयंसम० ॥ नयंप्रजांमेंगोपाय ॥ अमृतत्वायजीवसे ॥ जातांजं-
निष्यमाणांच ॥ अमृतेंसत्येप्रतिष्ठिताम् ॥ सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥ ॐतंयज्ञं
वर्हिषिप्रौक्षेन ॥ पुरुपंजातमग्रतः ॥ तेनदेवाअयजन्त ॥ साध्याऋषयश्च

ये ॥ श्रीमहा० ॥ वस्त्रार्थे तुलसीपत्रंसम० ॥ ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ॥ संभृतं० ॥ उपवस्त्रार्थे यज्ञोपवीतं सम० ॥ (अथवा तुलसीपत्रं स०) वस्त्रोपवस्त्रांते आचमनीयं सम०॥ ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ॥ ऋचः सा० श्रीखंडं चंदनं दिव्यं गंधाढ्यं सुमनोहरम् ॥ विलेपनं सुरश्रेष्ठ चंदनं प्रतिगृह्यताम्॥ गंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांकरीषिणीं॥ ईश्वरींᳪसर्वं० ॥ श्रीमहा० विलेपनार्थे चंदनं सम० ॥ अक्षताश्च सुरश्रेष्ठ कुंकुमाक्ताः सुशोभिताः ॥ मया निवेदिता भक्त्या गृहाण परमेश्वर ॥ श्रीमहा० ॥ अलंकरणार्थे अक्षतान् सम० ॥ हरिद्रां कुंकुमं परिमलद्रव्यं सम० ॥ तस्मादश्वा० ॥ माल्यादीनि सुगंधीनि मालत्यादीनि वै प्रभो ॥ मयाहृतानि पूजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ करवीरैर्जातिकुसुमैश्चंपकैर्बकुलैः शुभैः ॥ शतपत्रैश्च कल्हारैरर्चये परमेश्वरं ॥ श्रीमहा० ॥

पूजार्थे कालोद्भवपुष्पाणि समर्पयामि ॥ श्रीमहा० ॥ केशवादिचतु-
र्विंशतिनामभिः तुलसीपत्राणि सम० ॥ त्रिदलं त्रिगुणाकारं त्रिनेत्रं च
त्रयायुधं ॥ त्रिजन्मपापसंहारमेकबिल्वं शिवार्पणम् ॥ ॐयत्पुरुषं
व्यदधुः ॥ कति० ॥ धूरसिधूर्वधूर्वंतंधूर्वतं योस्मान् धूर्वतितं धूर्वयं वयं
धूर्वामः ॥ वनस्पतिरसोद्भूतो गंधाढ्यो गंध उत्तमः ॥ आघ्रेयः सर्व-
देवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥श्रीम० धूपं स०॥ॐब्राह्मणोस्यमुखं०॥
आज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ॥ दीपं गृहाण देवेश त्रैलो-
क्यतिमिरापह ॥ भक्त्या दीपं प्रयच्छामि देवाय परमात्मने ॥ त्राहि
मां निरयाद्घोराद्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥ उद्दीप्यस्वजातवेदोपघ्नंनि-
र्ऋतिंमम ॥ पशूᳪश्चमह्यमावहजीवनंचदिशोदिश ॥ श्रीम० ॥ दीपं
स० ॥ ॐचंद्रमामनसोजातः ॥ चक्षोःसू० ॥ नैवेद्यं गृह्यतां देव भक्ति

मे ह्यचलां कुरु ॥ ईप्सितं मे वरं देहि परत्र च परां गतिम् ॥ शर्क-
राखंडखाद्यानि दधिक्षीरघृतानि च ॥ आहारं भक्ष्यभोज्यं च नैवेद्यं
प्रतिगृह्यताम् ॥ श्रीमहा० ॥ नैवेद्यार्थे पयःशर्करानैवेद्यं सम० ॥
नैवेद्यात्पूर्वं आचमनीयं स० ॥ अमृतोपस्तरणमसि ॥ ॐ प्राणायस्वा-
हा ॥ ॐ अपानायस्वाहा ॥ ॐ व्यानायस्वाहा ॥ ॐ उदानायस्वाहा ॥
ॐ समानायस्वाहा ॥ ॐ ब्रह्मणेस्वाहा॥नैवेद्यमध्ये पानीयं स०॥ॐप्रा-
णायस्वाहा ॥ ॐ अपा० ब्रह्मणेस्वाहा ॥ उत्तरापोशनं सम० ॥ हस्त-
प्रक्षालनं स०॥ मुखप्रक्षालनं स०॥करोद्वर्तनार्थें चंदनं स० ॥ पूगीफलं
महद्दिव्यं नागवल्लीदलैर्युतम् ॥ कर्पूरैलासमायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्य-
ताम् ॥ ॐनाभ्या आसी० ॥ श्रीम० तांबूलं स० ॥ वेदाहमेतंपुरुषं
महांतं ॥ आदित्यवर्णंतमसस्तुपारे ॥ सर्वाणिरूपाणिविचित्यधीरः ॥

नामानिकृत्वाभिवदन्यदास्ते॥हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजंविभावसोः ॥
अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं प्रयच्छ मे ॥ श्रीम० सुवर्णपुष्पद-
क्षिणांस० ॥ धातापुरस्ताद्यमुदाजहार ॥ शक्रःप्रविद्वान्० ॥ इदं
फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि
जन्मनि ॥ फलेन फलितं सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरं ॥ तस्मात्फलप्रदा-
नेन सफलाश्च मनोरथाः ॥ श्रीम० ॥ नारिकेलफलं स० (अथवा)
कालोद्भवफलं स० ॥ श्रियेजातःश्रियआनिरियायश्रियंवयो जरितृ-
भ्योदधाति ॥ श्रियंवसानाअमृतत्वमायन्भवंतिसत्यासमिथामित-
द्रौ ॥ श्रियएवैनंतच्छ्रियामादधातिसंततमृचावषट्कृत्यंसंतत्यैसंधीय-
तेप्रजयापशुभिर्यएवंवेद ॥ कर्पूरगौरं करुणावतारं संसारसारं भुज-
गेंद्रहारम् ॥ सदा वसंतं हृदयारविंदे भवं भवानीसहितं नमामि ॥

(आरार्तिक्यं कुर्यात्) ॥ अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम ॥
तस्मात्कारुण्यभावेन रक्षस्व परमेश्वर ॥ श्रीम० ॥ नमस्कारान् सम०॥
यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च ॥ तानि तानि विनश्यं-
ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥ श्रीम० ॥ प्रदक्षिणाः सम० ॥ यज्ञेनंयज्ञमंय-
जंत० ॥ ॐ राजाधिराजायंप्रसह्यसाहिने ॥ नमोंवयंवैश्रवणायंकुर्म-
हे ॥ समेकामान्कामकामांयमह्यं ॥ कामेश्वरोवैश्रवणोददातु ॥ कुबेरा-
यंवैश्रवणायं ॥ महाराजायनमः ॥ ॐस्वस्ति ॥ साम्राज्यं भौज्यं स्वारा-
ज्यं वैराज्यं पारमेष्ठ्यं राज्यं माहाराज्यमाधिपत्यमयं समंतपर्यायी स्यात्
सार्वभौमः सार्वायुष आंतादापरार्धात् पृथिव्यै समुद्रपर्यंताया एकरा-
ळिति ॥ तदप्येष श्लोकोभिगीतो मरुतः परिवेष्टारो मरुत्तस्यावसन्
गृहे ॥ आविक्षितस्य कामप्रेर्विश्वेदेवाः सभासद इति ॥ योवैतांब्र-

ह्मणोवेद ॥ अमृतेनावृतांपुरीं ॥ तस्मैब्रह्मचब्रह्माच ॥ आयुःकीर्तिं प्रजांददुः ॥ श्रीम० ॥ मंत्रपुष्पं स० ॥ नमस्करोमि ॥ गतं दुःखं गतं पापं गतं दारिद्र्यमेव च ॥ आगता सुखसंपत्तिः पुण्योहं तव दर्शनात् ॥ आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् ॥ पूजां चैव न जानामि क्षम्यतां परमेश्वर ॥ मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वर ॥ यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ नमो देवेभ्यः अनेन ध्यानावाहनादिषोडशोपचारैर्यथाज्ञानेन पूर्वाराधनेनोत्तराराधनेन च श्रीभगवान् परमेश्वरः प्रीयतां न मम ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ कलशशंखघंटाधूपदीपस्थावरदीपदेवताभ्यो नमः ॥ विलेपनार्थे चंदनं स० ॥ अलंकरणार्थे अक्षतान् सम० ॥ पूजार्थे पुष्पाणि स० ॥ धूपं स० ॥ दीपं स० ॥ कलशादिसमस्तदेवता० ॥ नैवेद्यार्थे प-

यःशर्करानैवेद्यं स० ॥ अमृतोपस्तरणमसि ॥ ॐप्राणायस्वाहा ॥ ॐअ-
पाना० ॥ ॐव्याना० ॥ ॐउदाना० ॥ ॐ समाना० ॥ ॐ ब्रह्मणेस्वा-
हा ॥ नैवेद्यमध्ये पानीयं स० ॥ ॐ प्राणायस्वाहा० ब्रह्मणेस्वाहा ॥
कलशादिसमस्त० ॥ मंत्रपुष्पं स० ॥ शंखमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं
केशवोपरि ॥ अंगलग्नं मनुष्याणां ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥ १ ॥ अ-
कालमृत्युहरणं सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ विष्णुपादोदकं तीर्थं जठरे
धारयाम्यहम् ॥ २ ॥ बाणरावणचंडीशनंदीभृंगीरिटादयः ॥ सदा-
शिवप्रसादेन सर्वे गृह्णंतु शांभवाः ॥ ३ ॥ अपराधसहस्राणि क्रि-
यंतेऽहर्निशं मया ॥ दासोऽयमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ॥ इति
प्रार्थनां समर्पयामि ॥ अनेन यथाज्ञानेन कृतपूजनेन श्रीभगवान्
परमेश्वरः प्रीयतां ॥ ॐ तत्सत् ॥ ॥ ॥

अथ ब्रह्मयज्ञतर्पणप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अद्य पूर्वोच्चरितवर्तमानएवंगुणविशेषणविशिष्टा-
यां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थम्
श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं ब्रह्मयज्ञेन यक्ष्ये ॥ हस्तांववनिज्य ॥ त्रिराचामे
त् ॥ द्विःपरिमृज्य ॥ सकृदुपस्पृश्य ॥ सव्यंपाणिंपादौप्रोक्षति ॥
शिरश्चक्षुषीनासिकेश्रोत्रेहृदयमालभ्य ॥ दक्षिणोत्तरौपाणीपादौकृ-
त्वा ॥ सपवित्रावोमितिप्रतिपद्यते ॥ ॐ भूस्तत्सवितुर्वरेण्यं ॥ भुवो
भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ सुवर्धियोयोनःप्रचोदयात् ॥१॥ ॐ भूर्भुवस्तत्स
वितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ सुवर्धियोयोनःप्रचोदयात् ॥२॥ ॐ भू-
र्भुवःसुवस्तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनःप्रचोदयात् ॥३॥
ॐ अग्निमीळेपुरोहितंयज्ञस्यदेवमृत्विजं ॥ होतारंरत्नधातमं ॥ १ ॥

इषेत्वोर्जेत्वावायवस्थोपायवस्थदेवोवः सविताप्रार्पयतुश्रेष्ठतमायकर्म-
णआप्यायध्वमघ्नियादेवभागमूर्जस्वतीः पयस्वतीः प्रजावतीरनमीवा-
अयक्ष्मामावस्तेनईशतमाघशंसोरुद्रस्यहेतिःपरिवोवृणक्तुध्रुवाअ-
स्मिन्गोपतौस्यातवह्वीर्यजमानस्यपशून्पाहि ॥ २ ॥ ॐ अग्नआया-
हिवीतयेगृणानोहव्यदातये ॥ निहोतासत्सिबर्हिषि ॥ ३ ॥ ॐ शं-
नोदेवीरभिष्टयआपोभवंतुपीतये ॥ शंयोरभिस्रवंतुनः ॥ ४ ॥ ॐ न-
मोब्रह्मणेनमोअस्त्वग्नयेनमःपृथिव्यैनमओषधीभ्यः ॥ नमोवाचेनमो-
वाचस्पतयेनमोविष्णवेबृहतेकरोमि ॥ इतित्रिवारंजप्त्वा ॥ ३ ॥
शांतिःशांतिःशांतिः ॥ अनेन ब्रह्मयज्ञाख्येन कर्मणा श्रीभगवान्
परमेश्वरः प्रीयतां न मम ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीपरमेश्वर-
प्रीत्यर्थं देवर्षिपितृतर्पणं करिष्ये ॥ ॐ ब्रह्माणं तर्पयामि ॥ प्रजापतिं

तर्पयामि ॥ बृहस्पतिं त० ॥ अग्निं त० ॥ वायुं त० ॥ सूर्यं त० ॥ चंद्र-
मसं० ॥ नक्षत्राणि० ॥ इंद्रꣳराजानं० ॥ यमꣳराजानं० ॥ वरुणꣳ
राजानं० ॥ सोमꣳराजानं० ॥ वैश्रवणꣳराजानं० ॥ वसूंस्त० ॥
रुद्रांस्त० ॥ आदित्यांस्त० ॥ विश्वान्देवांस्त० ॥ साध्यांस्त० ॥ ऋभूं-
स्त० ॥ भृगूंस्त० ॥ मरुतस्त० ॥ अथर्वणस्त० ॥ अंगिरसस्त० ॥
अथ निवीती ॥ विश्वामित्रं त० ॥ जमदग्निं त० ॥ भरद्वाजं त० ॥ गौतमं
त० ॥ अत्रिं त० ॥ वसिष्ठं त० ॥ कश्यपं त० ॥ अरुंधतीं त० ॥ अगस्त्यं
त० ॥ कृष्णद्वैपायनं त० ॥ जातूकर्ण्यं त० ॥ तरुक्षं त० ॥ तृणाविंदुं त० ॥
वर्मिणं० ॥ वरूथिनं० ॥ वाजिनं० ॥ वाजश्रवसं० ॥ सत्यश्रवसं० ॥
सुश्रवसं० ॥ सुतश्रवसं० ॥ सोमशुष्मायणं० ॥ सत्ववंतं० ॥ बृहदु-
क्थं० ॥ वामदेवं० ॥ वाजिरत्नं० ॥ हर्यज्वायनं० ॥ उदमयं० ॥

गोतमं० ॥ ऋणंजयं० ॥ ऋतंजयं० ॥ कृतंजयं० ॥ धनंजयं० ॥
बभ्रुं० ॥ त्र्यरुणं० ॥ त्रिवर्षं० ॥ त्रिधातुं० ॥ शिबिंदं० ॥ पराश-
रं० ॥ विष्णुं० ॥ रुद्रं० ॥ स्कंदं० ॥ काशीश्वरं० ॥ ज्वरं० ॥ धर्मं० ॥
अर्थं० ॥ कामं० ॥ क्रोधं० ॥ वसिष्ठं० ॥ इंद्रं० ॥ त्वष्टारं० ॥
कर्तारं० ॥ धर्तारं० ॥ धातारं० ॥ मृत्युं० ॥ सवितारं० ॥ सावित्रीं० ॥
ऋग्वेदं० ॥ यजुर्वेदं० ॥ सामवेदं० ॥ अथर्ववेदं० ॥ इतिहा-
सपुराणंत० ॥ प्राचीनावीती ॥ वैशंपायनं० ॥ पलिंगुं० ॥ तित्ति-
रं० ॥ उखं० ॥ आत्रेयंपदकारं० ॥ कौंडिण्यंवृत्तिकारं० ॥ सूत्रका-
रं० ॥ सत्याषाढं० ॥ प्रवचनकर्तॄंस्त० ॥ आचार्यांस्त० ॥ ऋषींस्त० ॥
वानप्रस्थांस्त० ॥ ऊर्ध्वरेतसस्त० ॥ एकपत्नींस्त० ॥ १४ ॥
यथाधिकारं पितॄन् ॥ तातांबात्रितयं सपत्नजननी मातामहादित्रयं

सखि स्त्रीतनयादि तातजननींस्वभ्रातरः सस्त्रियः । तातांबात्मभगि-
न्यपत्यधवयुग्जायापिता सद्गुरुः शिष्याप्ताः पितरो महालयविधौ
तीर्थे तथा तर्पणे ॥ आब्रह्मस्तंबपर्यंतं देवर्षिपितृमानवाः ॥ तृप्यंतु
पितरः सर्वे मातृमातामहादयः ॥ अतीतकुलकोटीनां सप्तद्वीपनिवा-
सिनाम् ॥ आब्रह्मभुवनाल्लोकानिदमस्तु तिलोदकम् ॥ ये के चास्म-
त्कुले जाता अपुत्रा गोत्रिणो मृताः ॥ ते गृह्णंतु मया दत्तं सूत्रनिष्पी-
डनोदकम् ॥ अनेन देवर्षिपितृतर्पणाख्येन कर्मणा भगवान् परमेश्वरः
प्रीयतां न मम ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥

अथ सबलिहरणवैश्वदेवप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ केशवादिचतुर्विंशतिनामभिराचम्य ॥ प्राणा-
यामं कृत्वा ॥ अद्य पूर्वोच्चरितवर्तमान एवंगुणविशेषणविशिष्टायां

शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रीप-
रमेश्वरप्रीत्यर्थं पंचसूनादोषपरिहारार्थं आत्मसंस्कारार्थं अन्नसंस्का-
रार्थं सिद्धान्नेन सायंप्रातर्वैश्वदेवौ तंत्रेण करिष्ये ॥ अग्निं प्रज्वाल्य ॥
रुक्मकनामानमग्निं प्रतिष्ठापयामि ॥ ॐ चत्वारिशृंगात्रयोअस्यपादा
द्वेशीर्षेसप्तहस्तासोअस्य ॥ त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्यां
आविवेश ॥ सप्तहस्तश्चतुःशृंगः सप्तजिह्वो द्विशीर्षकः ॥ त्रिपा-
त्प्रसन्नवदनः सुखासीनः शुचिस्मितः ॥ स्वाहां तु दक्षिणे पार्श्वे
देवीं वामे स्वधां तथा ॥ बिभ्रद्दक्षिणहस्तैस्तु शक्तिमन्नं स्रुचं स्रुव-
म् ॥ तोमरं व्यजनं वामैर्घृतपात्रं च धारयन् ॥ आत्माभिमुखमासीन
एवंरूपो हुताशनः ॥ अग्ने वैश्वानर शांडिल्यगोत्र मेषध्वज प्राङ्मु-
ख ममसंमुखो वरदो भव ॥ यथाहुतहंसवोगौर्यैचित्प्रदिष्तिताम-

मुंचतायजत्राः ॥ एवात्वमसत्मुंचान्यꣳहुःप्रातार्यग्नेप्रतरांनुआयुः ॥ परिस्तीर्य ॥ अदितेनुमन्यस्व ॥ अनुमतेनुमन्यस्व ॥ सरस्वतेनुमन्यस्व ॥ देवंसवितःप्रसुव ॥ यस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोमर्त्यंमर्त्योजोहवीमि ॥ जातवेदोयशोअस्मासुधेहिप्रजाभिरग्नेअमृतत्वमश्यां ॥ यस्मैत्वꣳसुकृतेजातवेदउलोकमग्नेकृणवःस्योनं ॥ अश्विनꣳसपुत्रिणंवीरवंतंगोमंतꣳरयिंनशतेस्वस्ति ॥ सिद्धमन्नमग्नावधिश्रित्य ॥ उदगुद्वास्य ॥ प्रोक्ष्य ॥ अग्नेःपश्चात् आत्मनोग्रतोनिधाय ॥ अभिघार्य ॥ ॐ अग्नयेस्वाहा ॥ अग्नय इदं न मम ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्यः स्वाहा ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्य इदं न मम ॥ ध्रुवायभूमायस्वाहा ॥ ध्रुवाय भूमायेदं० ॥ ध्रुवक्षितयेस्वाहा ॥ ध्रुवक्षितय इदं० ॥ अच्युतक्षितयेस्वाहा ॥ अच्युतक्षितय इ० ॥ अग्नयेस्विष्टकृतेस्वाहा ॥ अग्न-

येस्विष्टकृतइदं० ॥ॐ भूःस्वाहा ॥ अग्नय इदं०॥ ॐ भुवःस्वाहा ॥वायवं इदं०॥ॐ सुवःस्वाहा ॥ सूर्यायेदं ॥ ॐभूर्भुवःसुवःस्वाहा ॥ प्रजापतय इदं न मम ॥ यथाहुतद्वसवोगौर्यंचित्पुदिषितामसुंचतायजत्राः ॥ एवात्वमस्मत्प्रमुंचाव्यंहुःप्रातार्यंग्नेप्रतरांनआयुः ॥ परिस्तरणान्युत्तरे विसृज्य ॥ अदितेन्वमंस्थाः ॥ अनुमतेन्वमंस्थाः ॥ सरस्वतेन्वमंस्थाः ॥ देवसवितःप्रासावीः ॥ यज्ञनमस्तेयज्ञ ॥ नमोनमश्चतेयज्ञ ॥ शिवेनमेसंतिष्ठस्व ॥ स्योनेनमेसंतिष्ठस्व ॥ सुभूतेनमेसंतिष्ठस्व ॥ ब्रह्मवर्चसेनमेसंतिष्ठस्व ॥ यज्ञस्याधिमनुसंतिष्ठस्व ॥ उपतेयज्ञनमः ॥ उपतेनमः ॥ उपतेनमः ॥ सर्वमंत्रेषु तिष्ठति ॥ मेधावीतेजस्वीवर्चस्वीयशस्वीब्रह्मवर्चसीआयुष्मान् भूयासं ॥ स्वस्ति ॥ श्रद्धां मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां बुद्धिं श्रियं बलम् ॥ आयुष्यं तेज आरोग्यं देहि

मे हव्यवाहन ॥ प्रमादात्कुर्वतां कर्म प्रच्यवेताध्वरेषु यत् ॥ स्मरणा-
देव तद्विष्णोः संपूर्णं स्यादिति श्रुतिः ॥ ॐ धर्मायस्वाहा ॥ अध
र्मायस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ अद्भ्यःस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ ओषधिवन
स्पतिभ्यःस्वाहा ॥ रक्षोदेवजनेभ्यःस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ गृह्याभ्यः
स्वाहा ॥ अवसानेभ्यःस्वाहा ॥ अवसानपतिभ्यःस्वाहा ॥ सर्वभूतेभ्यः
स्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ कामायस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ अंतरिक्षायस्वाहा ॥
परिषिच्य ॥ यदेजंतिजगतियच्चचेष्टतिनाम्नोभागोयन्नाम्नेस्वाहा ॥परि-
षिच्य ॥ ॐ पृथिव्यैस्वाहा ॥ अंतरिक्षायस्वाहा ॥ दिवेस्वाहा ॥ सूर्या-
यस्वाहा ॥ चंद्रमसेस्वाहा ॥ नक्षत्रेभ्यःस्वाहा ॥ इंद्रायस्वाहा ॥ बृहस्प
तयेस्वाहा ॥ प्रजापतयेस्वाहा ॥ ब्रह्मणेस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥
स्वधापितृभ्यःस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ नमोरुद्रायपशुपतयेस्वाहा ॥

परिषिच्य ॥ देवेभ्यःस्वाहा ॥ अग्नौपरिषिच्य ॥ अपसव्यं ॥
पितृभ्यःस्वधास्तु ॥ परिषिच्य ॥ सव्यं ॥ भूतेभ्योनमः ॥ परिषिच्य ॥
मनुष्ययज्ञेनयक्ष्ये ॥ मनुष्येभ्योहंतं ॥ परिषिच्य ॥ प्रजाप-
तयेस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ परमेष्ठिनेस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ यथाकूपः
शतधारःसहस्रधारोअक्षितः ॥ एवामेअस्तुधान्यंसहस्रधारमक्षितं ॥
धनधान्यैस्वाहा ॥ परिषिच्य ॥ अनेनसायंप्रातर्वैश्वदेवहोमाख्येन
कर्मणाभगवान्परमेश्वरःप्रीयतांनमम ॥ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ अग्नये
नमःगंधाक्षतपुष्पंसमर्पयामि ॥ येभूताःप्रचरंतिदिवानक्तंबलिमिच्छं
तोवित्तुदस्यप्रेष्याः ॥ तेभ्योबलिंपुष्टिकामोहरामिमयिपुष्टिंपुष्टिपतिर्द
दातुस्वाहा ॥ चांडालवायसेभ्यो भूतेभ्य इदं न मम ॥ हस्तौ पादौ
प्रक्षाल्य ॥ आचम्य ॥ प्राणायामं कुर्यात् ॥

॥ कुंड ॥

			२५ देवेभ्यः			
३१ यथा०	९ सर्वभू०	१२ यदेज०	५ रक्षोदे०	२२ ब्रह्म०	२७ भूते०	२६ पतृ०
३० परमे०	८ अवसा०	११ अंतरि०	४ ओषधि०	२१ प्रजा०	२४ नमो०	२३ स्वधा०
२९ प्रजाप०	७ अवसा०	१० कामा०	३ अन्न०	२० बृह०		
२८ मनुष्ये	६ गृह्या०	२ अधर्मा०	१ धर्मा०	१९ इंद्रा०		
				१८ नक्षत्रे०		
				१७ चंद्र०		
				१६ सूर्या०		
				१५ दिवे०		
				१४ अंतरि०		
				१३ पृथि०		

अथ यज्ञोपवीतमंत्रः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य ॥ प्राणायामं कृत्वा ॥ अद्य पूर्वोच्चरितवर्तमानएवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मनः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं श्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानसिद्ध्यर्थं यज्ञोपवीतसंस्कारमहं करिष्ये ॥ आपोहिष्ठामयोभु० जातवेदामोर्जयंत्या पुनातु ॥ ॐ भूरग्निंचपृथिवींचमांचं ॥ त्रीᳪंश्चलोकान्त्संवत्सरंच ॥ प्रजापतिस्त्वासादयतु ॥ तयादेवतयांगिरस्वध्रुवासीद ॥ भुवोवायुंचान्तरिक्षंचमांच ॥ त्रीᳪंश्चलोकान्त्संवत्सरंच ॥ प्रजापतिस्त्वासादयतु ॥ तयादेवतयांगिरस्वध्रुवासीद ॥ स्वरादित्यंचदिवंचमांच ॥ त्रीᳪंश्च० ॥ प्रजाप० ॥ तया० ॥ भूर्भुवःसुवश्चंद्रमसंचदिशश्चमांच ॥ त्रीᳪंश्च० ॥ प्रजाप० ॥ तया० ॥ ॐकारं प्रथमतंतौ न्यसामि ॥ अग्निं द्वितीय-

तंतौ न्यसामि ॥ नागांस्तृतीयतं० ॥ सोमं चतुर्थतं० ॥ पितॄन्पंचमतं० ॥
प्रजापतिं षष्ठतं० ॥ वायुं सप्तमतं० ॥ सूर्यमष्टमतं० ॥ विश्वान्देवान्
नवमतं० ॥ उद्वयंतमसस्परिपश्यंतोज्योतिरुत्तरं ॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्म
ज्योतिरुत्तमं ॥ उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥
चित्रंदेवानामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथि
वीअंतरिक्षꣳसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ त्रिस्ताडयेत् ॥ अद्य पूर्वो-
च्चरितवर्तमानएवंगुणविशेषणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्म-
नःश्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्राप्त्यर्थं ॥ श्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानसिद्ध्यर्थं
यज्ञोपवीतधारणमहं करिष्ये ॥ यज्ञोपवीतंपरमंपवित्रंप्रजापतेर्यत्सह
जंपुरस्तात् ॥ आयुष्यमग्र्यंप्रतिमुंचशुभ्रंयज्ञोपवीतंबलमस्तुतेजः ॥
अनेनमंत्रेणधारयेत् ॥ दशगायत्रीर्जपित्वा ॥ जीर्णं विसृजेत् ॥

॥ अथ रुद्रः ॥

हरिःॐ ॥ इडादेवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानिशᳬसिषद्विश्वेदे
वाःसूक्तवाचः पृथिविमातर्मामाहिᳬसीर्मधुमनिष्येमधुजनिष्येमधुव
क्ष्यामिमधुवदिष्यामि मधुमतींदेवेभ्योवाचमुद्यासᳬशुश्रूषेण्यांमनुष्ये
भ्यस्तंमादेवाअवंतुशोभायैपितरोनुमदंतु ॥ ॐ शांतिःशांतिःशांतिः ॥
ॐ नमस्तेरुद्रमन्यवउतोतइषवेनमः । नमस्तेअस्तुधन्वनेबाहुभ्यामुत
तेनमः । यातइषुःशिवतमाशिवंबभूवतेधनुः । शिवाशरव्यायातवत
यानोरुद्रमृडय । यातेरुद्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी । तयानस्तनुवा
शंतमयागिरिशंताभिचाकशीहि । यामिषुंगिरिशंतहस्तेबिभर्ष्यस्तवे ।
शिवांगिरित्रतांकुरुमाहिᳬसीःपुरुषंजगत् । शिवेनवचसात्वागिरिशा
च्छावदामसि ॥ यथानःसर्वमिज्जगदयक्ष्मᳬसुमनाअसत् । अध्यवोच

दधिवक्ताप्रथमोदैव्योभिषक् । अहींश्चसर्वान्जंभयन्त्सर्वांश्चयातुधा
न्यः । असौयस्ताम्रोअरुणउतबभ्रुःसुमंगलः । येचेमाᳫंरुद्राअभितोदि
क्षुश्रिताःसहस्रशोवैषाᳫंहेडईमहे । असौयोवसर्पतिनीलग्रीवोविलो
हितः । उतैनंगोपाअदृशन्नदृशन्नुदहार्यः । उतैनंविश्वाभूतानिसदृष्टोमृ
डयातिनः । नमोअस्तुनीलग्रीवायसहस्राक्षायमीढुषे । अथोयेअस्यस
त्वानोहंतेभ्योकरंनमः । प्रमुंचधन्वनस्त्वमुभयोरार्त्न्योर्ज्याम् । याश्चते
हस्तइषवःपराताभगवोवप । अवतत्यधनुस्त्वᳫंसहस्राक्षशतेषुधे ॥
निशीर्यशल्यानांमुखाशिवोनःसुमनाभव । विज्यंधनुःकपर्दिनोविशल्यो
वाणवाᳫंउत । अनेशन्नस्येषवआभुरस्यनिषंगथिः । यातेहेतिर्मीढुष्टम
हस्तेबभूवतेधनुः । तयास्मान्विश्वतस्त्वमयक्ष्मयापरिभुज । नमस्तेअ
स्त्वायुधायानाततायधृष्णवे । उभाभ्यामुततेनमोबाहुभ्यांतवधन्वने ।

परिंतेधन्वनोहेतिरस्मान्वृणक्तुविश्वतः । अथोयइषुधिस्तवारेअस्मन्निधेहितं ॥ १ ॥ नमोहिरण्यबाहवेसेनान्यैदिशांचपतयेनमोनमोवृक्षेभ्योहरिकेशेभ्यःपशूनांपतयेनमोनमःसस्पिंजरायत्विषीमतेपथीनांपतयेनमोनमोबभ्लुशायविव्याधिनेन्नानांपतयेनमो नमोहरिकेशायोपवीतिनेपुष्टानांपतयेनमोनमोभवस्यहेत्यैजगतांपतयेनमोनमोरुद्रायाततायिनेक्षेत्राणांपतयेनमो नमःसूतायाहंत्यायवनानांपतयेनमोनमोरोहितायस्थपतयेवृक्षाणांपतयेनमोनमोमंत्रिणेवाणिजायकक्षाणांपतयेनमो नमोभुवंतयेवारिवस्कृतायौषधीनांपतयेनमोनमउच्चैर्घोषायाक्रंदयतेपत्तीनांपतयेनमोनमःकृत्स्नवीतायधावतेसत्वनांपतयेनमः ॥ २ ॥ नमःसहमानायनिव्याधिनेऽआव्याधिनीनांपतयेनमो नमःककुभायनिषंगिणेस्तेनानांपतयेनमोनमोनिषंगिणऽइषुधिमतेतस्कराणांपतयेनमो नमोवंचतेपरिवंच

तेस्तायूनांपतयेनमोनमोनिचेरवेपरिचरायारण्यानांपतयेनमो नमःसृ
काविभ्योजिघांꣳसद्भ्योमुष्णतांपतयेनमो नमोसिमद्भ्योनक्तंचरद्भ्यःप्रकृ
तानांपतयेनमो नमउष्णीषिणेगिरिचरायकुलुंचानांपतयेनमोनमइषुम
द्भ्योधन्वाविभ्यश्चवोनमो नमआतन्वानेभ्यःप्रतिदधानेभ्यश्चवोनमोनम
आयच्छद्भ्योविसृजद्भ्यश्चवोनमोनमोस्यद्भ्योविध्यद्भ्यश्चवोनमो नमआसी
नेभ्यःशयानेभ्यश्चवोनमोनमःस्वपद्भ्योजाग्रद्भ्यश्चवोनमो नमस्तिष्ठद्भ्यो
धावद्भ्यश्चवोनमोनमःसभाभ्यःसभापतिभ्यश्चवोनमो नमोअश्वेभ्योऽश्व
पतिभ्यश्चवोनमः ॥ ३ ॥ नमआव्याधिनीभ्योविविध्यंतीभ्यश्चवोनमो
नमउगणाभ्यस्तृꣳहतीभ्यश्चवोनमो नमोगृत्सेभ्योगृत्सपतिभ्यश्चवो
नमोनमोव्रातेभ्योव्रातपतिभ्यश्चवोनमो नमोगणेभ्योगणपतिभ्यश्चवो
नमोनमोविरूपेभ्योविश्वरूपेभ्यश्चवोनमो नमोमहद्भ्यःक्षुल्लकेभ्यश्चवोन

रश्मियायचनमोवास्तव्यायचवास्तुपायच ॥ ७ ॥ नमःसोमायचरुद्रा
यचनमस्ताम्रायचारुणायचनमः शंगायचपशुपतयेचनमउग्रायचभी
मायचनमोअग्रेवधायचदूरेवधायच नमोहन्त्रेचहनीयसेचनमोवृक्षेभ्यो
हरिकेशेभ्योनमस्तारायनमःशंभवेचमयोभवेच नमःशंकरायचमयस्क
रायचनमःशिवायचशिवतरायचनमस्तीर्थ्यायच कूल्यायचनमःपार्या
यचावार्यायचनमःप्रतरणायचोत्तरणायच नमआतार्यायचालाद्यायच
नमःशष्प्यायचफेन्यायचनमःसिकत्यायचप्रवाह्यायच ॥ ८ ॥ नमइरि
ण्यायचप्रपथ्यायचनमःकिंशिलायचक्षयणायच नमःकपर्दिनेचपुल
स्तयेचनमोगोष्ठ्यायचगृह्यायचनमस्तल्प्यायचगेह्यायचनमः काट्याय
चगह्वरेष्ठायचनमोहृदय्यायचनिवेष्प्यायचनमःपांसव्यायचरजस्या
यचनमःशुष्क्यायचहरित्यायचनमोलोप्यायचोलप्यायचनमऊर्व्याय

चसूर्म्यायचनमः पर्ण्यायचपर्णशद्यायच नमोपगुरमाणायचाभिघ्नते
चनमआखिदतेचंप्रखिदतेच नमोवः किरिकेभ्योदेवानांहृदयेभ्यो
नमोविक्षीणकेभ्योनमोविचिन्वत्केभ्यो नमआनिर्हतेभ्योनमआमीवत्के
भ्यः ॥ ९ ॥ द्रापेअंधसस्पतेदरिद्रंनीललोहित । एषांपुरुषाणामेषांप
शूनांमाभेर्मारोमोएषांकिंचनाममत् । यातेरुद्रशिवातनूःशिवाविश्वाह
भेषजी ॥ शिवारुद्रस्यभेषजीतयानोमृडजीवसे ॥ इमांरुद्रायतवसे
कपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतिं । यथानःशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपु
ष्टंग्रामेअस्मिन्ननातुरं । मृडानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसावि
धेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायजेपितातदश्यामतवरुद्रप्रणीतौ । मानो
महांतमुतमानोअर्भकं मानउक्षंतमुतमानउक्षितं । मानोवधीःपितरंमो
तमातरंप्रियामानस्तनुवोरुद्ररीरिषः । मानस्तोकेतनयेमानआयुषिमा

रेष्मियायचनमौवास्तव्यायचवास्तुपायच ॥ ७ ॥ नमःसोमायचरुद्रा
यचनमस्ताम्रायचारुणायचनमः शंगायचपशुपतयेचनमउग्रायचभी
मायचनमौअग्रेवधायचदूरेवधायच नमोहंत्रेचहनीयसेचनमोवृक्षेभ्यो
हरिकेशेभ्योनमस्तारायनमःशंभवेचमयोभवेच नमःशंकरायचमयस्क
रायचनमःशिवायचशिवतरायचनमस्तीर्थ्यायच कूल्यायचनमःपार्या
यचावार्यायचनमःप्रतरणायचोत्तरणायच नमआतार्यायचालाद्यायच
नमःशष्प्यायचफेन्यायचनमःसिकत्यायचप्रवाह्यायच ॥ ८ ॥ नमइरि
ण्यायचप्रपथ्यायचनमःकिंशिलायचक्षयणायच नमःकपर्दिनेचपुल
स्तयेचनमोगोष्ठ्यायचगृह्यायचनमस्तल्प्यायचगेह्यायचनमः काट्याय
चगह्वरेष्ठायचनमो ह्रदय्यायचनिवेष्प्यायचनमःपांसव्यायचरजस्या
यचनमः शुष्क्यायचहरित्यायचनमोलोप्यायचोलप्यायचनमऊर्व्याय

चसूर्म्यायचनमः पर्ण्यायचपर्णशद्यायच नमोपगुरमाणायचाभिघ्नते चनमआखिदतेचप्रखिदतेच नमोवःकिरिकेभ्योदेवानाᳪंहृदयेभ्यो नमोविक्षीणकेभ्योनमोविचिन्वत्केभ्यो नमआनिर्हतेभ्योनमआमीवत्के भ्यः ॥ ९ ॥ द्रापेअंधसस्पतेदरिद्रंनीललोहित । एषांपुरुषाणामेषांप शूनांमाभेर्मारोमोएषांकिंचनाममत् । यातेरुद्रशिवातनूःशिवाविश्वाह भेषजी ॥ शिवारुद्रस्यभेषजीतयानोमृडजीवसे ॥ इमाᳪंरुद्रायतवसे कपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतिं । यथानःशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपु ष्टंग्रामेअस्मिन्ननातुरं । मृडानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसावि धेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायजेपितातदश्यामतवरुद्रप्रणीतौ । मानो महांतमुतमानोअर्भकं मानउक्षंतमुतमानउक्षितं । मानोवधीःपितरंमो तमातरंप्रियामानस्तनुवोरुद्ररीरिषः । मानस्तोकेतनयेमानआयुषिमा

नोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः । वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतोन
मसाविधेमते । आरात्तेगोघ्नउतपूरुषघ्नेक्षयद्वीरायसुम्नमस्मेतेअस्तु ।
रक्षाचनोअधिचदेवब्रूह्यधाचनःशर्मयच्छद्विबर्हाः । स्तुहिश्रुतंगर्तस
दंयुवानंमृगंनभीममुपहत्नुमुग्रं । मृडाजरित्रेरुद्रस्तवानोअन्यंतेअस्म
न्निवपंतुसेनाः । परिणोरुद्रस्यहेतिर्वृणक्तुपरित्वेषस्यदुर्मतिरघायोः ।
अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृडय । मीढुष्टमशि
वतमशिवोनःसुमनाभव । परमेवृक्षआयुधंनिधायकृत्तिंवसानआचर
पिनाकंबिभ्रदागहि । विकिरिदविलोहितनमस्तेअस्तुभगवः । यास्ते
सहस्रंहेतयोऽन्यमस्मन्निवपंतुताः । सहस्राणिसहस्रधाबाहुवोस्तव
हेतयः । तासामीशानोभगवःपराचीनामुखाकृधि ॥ १० ॥ सह
स्राणिसहस्रशोयेरुद्राअधिभूम्यां । तेषांसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म

सि । अस्मिन्महत्यर्णवेऽन्तरिक्षेभवाअधि । नीलग्रीवाःशितिकंठाःश
र्वाअधःक्षमाचराः । नीलग्रीवाःशितिकंठादिवꣳरुद्राउपश्रिताः । येवृ
क्षेषुसस्पिंजरानीलग्रीवाविलोहिताः । येभूतानामधिपतयोविशिखासः
कपर्दिनः । येअन्नेषुविविध्यंतिपात्रेषुपिबतोजनान् । येपथांपथिरक्षय
ऐलबृदायव्युधः । येतीर्थानिप्रचरंतिसृकावंतोनिषंगिणः । यएतावंतश्च
भूयाꣳसश्चदिशोरुद्रावितस्थिरे ॥ तेषाꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्म
सि । नमोरुद्रेभ्योयेपृथिव्यांयेंतरिक्षेयेदिवियेषामन्नंवातोवर्षमिषवस्ते
भ्यो दशप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्योनम
स्तेनोमृडयंतुतेयंद्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितंवोजंभेदधामि ॥११॥ ॥ ॐ अग्ना
विष्णूसजोषसेमावर्धंतुवांगिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरागतं । वाजश्चमेप्रस
वश्चमेप्रयतिश्चमेप्रसितिश्चमेधीतिश्चमेक्रतुश्चमे स्वरश्चमेश्लोकश्चमेश्रा

वश्चमेश्रुतिश्चमेज्योतिश्चमेस्वश्चमेप्राणश्चमेपानश्चमेव्यानश्चमेसुश्चमे
चित्तंचमआधीतंचमेवाक्चमेमनश्चमेचक्षुश्चमेश्रोत्रंचमेदक्षश्चमेबलँच
मओजश्चमेसहश्चमआयुश्चमे जराचमआत्माचमेतनूश्चमेशर्मचमेवर्म
चमेङ्गानिचमेस्थानिचमेपरूँषिचमेशरीराणिचमे ॥ १ ॥ ज्यैष्ठ्यं
चमआधिपत्यंचमेमन्युश्चमेभामश्चमेमश्चमेम्भश्चमेजेमाचमे महिमा
चमेवरिमाचमे प्रथिमाचमेवर्ष्माचमेद्राघुयाचमे वृद्धंचमेवृद्धिश्चमेस
त्यंचमेश्रद्धाचमेजगच्चमेधनंचमेवशश्चमे त्विषिश्चमेक्रीडाचमेमोद
श्चमेजातंचमेजनिष्यमाणंचमेसूक्तंचमेसुकृतंचमे वित्तंचमेवेद्यंचमेभू
तंचमेभविष्यच्चमेसुगंचमे सुपथंचमऋद्धंचमऋद्धिश्चमेक्लृप्तंचमेक्लृप्तिश्च
मेमतिश्चमेसुमतिश्चमे ॥ २ ॥ शंचमेमयश्चमेप्रियंचमेनुकामश्चमेकाम
श्चमेसौमनसश्चमेभद्रंचमेश्रेयश्चमेवस्यश्चमेयशश्चमे भगश्चमेद्रविणंच

मेयुंताचमेधर्ताचमेक्षेमश्चमे धृतिश्चमेविश्वंचमेमहश्चमेसंविच्चमेज्ञात्रंच
मेसूश्चमेप्रसूश्चमेसीरंचमेलयश्चमऋतंचमेमृतंचमे यक्ष्मंचमेनामयच्च
मेजीवातुश्चमेदीर्घायुत्वंचमेनमित्रंचमे भयंचमेसुगंचमेशयनंचमेसू
षाचमेसुदिनंचमे ॥ ३ ॥ ऊर्क्चमेसूनृताचमेपयश्चमेरसश्चमेघृतंचमे
मधुचमेसग्धिश्चमेसपीतिश्चमे कृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रंचमऔद्भिद्यंचमे
रयिश्चमेरायश्चमेपुष्टंचमेपुष्टिश्चमेविभुचमेप्रभुचमेबहुचमे भूयश्चमेपू
र्णंचमेपूर्णतरंचमे क्षितिश्चमेकूयवाश्चमेन्नंचमेक्षुच्चमेव्रीहयश्चमेयवाश्च
मेमाषाश्चमेतिलाश्चमेमुद्गाश्चमेखल्वाश्चमेगोधूमाश्चमेमसुराश्चमे प्रियं
गवश्चमेणवश्चमेश्यामाकाश्चमेनीवाराश्चमे ॥ ४ ॥ अश्माचमेमृत्तिका
चमेगिरयश्चमेपर्वताश्चमेसिकताश्चमे वनस्पतयश्चमेहिरण्यंचमेयश्चमे
सीसंचमेत्रपुश्चमेश्यामंचमेलोहंचमेग्निश्चमआपश्चमे वीरुधश्चमओष

धयश्चमेकृष्टपच्यंचमेकृष्टपच्यंचमेग्राम्याश्चमे पशवआरण्याश्चयज्ञेन
कल्पंतांवित्तंचमेवित्तिश्चमेभूतंचमेभूतिश्चमे वसुचमेवसतिश्चमेकर्मच
मे शक्तिश्चमेर्थश्चमएमश्चमइतिश्चमेगतिश्चमे ॥ ५ ॥ अग्निश्चमइंद्रश्च
मेसोमश्चमइंद्रश्चमेसविताचमइंद्रश्चमे सरस्वतीचमइंद्रश्चमेपूषाचमइं
द्रश्चमेबृहस्पतिश्चमइंद्रश्चमे मित्रश्चमइंद्रश्चमेवरुणश्चमइंद्रश्चमेत्वष्टा
चमइंद्रश्चमेधाताचमइंद्रश्चमेविष्णुश्चमइंद्रश्चमेश्विनौचमइंद्रश्चमे मरु
तश्चमइंद्रश्चमेविश्वेचमेदेवाइंद्रश्चमे पृथिवीचमइंद्रश्चमेंतरिक्षंचमइंद्र
श्चमेद्यौश्चमइंद्रश्चमेदिशश्चमइंद्रश्चमेमूर्धाचमइंद्रश्चमे प्रजापतिश्चम
इंद्रश्चमे ॥६॥ अंशुश्चमेरश्मिश्चमेदाभ्यश्चमेधिपतिश्चमउपांशुश्च
मेंतर्यामश्चमऐंद्रवायवश्चमेमैत्रावरुणश्चमआश्विनश्चमे प्रतिप्रस्थान
श्चमेशुक्रश्चमेमंथीचमआग्रयणश्चमेवैश्वदेवश्चमे ध्रुवश्चमेवैश्वानरश्चम

ऋतुग्रहाश्चमेतिग्राह्याश्चमऐन्द्राग्नश्चमेवैश्वदेवश्चमे मरुत्वतीयाश्चमेमा हेंद्रश्चमआदित्यश्चमे सावित्रश्चमेसारस्वतश्चमेपौष्णश्चमेपात्नीवतश्च मेहारियोजनश्चमे ॥ ७ ॥ इध्मश्चमेबर्हिश्चमेवेदिश्चमेधिष्णियाश्चमेस्रु चश्चमेचमसाश्चमेग्रावाणश्चमे स्वरवश्चमउपरवाश्चमेऽधिषवणेचमेद्रो णकलशश्चमेवायव्यानिचमेपूतभृच्चमआधवनीयश्चम आग्नीध्रंचमेह विर्धानंचमे ग्रहाश्चमेसदश्चमेपुरोडाशाश्चमेपचताश्चमेवभृथश्चमेस्वगा कारश्चमे ॥ ८ ॥ अग्निश्चमेघर्मश्चमेर्कश्चमेसूर्यश्चमेप्राणश्चमेश्वमेधश्च मेपृथिवीचमेऽदितिश्चमे दितिश्चमेद्यौश्चमेशक्करीरंगुलयोदिशश्चमेयज्ञे नंकल्पंताम्ऋक्चमेसामचमेस्तोमश्चमेयजुश्चमे दीक्षाचमेतपश्चमऋतु श्चमेव्रतंचमेहोरात्रयोर्वृष्ट्यावृहद्रथंतरेचमेयज्ञेनकल्पेतां ॥ ९ ॥ गर्भा श्चमे वत्साश्चमेत्र्यविश्चमेत्र्यवीचमेदित्यवाट्चमेदित्यौहीचमेपंचावि

श्चमेपंचावीचमेत्रिवत्सश्चमेत्रिवत्साचमे तुर्यवाट्चमेतुर्यौहीचमेपष्ठवा
च्चमेपष्ठौहीचमउक्षाचमेवशाचमऋषभश्चमेवेहच्चमेऽनड्वान्चमेधेनुश्चम
आयुर्यज्ञेनकल्पतांप्राणोयज्ञेनकल्पतामपानोयज्ञेनकल्पतां व्यानोयज्ञे
नकल्पतांचक्षुर्यज्ञेनकल्पता ँ श्रोत्रंयज्ञेनकल्पतां मनोयज्ञेनकल्पतांवा
ग्यज्ञेनकल्पतामात्मायज्ञेनकल्पतांयज्ञोयज्ञेनकल्पतां ॥ १० ॥ एकाच
मेतिस्रश्चमेपंचचमेसप्तचमेनवचमएकादशचमे त्रयोदशचमेपंचदश
चमेसप्तदशचमेनवदशचमएकवि ँ शतिश्चमेत्रयोवि ँ शतिश्चमे पंच
वि ँ शतिश्चमे सप्तवि ँ शतिश्चमेनववि ँ शतिश्चमएकत्रि ँ शच्चमेत्रय
स्त्रि ँ शच्चमेचतस्रश्चमेष्टौचमेद्वादशचमे षोडशचमेवि ँ शतिश्चमेचतु
र्वि ँ शतिश्चमेष्टावि ँ शतिश्चमे द्वात्रि ँ शच्चमेषट्त्रि ँ शच्चमेचत्वारि ँ
शच्चमे चतुश्चत्वारि ँ शच्चमेऽष्टाचत्वारि ँ शच्चमेवाजश्चप्रसवश्चापिज

श्चक्रतुश्चसुवंश्च मूर्धाचव्यश्नियश्चात्यायनश्चांत्यश्चभौवनश्चभुवनश्चा
धिपतिश्च ॥ ११ ॥ इडादेवहूर्मनु० ॥ ॥ ॥

॥ अथ देवेमंत्रप्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ॐमूर्धानंदिवोअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतायजात
मग्निं ॥ कविꣳसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः ॥ १ ॥
ममत्तुनःपरिज्मावसर्हामत्तुवातोअपांवृषण्वान् ॥ शिशीतमिंद्रापर्वता
युवन्नस्तन्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः ॥ २ ॥ सवुध्नादाष्टजनुषाभ्यग्रंबृहस्प
तिर्देवतायस्यसम्राट् ॥ बुध्नाद्योअग्रमभ्यर्त्योजसाबृहस्पतिमाविवास
तिदेवाः ॥ ३ ॥ वायुस्ताꣳअग्रेप्रमुंमोक्तुदेवःप्रजापतिःप्रजयासंविदा
नः ॥ प्रमुंचमानाभुवनस्यरेतोगातुंधत्तयजमानायदेवाः ॥ ४ ॥ जा
तवेदोवपयागच्छदेवान्त्वꣳहिहोताप्रथमोबभूथ ॥ घृतेनत्वंतनुवोवर्ध

यस्यस्वाहाकृतꣳहविरदंतुदेवाः ॥ ५ ॥ शतंवर्चिनःसहस्रंचसाकꣳहथो
अप्रत्यसुरस्यवीरान् ॥ उतमातामहिषमन्ववेनदमीत्वाजहतिपुत्रदे
वाः ॥ ६ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥ तेह
नाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ ७ ॥ बृहस्पतेसवित
र्बोधयैनꣳसꣳशितंचित्संतराꣳसꣳशिशाधि ॥ वर्धयैनंमहतेसौभगाय
विश्वएनमनुमदंतुदेवाः ॥ ८ ॥ यईशेअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मैदेवा
येहविषाविधेम ॥ यआत्मदाबलदायस्यविश्वउपासंतेप्रशिषंयस्यदेवाः
॥ ९ ॥ येसहस्रꣳस्रिसहस्रासहंतेरजंतेअग्नेपृथिवीमखेभ्यः ॥ विश्वेदे
वाविश्वेदेवाः ॥ १० ॥ अपामतिंदुर्मतिंबाधमानारायस्पोषंयज्ञपतिमा
भजंतीसुवर्धेहियजमानायपोपमश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वा ॥ अग्नेः
पुरीषमसिदेवयानीतांत्वाविश्वेअभिगृणंतुदेवाः ॥ ११ ॥ मर्माणितेवर्म

भिश्छादयामिसोमंस्त्वाराजामृतेनाभिवंस्तां ॥ उरोर्वरीयोवरीवस्तेअ
स्तुजयंतंत्वामनुमदंतुदेवाः ॥ १२ ॥ प्रजापतेस्तपसावावृधानःसद्यो
जातोदधिषेयज्ञमंग्ने ॥ स्वाहाकृतेनहविषापुरोगायाहिसाध्याहविरंदंतु
देवाः ॥ १३ ॥ तद्ग्रहाणांग्रहत्वं ॥ देवतावाएतायजमानस्यगृहेगृह्यं
ते ॥ यद्ग्रहाः ॥ विदुरेनंदेवाः ॥ १४ ॥ तदिष्टिनामिष्टित्वं ॥ एष्टयो
हवैनाम ॥ ताइष्टयइत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥१५॥
दशहूतोहवैनामैषः ॥ तंवाएतंदशहूत ँसंतं ॥ दशहोतेत्याचक्षतेपरो
क्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ १६ ॥ सप्तहूतोहवैनामैषः ॥ तंवाए
त ँसप्तहूत ँसंतं ॥ सप्तहोतेत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहि
देवाः ॥ १७ ॥ षड्ढूतोहवैनामैषः ॥ तंवाएत ँषड्ढूत ँसंतं ॥ षड्ढोतेत्या
चक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ १८ ॥ पंचहूतोहवैनामैषः ॥

तंवाएतंपंचंहूतꣳसंतं ॥ पंचंहोतेत्याचंक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रिया
इवहिदेवाः ॥ १९ ॥ चतुंर्हूतोहवैनामैषः ॥ तंवाएतंचतुंर्हूतꣳसंतं ॥
चतुंर्होतेत्याचंक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ २० ॥ आशिक्षं
तोनशैकिम ॥ मेदंस्वतायजमानाः ॥ स्रुचाज्यैनजुह्वतः ॥ अकामावोवि
श्वेदेवाः ॥ २१ ॥ नहिस्पशमविंहन्नन्यमस्मात् ॥ वैश्वानरात्पुरएतारंम
ग्नेः ॥ अथेंममंथंनमृतममूराः ॥ वैश्वानरंक्षेत्रजित्यायदेवाः ॥ २२ ॥
उपंतेगाइवाकंरं ॥ वृणीष्वदुंहितर्दिवः ॥ रात्रीस्तोमंनजिग्युषीं ॥ देवीं
वाचंमजनयंतदेवाः ॥ २३ ॥ सहिवेदयथाहविः ॥ शिवाअस्मभ्य
मोषंधीः ॥ कृणोतुविश्वचंर्षणिः ॥ भद्रांनःश्रेयःसमंनैष्टदेवाः ॥ २४ ॥
अयंयज्ञोवंर्धतांगोभिरश्वैः ॥ इयंवेदिःस्वपथ्यांसुवीरा ॥ इदंबर्हिंराति
बर्हींꣳष्यन्या ॥ इमंयज्ञंविश्वेंअवंतुदेवाः ॥ २५ ॥ देवंदेवायजाग्र

विं ॥ कामिहैकाःकइमेपतंगाः ॥ मांथालाःकुलिपरिमापतंति ॥ अना
वृतेनान्प्रधर्मतुदेवाः ॥ २६ ॥ स्तोमैसप्तदशेस्तुतं ॥ वैरूपेणविशौ
जेंसा ॥ हविरिंद्रेवयोंदधुः ॥ शारदेनर्तुनादेवाः ॥ २७ ॥ एकविंशत्र्क
भवंःस्तुतं ॥ वैराजेनःश्रियाश्रियं ॥ हविरिंद्रेवयोंदधुः ॥ हेमंतेनर्तुना
देवाः ॥ २८ ॥ मरुत्स्त्रिणवेस्तुतं ॥ बलेनशक्करीःसहः ॥ हविरिंद्रेव
योंदधुः ॥ शैशिरेणर्तुनादेवाः ॥ २९ ॥ आदित्यान्काममवसेहुवेम ॥
येभूतानिजनयंतोविचिख्युः ॥ सीदंतुपुत्राअदितेरुपस्थं ॥ स्तीर्णंब
र्हिर्हविर्घ्यायदेवाः ॥ ३० ॥ आवृत्रहणागीर्भिर्विप्रैः ॥ ब्रह्मणस्पते
त्वमस्ययंता ॥ सूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व ॥ विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाः
॥ ३१ ॥ नराशंसोग्नास्पतिर्नोअव्यात् ॥ आयेवामस्यसंगथेरयी
णां ॥ प्रियादेवस्यसवितुःस्याम ॥ आनोविश्वेअस्क्रागमंतुदेवाः ॥

॥ ३२ ॥ शमंभिषाचःशमुरातिषाचंः ॥ शंनोदिव्याःपार्थिवाःशंनो
अप्याः ॥ येसंवितुःसत्यसवस्यविश्वे ॥ मित्रस्यव्रतेवरुणस्यदेवाः ॥
॥ ३३ ॥ याश्चवैशंतीरुतप्रासचीर्याः ॥ यासामषाढामधुंभक्षयंति ॥
तानआपःशंस्योनाभवंतु ॥ तन्नोविश्वेउपंश्रृण्वंतुदेवाः ॥ ३४ ॥ तौ
देवेभ्यःकृणुतोदीर्घमायुः ॥ शतंसहस्राभेषजानिधत्तः ॥ यज्ञंनोरा
जावरुणउपंयातु ॥ तन्नोविश्वेअभिसंयंतुदेवाः ॥ ३५ ॥ श्रेष्ठोदेवानां
मुतमानुषाणां ॥ तंब्राह्मणाःसोमपाःसोम्यासः ॥ प्रोष्ठपदासोअभिरं
क्षंतिसर्वे ॥ चत्वारएकंमभिकर्मदेवाः ॥ ३६ ॥ लोकस्यराजामहतो
महान्हि ॥ सुगंनःपंथामभयंकृणोतु ॥ यस्मिन्नक्षत्रेयमएतिराजा ॥
यस्मिन्नेनमभ्यषिंचंतदेवाः ॥ ३७ ॥ यथादेवतमेवप्रसौति ॥ दैव्यस्य
चमानुषस्यंचव्यावृत्यै ॥ त्रिराह ॥ त्रिषत्याहिदेवाः ॥ ३८ ॥ यएव

देवानांॅहविष्कृतः ॥ तानह्वयति ॥ त्रिर्ह्वयति ॥ त्रिषत्याहिदेवाः
॥ ३९ ॥ तद्ब्रह्मणंनात्यच्यवत ॥ अंतर्वेदिनिनंयत्यवरुध्यै ॥ उल्मु
केनाभिगृह्णातिशृतत्वाय ॥ शृतकामाइवहिदेवाः ॥ ४० ॥ तेषांतद्भाग
धेयं ॥ तानेवतेनप्रीणाति ॥ वैश्वदेव्यर्चा ॥ एतेहिविश्वेदेवाः ॥ ४१ ॥
सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञं ॥ अग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुः
प्रदिश्यृतस्यवाचि ॥ स्वाहाकृतंॅहविरदंतुदेवाः ॥ ४२ ॥ आमन्वा
न्त्सोमघृतवानहिभूत्वा ॥ देवान्गच्छसुवर्विंदयजमानायमह्यं ॥ इराभू
तिःपृथिव्यैरसोमोत्क्रमीत् ॥ देवाःपितरःपितरोदेवाः ॥ ४३ ॥ यज्ञि
यांयज्ञंविचयंतिशंच ॥ ओषधीरापइहशक्करीश्च ॥ योमाहृदामनसाय
चवाचा ॥ योब्रह्मणाकर्मणाद्वेष्टिदेवाः ॥ ४४ ॥ विच्छिनद्मिविधृती
भ्यांॅसपत्नान् ॥ जातान्भ्रातृव्यान्येचजनिष्यमाणाः ॥ विशोयंत्रा

भ्यांविधमाम्येनान् ॥ अहँस्वानामुत्तमोसानिदेवाः ॥ ४५ ॥ उषा
श्वतस्मैनिर्मुक्क ॥ सर्वंपापँसमूहतां ॥ योनःसपत्नोयोरणः ॥ मर्तो
भिदासंतिदेवाः ॥ ४६ ॥ अन्नंविराट् ॥ विराजैवान्नाद्यमवरुंधे ॥ त्रेधा
विभज्यदेवतांजुहोति ॥ त्र्यांवृतोवैदेवाः ॥ ४७ ॥ अस्मिन्नेवतल्लोके
कामान्दधाति ॥ तस्मादस्मिँल्लोकेवहवःकामाः ॥ त्रयाणांत्रयाणाँस
हवपाजुहोति ॥ त्र्यांवृतोवैदेवाः ॥ ४८ ॥ राजामहिमा ॥ यद्रूपां
महिम्नोभयतःपरियजंति ॥ यजमानमेवराज्येनोभयतःपरिगृह्णाति ॥
पुरस्तात्स्वाहाकारावाअन्येदेवाः ॥ ४९ ॥ एतद्वैतद्देवाएतांदेवतां ॥
पशुंभूतंमेधायालभंत ॥ यज्ञमेव ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः ॥ ५० ॥
तेनमेतप ॥ तेनमेज्वल ॥ तेनमेदीदिहि ॥ यावद्देवाः ॥ ५१ ॥
वासोददाति ॥ तेनायुःप्रतिरते ॥ वेदितृतीयेयजेत ॥ त्रिषत्याहिदे

चाः ॥ ५२ ॥ कृशानुर्विश्वावसुः ॥ मूर्धवान्त्सूर्यवर्चाः ॥ कृतिरित्येका
दशगंधर्वगणाः ॥ देवाश्चमहादेवाः ॥ ५३ ॥ एवाहिवायो ॥ एवाहीं
द्र ॥ एवाहिपूषन् ॥ एवाहिदेवाः ॥ ५४ ॥ भुवनंदेवसूवरीः ॥ आदि
त्यानदितिंदेवीं ॥ योनिनोर्ध्वमुदीषत ॥ भद्रंकर्णेभिःशृणुयामदेवाः
॥ ५५ ॥ उपाश्वतसांश्विमुक्चं ॥ सर्वंपापꣳसमूहतां ॥ योनःसपत्नोयो
रणः ॥ मर्तोभिदासंतिदेवाः ॥ ५६ ॥ ऋतस्यपदेकवयोनिपांति ॥ अं
तःप्रविष्टंकृतारमेतं ॥ अंतश्चंद्रमसिमनसाचरंतं ॥ सहैवसंतंनविजानं
तिदेवाः ॥ ५७ ॥ शक्रःप्रविद्वान्प्रदिशश्चतस्रः ॥ तमेवंविद्वानमृतइह
भवति ॥ नान्यःपंथाअयनायविद्यते ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः ॥५८॥
ॐराजाधिराजायप्रसह्यसाहिने ॥ नमोवयंवैश्रवणायकुर्महे ॥ समे
कामान्कामकामायमह्यं ॥ कामेश्वरोवैश्रवणोददातु ॥ कुबेरायवैश्रवणा

यं ॥ महाराजायनमः ॥ ॐस्वस्ति ॥ साम्राज्यंभौज्यंस्वाराज्यं वैराज्यं पारमेष्ठ्यंराज्यंमाहाराज्यमाधिपत्यमयंसमंतपर्यायीस्यात् सार्वभौमः सार्वायुषआंतादापरार्धात् ॥ पृथिव्यैसमुद्रपर्यंतायाएकराळिति ॥ तद प्येषश्लोकोभिगीतोमरुतः परिवेष्टारो मरुत्तस्यावसन्गृहे ॥ आविक्षि तस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाःसभासदइति ॥ विश्वतश्चक्षुरुतविश्वतोमुखोवि श्वतोहस्तउतविश्वतस्पात् ॥ संबाहुभ्यांनमतिसंपतत्रैर्द्यावांपृथिवीज नयन्देवएकः ॥ योवैतांब्रह्मणोवेद ॥ अमृतेनावृतांपुरीं ॥ तस्मैब्रह्मच ब्रह्माच ॥ आयुःकीर्तिंप्रजांददुः ॥ इति देवेमंत्राः समाप्ताः ॥ ॥

इदं पुस्तकं मुंबय्यां पांडुरंग जावजी इत्येतैः स्वीये "निर्णयसागरा" ख्यमुद्रण-
यन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितं। शाके १८५३. सन १९३२.

Publisher:—Pandurang Jawaji, Printer.—Ramchandra Yesu Shedge, } at the "Nirnaya-sagar" Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिरण्यकेशीयो नित्यविधिः ॥

॥ अथ हिरण्यकेशी देवे प्रारंभः ॥

मूल्यं १ आणकाः

श्रीगणेशायनमः ॥ ॐमूर्धानंदिवोअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतायजातमग्निं ॥ कविꣳसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः ॥ १ ॥ ममत्तुनःपरिज्मावसर्हाममत्तुवातोअपांवृषण्वान् ॥ शिशीतमिंद्रापर्वतायुवंनस्तन्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः ॥ २ ॥ सबुध्नादाष्टजनुषाभ्यग्रंबृहस्पतिर्देवतायस्यंसम्राट् ॥ बुध्नाद्योअग्रमभ्यर्त्योजसाबृहस्पतिमाविवासंतिदेवाः ॥ ३ ॥ वायुस्ताꣳअग्रेप्रमुमोक्तुदेवःप्रजापतिःप्रजयासंविदानः ॥ प्रमुंचमानाभुवनस्यरेतोगातुंधत्तयजमानायदेवाः ॥ ४ ॥ जातंवेदोवपयागच्छदेवान्त्वꣳहिहोताप्रथमोवभूथ ॥ घृतेनत्वंतनुवोवर्धयस्वस्वाहाकृतꣳहविरदंतुदेवाः ॥ ५ ॥ शतंवर्चिनःसहस्रंचसाकꣳहथोअप्रत्यसुरस्यवीरान् ॥ उतमातामहिषमन्ववेनदमीत्वाजहतिपुत्रदेवाः ॥ ६ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् ॥ तेह

नाकंमहिमानःसचंतेयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ ७ ॥ बृहस्पतेसवित
र्वोधयैनꣳसꣳशितंचित्संतराꣳसꣳशिशाधि ॥ वर्धयैनंमहतेसौभगाय
विश्वएनमनुमदंतुदेवाः ॥ ८ ॥ यईशेअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मैदेवा
यहविषाविधेम ॥ यआत्मदाबलदायस्यविश्वउपासंतेप्रशिषंयस्यदेवाः
॥ ९ ॥ येसहाꣳसिसहसासहंतेरेजंतेअग्नेपृथिवीमुखेभ्यः ॥ विश्वेदे
वाविश्वेदेवाः ॥ १० ॥ अपामतिंदुर्मतिंबाधमानारायस्पोषेयज्ञपतिमा
भजंतीसुवर्धेहियजमानायपोषमश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वा ॥ अग्नेः
पुरीषमसिदेवयानीतांत्वाविश्वेअभिगृणंतुदेवाः ॥ ११ ॥ मर्माणितेवर्मै
भिश्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनाभिवस्तां ॥ उरोर्वरीयोवरिवस्तेअ
स्तुजयंतंत्वामनुमदंतुदेवाः ॥ १२ ॥ प्रजापतेस्तपसावावृधानःसद्यो
जातोदधिषेयज्ञमग्ने ॥ स्वाहाकृतेनहविषापुरोगायाहिसाध्याहविरदंतु

देवाः ॥ १३ ॥ तद्ग्रहाणांग्रहत्वं ॥ देवतावाएतायजमानस्यगृहेगृह्य
ते ॥ यद्ग्रहाः ॥ विदुरेनंदेवाः ॥ १४ ॥ तदिष्टीनामिष्टित्वं ॥ एष्टयो
ह्वैनामं ॥ ताइष्टयइत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥१५॥
दशहूतोहवैनामैपः ॥ तंवाएतंदशहूतꣳसंतं ॥ दशहोतेत्याचक्षतेपरो
क्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ १६ ॥ सप्तहूतोहवैनामैपः ॥ तंवाए
तꣳसप्तहूतꣳसंतं ॥ सप्तहोतेत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहि
देवाः ॥ १७ ॥ षड्ढूतोहवैनामैपः ॥ तंवाएतꣳषड्ढूतꣳसंतं ॥ षड्ढोतेत्या
चक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ १८ ॥ पंचहूतोहवैनामैपः ॥
तंवाएतंपंचहूतꣳसंतं ॥ पंचहोतेत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रिया
इवहिदेवाः ॥ १९ ॥ चतुर्हूतोहवैनामैपः ॥ तंवाएतंचतुर्हूतꣳसंतं ॥
चतुर्होतेत्याचक्षतेपरोक्षेण ॥ परोक्षप्रियाइवहिदेवाः ॥ २० ॥ आशिक्षं

तोनशोंकिम ॥ मेदंस्वतायजमानाः ॥ स्रुचाज्येनजुह्वतः ॥ अकामावोंवि
श्वेदेवाः ॥ २१ ॥ नहिस्पशमविदन्नन्यमस्मात् ॥ वैश्वानरात्पुरएतारम
ग्नेः ॥ अथेममर्थंनमृतममूराः ॥ वैश्वानरंक्षेत्रजित्यायदेवाः ॥ २२ ॥
उपंतेगाइवाकरं ॥ वृणीष्वदुहितर्दिवः ॥ रात्रीस्तोमंनजिग्युषीं ॥ दे
वींवाचमजनयंतदेवाः ॥ २३ ॥ सहिवेदयथाहुविः ॥ शिवाअस्मभ्य
मोषधीः ॥ कृणोतुविश्वचर्षणिः ॥ भद्रांनःश्रेयःसमनैष्टदेवाः ॥ २४ ॥
अयंयज्ञोवर्धतांगोभिरश्वैः ॥ इयंवेदिःस्वपत्यासुवीरा ॥ इदंबर्हिरति
बर्हिंष्यन्या ॥ इमंयज्ञंविश्वेअवंतुदेवाः ॥ २५ ॥ देवंदेवायजागृ
वि ॥ कामिहेकाःकइमेपतंगाः ॥ मांथालाःकुलिपरिमापतंति ॥ अना
घृतेनानप्रधंमंतुदेवाः ॥ २६ ॥ स्तोमेसप्तदशेस्तुतं ॥ वैरूपेणाविशौज
सा ॥ हविरिंद्रेवयोदधुः ॥ शारदेनतुनादेवाः ॥ २७ ॥ एकविंशशाक्र

भवंःस्तुतं ॥ वैराजेनंःश्रियाश्रियं ॥ हविरिंद्रेवयोंदधुः ॥ हेमंतेनर्तुना
देवाः ॥ २८ ॥ मरुतंस्त्रिणवेस्तुतं ॥ वलैनशाक्करीःसहः ॥ हविरिंद्रेव
योंदधुः ॥ शैशिरेणर्तुनांदेवाः ॥ २९ ॥ आदित्यान्कामम्मवंसेहुवेम ॥ ये
भूतानिंजनयंतोविचिरव्युः ॥ सीदंतुपुत्राअदितेरुपस्थं ॥ स्तीर्णंबर्हिर्हि
विरद्यायदेवाः ॥ ३० ॥ आवृत्रहणागीर्भिर्विप्रंः ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वम
स्ययंता ॥ सूक्तस्यंबोधितनयंचजिन्व ॥ विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाः
॥ ३१ ॥ नराशंसोग्नास्पतिंनोंअव्यात् ॥ आयेवामस्यंसंगथेरयी
णां ॥ प्रियादेवस्यंसवितुःस्याम ॥ आनोविश्वेअस्क्रागमंतुदेवाः ॥
॥ ३२ ॥ शमंभिषाचःशमुरातिषाचः ॥ शंनोदिव्याःपार्थिवाःशंनोअ
प्याः ॥ येसंवितुःसत्यसंवस्यविश्वे ॥ मित्रस्यंव्रतेवरुणस्यदेवाः ॥
॥ ३३ ॥ याश्चवैशंतीरुतप्रांसचीर्याः ॥ यासामषाढामधुंभक्षयंति ॥

तानआपःशंस्योनाभवंतु ॥ तन्नोविश्वेउपशृण्वंतुदेवाः ॥ ३४ ॥ तौ
देवेभ्यःकृणुतोदीर्घमायुः ॥ शतंसहस्राभेषजानिधत्तः ॥ यज्ञंनोरा
जावरुणउपयातु ॥ तन्नोविश्वेअभिसंयंतुदेवाः ॥ ३५ ॥ श्रेष्ठोदेवाना
मुतमानुषाणां ॥ तंब्राह्मणाःसोमपाःसोम्यासः ॥ प्रोष्ठपदासोअभिर
क्षंतिसर्वे ॥ चत्वारएकमभिकर्मदेवाः ॥ ३६ ॥ लोकस्यराजामहतोम
हान्हि ॥ सुगंनःपंथामभयंकृणोतु ॥ यस्मिन्नक्षत्रेयमएतिराजा ॥ य
स्मिन्नेनमभ्यषिंचंतदेवाः ॥ ३७ ॥ यथादेवतमेवप्रसौति ॥ दैव्यस्य
चमानुषस्यचव्यावृत्त्यै ॥ त्रिराह ॥ त्रिषत्याहिदेवाः ॥ ३८ ॥ यए
वदेवानांहविष्कृतः ॥ तान्ह्वयति ॥ त्रिर्ह्वयति ॥ त्रिषत्याहिदेवाः
॥ ३९ ॥ तद्ब्रह्महणंनात्यच्यवत ॥ अंतर्वेदिनिनयत्यवरुध्यै ॥ उल्मु
केनाभिगृह्णातिश्रृतत्वाय ॥ शृतकामाइवहिदेवाः ॥ ४० ॥ तेषांतद्ब्रा

गधेयं ॥ तानेवतेनप्रीणाति ॥ वैश्वदेव्यर्चा ॥ एतेहिविश्वेदेवाः ॥ ४१ ॥
सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञं ॥ अग्निर्देवानांमभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुःप्र
दिश्यृतस्यंवाचि ॥ स्वाहांकृतꣳहुविरंदंतुदेवाः ॥ ४२ ॥ आत्मन्वान्त्सो
मघृतवान्हिभूत्वा ॥ देवानूगंच्छसुवंर्विदयजंमानायमह्यं ॥ इराभू
तिःपृथिव्यैरसोमोत्क्रमीत् ॥ देवाःपितरःपितरोदेवाः ॥ ४३ ॥ यज्ञि
यांयज्ञंविचयंतिशंचं ॥ ओषधीरापइहशर्करीश्च ॥ योमाहृदामनंसाय
श्चवाचा ॥ योब्रह्मणाकर्मणाद्वेष्टिदेवाः ॥ ४४ ॥ विच्छिनद्मिविधृती
भ्याꣳसपत्नान् ॥ जातान्भ्रातृव्यान्येचंजनिष्यमाणाः ॥ विशोयंत्रा
भ्यांविधमाम्येनान् ॥ अहꣳस्वानामुत्तमोसानिदेवाः ॥ ४५ ॥ उषा
श्चतस्मैनिर्मुक्तं ॥ सर्वंपापꣳसमूहतां ॥ योनःसपत्नोयोरणः ॥ मर्तोभि
दासंतिदेवाः ॥ ४६ ॥ अन्नंविराट् ॥ विराजैवान्नाद्यमवरुंधे ॥ त्रेधा

विभज्यंदेवतांजुहोति ॥ त्र्यांवृतोवैदेवाः ॥ ४७ ॥ अस्मिन्नेवतल्लोकेका
मान्दधाति ॥ तस्मादस्मिँल्लोकेबहवःकामाः ॥ त्रयाणांत्रयाणाꣳसहव
पाजुंहोति ॥ त्र्यांवृतोवैदेवाः ॥ ४८ ॥ राजामहिमा ॥ यद्रूपांमहि
म्नोभयतःपरियजति ॥ यजमानमेवराज्येनोभयतःपरिगृह्णाति ॥ पुर
स्तात्स्वाहाकारावाअन्येदेवाः ॥ ४९ ॥ एतद्धैतद्वैवाएतांदेवतां ॥ पशुं
भूतंमेधायालंभंत ॥ यज्ञमेव ॥ यज्ञेनंयज्ञमयजंतदेवाः ॥ ५० ॥ तेनं
मेतप ॥ तेनंमेज्वल ॥ तेनंमेदीदिहि ॥ यावद्देवाः ॥ ५१ ॥ वासो
ददाति ॥ तेनायुःप्रतिरते ॥ वेदितृतीयेयजेत ॥ त्रिषत्याहि
देवाः ॥ ५२ ॥ कृशोनुर्विश्वावसुः ॥ मूर्धन्वान्त्सूर्यवर्चाः ॥ कृतिरित्ये
कादशगंधर्वगणाः ॥ देवाश्चमहादेवाः ॥ ५३ ॥ एवाहिवायो ॥ ए
वाहींद्र ॥ एवाहिपूषन् ॥ एवाहिदेवाः ॥ ५४ ॥ भुवनंदेवसूवरीः ॥

आदित्यानदितिंदेवीं ॥ योनिनोर्ध्वमुदीषंत ॥ भद्रंकर्णेभिःशृणुयामदे
वाः ॥ ५५ ॥ उषाश्चतसनिम्रुक्रं ॥ सर्वंपापऽसमूहतां ॥ योनःसपत्नो
योरणः ॥ मर्तोभिदासंतिदेवाः ॥ ५६ ॥ ऋतस्यपदेकवयोनिपांति ॥ अं
तःप्रविष्टंकर्तारमेतं ॥ अंतश्चंद्रमसिमनसाचरंतं ॥ सहैवसंतंनविजा
नंतिदेवाः ॥ ५७ ॥ शुक्रःप्रविद्वान्प्रदिशश्चतस्रः ॥ तमेवंविद्वानमृतइह
भवति ॥ नान्यःपंथाअयनायविद्यते ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः ॥ ५८ ॥
ॐराजाधिराजायप्रसह्यसाहिने ॥ नमोवयंवैश्रवणायकुर्महे ॥ समे
कामान्काममकामायमह्यं ॥ कामेश्वरोवैश्रवणोददातु ॥ कुबेरायवैश्रव
णाय ॥ महाराजायनमः ॥ ॐस्वस्ति ॥ साम्राज्यंभौज्यंस्वाराज्यं वैरा-
ज्यंपारमेष्ठ्यंराज्यंमाहाराज्यमाधिपत्यमयंसमंतपर्यायीस्यात् सार्वभौमः
सार्वायुषआंतादापरार्धात् ॥ पृथिव्यैसमुद्रपर्यंतायाएकराळिति ॥

तदप्येषश्लोकोभिगीतोमरुतः परिवेष्टारो मरुत्तस्यावसन्गृहे ॥ आवि क्षितस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाःसभासदइति ॥ विश्वतश्चक्षुरुतविश्वतोमु खोविश्वतोहस्तउतविश्वतस्पात् ॥ संबाहुभ्यांनमतिसंपतत्रैर्द्यावापृथि वीजनयन्देवएकः ॥ योवैतांब्रह्मणोवेद ॥ अमृतेनावृतांपुरीं ॥ तस्मैब्र ह्मचब्रह्माच ॥ आयुःकीर्तिंप्रजांददुः ॥ इति देवेमंत्राः समाप्ताः ॥ ॥

इदं पुस्तकं मुम्बय्यां पाण्डुरङ्ग जावजी इत्येतैः स्वीये 'निर्णयसागराख्य' मुद्रणयन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ॥ शाकः १८५२, सनाब्दः १९३०.

Published by Pandurang Jawaji, Printed by Ramchandra Yesu Shedge, } At the Nirnaya-sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay.

॥ इति हिरण्यकेशी देवे समाप्ताः ॥

अथ ऋग्वेदीया त्रिकालसंध्या ॥

किंमत १॥ आणा.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथभस्मधारणविधिः ॥ आचम्य प्राणायामं कृत्वा ॥ अद्येत्यादिपूर्वो० शरीरशुद्ध्यर्थं भस्मधारणमहं करिष्ये। ॐमानस्तोकेतनयेमानआयौमानोगोषुमानोअश्वेषुरीरिषः ॥ वीरान्मानोरुद्रभामितोवधीर्हविष्मंतःसदमित्वाहवामहे ॥ (इति हस्ते भस्म गृहीत्वा जलमिश्रितं कृत्वा)॥ॐईशानःसर्वविद्यानामीश्वरःसर्वभूतानांब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्माशिवोमेअस्तुसदाशिवोम् ॥ शिरसि ॥ ॐतत्पुरुषायविद्महेमहादेवायधीमहि ॥ तन्नोरुद्रःप्रचोदयात् ॥ मुखे ॥ ॐअघोरेभ्योथघोरेभ्योघोरघोरतरेभ्यः ॥ सर्वेभ्यःसर्वशर्वेभ्योनमस्तेअस्तुरुद्ररूपेभ्यः ॥ हृदये॥ॐवामदेवायनमोज्येष्ठायनमःश्रेष्ठायनमोरुद्रायनमःकालायनमःकलविकरणायनमोबलविकरणायनमोबलायनमोबलप्रमथनायनमःसर्वभूतदमनायनमोमनोन्मनायनमः ॥ गुह्ये ॥

ॐसद्योजातंप्रपद्यामिसद्योजातायवैनमोनमः॥भवेभवेनातिभवेभवस्व मां भवोद्भवायनमः ॥ पादयोः ॥ अग्निरिति भस्म । वायुरिति भस्म । जलमिति भस्म । स्थलमिति भस्म । व्योमेति भस्म । सर्वं९ हवा इदं भस्म । मन एतानि चक्षूंषि भस्मानि ॥ तच्च ॥ ॐनमः शिवाय इति त्रिवारोच्चारितेन सर्वाङ्गं विलिप्य आचामेत् ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथ प्रातःसंध्याप्रारंभः ॥ केशवाय नमः । नारायणाय नमः । माधवाय नमः । गोविंदाय नमः । विष्णवे नमः । मधुसूदनाय नमः। त्रिविक्रमाय नमः । वामनाय नमः । श्रीधराय नमः। हृषीकेशाय नमः । पद्मनाभाय नमः । दामोदराय नमः । संकर्षणाय नमः । वासुदेवाय नमः । प्रद्युम्नाय नमः । अनिरुद्धाय नमः । पुरु-षोत्तमाय नमः । अधोक्षजाय नमः । नारसिंहाय नमः । अच्युताय

नमः । जनार्दनाय नमः । उपेंद्राय नमः । हरये नमः । श्रीकृष्णाय नमः । प्रणवस्य परब्रह्म ऋषिः । परमात्मा देवता । दैवीगायत्री छंदः । सप्तानां व्याहृतीनां विश्वामित्रजमदग्निभरद्वाजगौतमात्रिवसिष्ठकश्यपा ऋषयः । अग्निवाय्वादित्यबृहस्पतिवरुणेंद्रविश्वेदेवा देवताः । गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुप्जगत्यश्छंदांसि । गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः । गायत्रीशिरसः प्रजापतिर्ऋषिः । ब्रह्माग्निवाय्वादित्या देवताः । यजुश्छंदः । प्राणायामे विनियोगः ॥ ॐभूः ॐभुवः ॐस्वः ॐमहः ॐजनः ॐतपः ॐसत्यं ॐतत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ ॐआपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम् ॥ ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रातःसंध्यामुपासिष्ये । आपोहिष्ठेति तृचस्यां

वरीपः सिंधुद्वीप ऋषिः । आपो देवता गायत्री छंदः । मार्जने विनि-
योगः॥ ॐआपोहिष्ठामयोभुवः॥तानंऊर्जेदधातन॥महेरणांयचक्षसे ॥
योवःशिवतमोरसः॥तस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ तस्माअ
रंगमामवः॥यस्यक्षयांयजिन्वंथ ॥ आपोंजनयंथाचनः ॥ सूर्यश्चेति मं-
त्रस्य याज्ञवल्क्य उपनिषद् ऋषिः । सूर्यमन्युमन्युपतिरात्रिश्च देव-
ताः । प्रकृतिश्छंदः । मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐसूर्यश्चमामन्यु-
श्चमन्युपतयश्चमन्युंकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योंरक्षंताम् ॥ यद्रात्र्यापापंम
कार्षं ॥ मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेंणशिश्ना ॥ रात्रिस्तदंव
लुंपतु ॥ यत्किंचदुरितंमयि ॥ इदमहंमाममृंतयोनौ ॥ सूर्येज्योतिषिजु
होमिस्वाहा ॥ इति जलं पीत्वा आचम्य ॥ आपोहिष्ठेति नवर्चस्य
सूक्तस्यांबरीपः सिंधुद्वीप आपो गायत्री । पंचमी वर्धमाना सप्तमी

प्रतिष्ठा अंत्ये द्वे अनुष्टुभौ ॥ मार्जने विनियोगः ॥ ॐआपोहिष्ठेति
ऋक्त्रयम् ॥ शंनोदेवीरभिष्टयआपोभवंतुपीतये ॥ शंयोरभिस्रवंतु
नः ॥ ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनाम् ॥ अपोयाचामिभेषजम् ॥
अप्सुमेसोमोअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा ॥ अग्निंचविश्वशंभुवम् ॥ आ-
पःपृणीतभेषजंवरूथंतन्वेऽमम ॥ ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ इदमापःप्रवह
तयत्किंचदुरितंमयि ॥ यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपउतानृतम् ॥ आपोअ
द्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि ॥ पयस्वानग्नआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥
(ससृपीस्तदपसोदिवानक्तंचससृपीः॥ वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसेहुवे॥)
ऋतंचेति तृचस्य सूक्तस्य माधुच्छंदसोऽघमर्षण ऋषिः । भाववृत्ति-
र्देवता । अनुष्टुप् छंदः । अघमर्षणे विनियोगः ॥ ॐऋतंचसत्यं
चाभीद्धात्तपसोध्यजायत ॥ ततोरात्र्यजायततततःसमुद्रोअर्णवः ॥ स

मुद्रादर्णवादधिसंवत्सरोअजायत ॥ अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिष तोवशी ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् ॥ दिवंचपृथिवींचां तरिक्षमथोस्वः ॥ दक्षिणनासया पापपुरुषं निरस्य तज्जलं नावलोक्य वामभागे क्षितौ क्षिपेत् । आचम्य ॥ गायत्र्या विश्वामित्रः सविता गायत्री । श्रीसूर्यायार्घ्यदाने विनियोगः ॥ ॐभूर्भुवःस्वः तत्सवितुर्व० श्रीसवितृसूर्यनारायणाय इदमर्घ्यं दत्तं न मम ॥ इति त्रिः । आच-म्य प्राणायामं कृत्वा ॥ पृथ्वीति मंत्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः ॥ कूर्मो देव-ता । सुतलं छंदः । आसने विनियोगः ॥ ॐपृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता ॥ त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चासन-म् । ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांसशोणितभक्षणे ॥ तिष्ठ देवि शिखा-बंधे चामुंडे ह्यपराजिते ॥ अपसर्पंतु ते भूता ये भूता भूमिसंस्थि-

ताः ॥ ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छंतु शिवाज्ञया ॥ अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥ सर्वेषामविरोधेन ब्रह्मकर्म समारभे ॥ गायत्र्या विश्वामित्र ऋषिः । सविता देवता । गायत्री छंदः । न्यासे विनियोगः । ॐतत्सवितुर्हृदयाय नमः । वरेण्यं शिरसे स्वाहा । भर्गोदेवस्य शिखायै वषट् । धीमहि कवचाय हुम् । धियोयोनो नेत्रत्रयाय वौषट् । प्रचोदयात् अस्त्राय फट् । इति दिग्बंधः ॥ बालां बालादित्यमंडलमध्यस्थां रक्तवर्णां रक्तांबरानुलेपनस्रगाभरणां चतुर्वक्त्रां दंडकमंडल्वक्षसूत्राभयांकचतुर्भुजां हंसासनारूढां ब्रह्मदैवत्यामृग्वेदमुदाहरंतीं भूर्लोकाधिष्ठात्रीं गायत्रीं नाम देवतां ध्यायामि ॥ आगच्छ वरदे देवि जपे मे संनिधौ भव ॥ गायंतं त्रायसे यस्माद्गायत्री त्वं ततः स्मृता ॥ गायत्री जपमहं करिष्ये ॥ अष्टोत्तरशतमष्टाविंश

तिर्दशवारं वा गायत्रीं जप्त्वा ॥ पुनः तत्सवितुरिति षडंगन्यासं कृत्वा उपस्थानं कुर्यात् ॥ जातवेदसे मारीचः कश्यपो जातवेदा अग्निस्त्रिष्टुप् ॥ उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐजातवेदसेसुनवामसोमंमरातीयतोनिर्दहातिवेदः ॥ सनःपर्पदतिंदुर्गाणिविश्वानावेवासिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ मित्रोजनानिति नवर्चस्य सूक्तस्य गाथिनो विश्वामित्रः सविता त्रिष्टुप् अंत्याश्चतस्रो गायत्र्यः सूर्योपस्थाने विनियोगः ॥ ॐमित्रोजनान्यातयतिब्रुवाणोमित्रोदाधारपृथिवीमुतद्यां ॥ मित्रःकृष्टीरनिमिपाभिचष्टेमित्रायहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ प्रसमित्रमर्तोअस्तुप्रयस्वान्यस्तआदित्यशिक्षतिव्रतेन ॥ नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोअश्नोत्यंतितोनदूरात् ॥ अनमीवासइळयामदंतोमितज्ञवोवरिमन्नापृथिव्याः ॥ आदित्यस्यव्रतमुपक्षियंतोवयंमित्रस्यसुमतौस्याम ॥ अयंमित्रोनमस्यःसुशे

वोराजासुक्षत्रोअजनिष्टवेधाः ॥ तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौम
नसेस्याम ॥ महाँआदित्योनमसोपसद्योयातयज्ञनोगृणतेसुशेवः ॥
तस्माएतत्पन्यतमायजुष्टमग्नौमित्रायहविराजुहोत ॥ मित्रस्यचर्षणी
धृतोऽवोदेवस्यसानसि ॥ द्युम्नंचित्रश्रवस्तमम् ॥ अभियोमहिनादिवं
मित्रोबभूवसप्रथाः ॥ अभिश्रवोभिःपृथिवीम् ॥ मित्रायपंचयेमिरेज
नाअभिष्टिशवसे ॥ सदेवान्विश्वान्बिभर्ति ॥ मित्रोदेवेष्वायुषुजनायवृ
क्तबर्हिषे ॥ इषइष्टव्रताअकः ॥ त्र्यंबकं मैत्रावरुणिर्वसिष्ठो रुद्रोऽनु-
ष्टुप् । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनम् ॥
उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ तच्छंयोः शंयुर्विश्वेदेवाः
शक्वरी । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐतच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगा-
तुंयज्ञपतयेदैवीस्वस्तिरस्तुनःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः ॥ ऊर्ध्वंजिगातुभेष-

जम् ॥ शंनोअस्तुद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ नमो ब्रह्मणे प्रजापतिर्विश्वेदेवा जगती । उपस्थाने विनियोगः ॥ ॐनमोब्रह्मणेनमोअस्त्वग्नयेनमः पृथिव्यैनमओषधीभ्यः ॥ नमोवाचेनमोवाचस्पतयेनमोविष्णवेमहतेकरोमि ॥ प्राच्यै दिशे इंद्राय च नमः । आग्नेय्यै दिशे अग्नये च नमः । दक्षिणस्यै दिशे यमाय च नमः । नैर्ऋत्यै दिशे निर्ऋतये च नमः । प्रतीच्यै दिशे वरुणाय च नमः । वायव्यै दिशे वायवे च नमः । उदीच्यै दिशे सोमाय च नमः । ईशान्यै दिशे ईश्वराय च नमः । ऊर्ध्वायै दिशे ब्रह्मणे च नमः । अधरस्यै दिशे अनंताय च नमः । संध्यायै नमः । गायत्र्यै नमः । सावित्र्यै नमः । सरस्वत्यै नमः । सर्वाभ्यो देवताभ्यो नमः ॥ यां सदा सर्वभूतानि स्थावराणि चराणि च ॥ सायं प्रातर्नमस्यंति सा मा संध्याऽभिरक्षतु ॥ अमुक

गोत्रामुकप्रवरोत्पन्नोऽहममुकशर्मा भो गुरो त्वामभिवादयामि ॥
उत्तमे शिखरे जाते भूम्यां पर्वतमूर्धनि ॥ ब्राह्मणेभ्योऽभ्यनुज्ञाता गच्छ देवि यथासुखम् ॥ भद्रंनोअपिवातयमनः ॥ ॐशांतिःशांतिःशांतिः ॥
प्रदक्षिणं परिभ्रमन् । आसत्यलोकादापातालादालोकालोकपर्वतात् ॥
ये संति ब्राह्मणा देवास्तेभ्यो नित्यं नमो नमः ॥ इति गुरूनभिवादयेत् । अनेन प्रातःसंध्यावंदनेन कर्मणा श्रीपरमेश्वरः प्रीयतां ॥
ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ आचम्य प्राणानायम्य ॥ ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मध्याह्नसंध्यामुपासिष्ये ॥ आपोहिष्ठेति तृचेन पूर्ववत्प्रथमं मार्जनं कृत्वा मंत्राचमनं कार्यं ॥ आपः पुनंत्वित्यस्यानुवाकस्य नारायण आपो अष्टिः मंत्राचमने विनियोगः ॥

ॐ आपः पुनंतुपृथिवींपृथिवीपूतापुंनातुमां ॥ पुनंतुब्रह्मणस्पतिर्ब्रह्म
पूतापुंनातुमां ॥ यदुच्छिष्टमभोज्यंयद्वादुश्चरितंमम ॥ सर्वंपुनंतुमामा
पोसतांचप्रतिग्रहु स्वाहा ॥ इति अपः पीत्वा । आचम्य प्रातःसंध्या-
वत् द्वितीयं मार्जनं अघमर्षणांतं कृत्वा ॥ हंसःशुचिषदिति मंत्रस्य
गोतमो वामदेवः सूर्यो जगती ॥ अर्घ्यदाने विनियोगः ॥ ॐहंसः
शुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसदृतसद्
व्योमसदब्जागोजाऋतजाअद्रिजाऋतं ॥ श्रीसूर्याय इदमर्घ्यं दत्तं न
मम ॥ आत्मानं परिषिच्य द्विराचम्य ॥ ऊर्ध्वबाहुरुन्मुखःसूर्यमुप
तिष्ठेत ॥ उदुत्यमिति त्रयोदशर्चस्य सूक्तस्य काण्वः प्रस्कण्व ऋषिः
श्रीसूर्यो देवता नवाद्या गायत्र्यः अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ॥ चित्रं देवा-
नामिति षडृचस्य सूक्तस्य आंगिरसः कुत्सः सूर्यस्त्रिष्टुप् सूर्योपस्थाने

विनियोगः ॥ ॐउदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिकेतवः ॥ दृशेविश्वायसूर्यं ॥
अपत्येतायवोयथानक्षत्रायंत्यक्तुभिः ॥ सूरायविश्वचक्षसे ॥ अदृश्रम
स्यकेतवोविरश्मयोजनाँअनु ॥ भ्राजंतोअग्नयोयथा ॥ तरणिर्विश्वद
र्शतोज्योतिष्कृदसिसूर्य ॥ विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यङ्देवानांविशः
प्रत्यङ्ङुदेषिमानुपान् ॥ प्रत्यङ्विश्वंस्वर्दृशे ॥ १ ॥ येनापावकचक्ष
साभुरण्यंतंजनाँअनु ॥ त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामेषिरजस्पृथ्वहामि
मानोअक्तुभिः ॥ पश्यन्जन्मानिसूर्य ॥ सप्तत्वाहरितोरथेवहंतिदेव
सूर्य ॥ शोचिष्केशंविचक्षण ॥ अयुक्तसप्तशुंध्युवःसूरोरथस्यनप्त्यः ॥
ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्वयंतमसस्परिज्योतिष्पश्यंतउत्तरं ॥ देवं
देवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहआरोहन्नुत्तरांदिवं ॥
हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ॥ शुकेषुमेहरिमाणंरोपणाकासुदध्म

सि ॥ अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ उदगादयमादित्योवि
श्वेनसहसासह ॥ द्विषंतंमह्यंरंधयन्मोअहंद्विषतेरधं ॥ २ ॥ चित्रंदेवा
नामुदगादनीकंचक्षुर्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्यावापृथिवीअंतरि
क्षंसूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्योदेवीमुषसंरोचमानांमर्योनयोषा
मभ्येतिपश्चात् ॥ यत्रानरोदेवयंतोयुगानिवितन्वतेप्रतिभद्रायभद्रं ॥
भद्राअश्वाहरितःसूर्यस्यचित्राएतग्वाअनुमाद्यासः ॥ नमस्यंतोदिवआ
पृष्ठमस्थुःपरिद्यावापृथिवीयंतिसद्यः ॥ तत्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वंमध्या
कर्तोर्विततंसंजभार ॥ यदेदयुक्तहरितःसधस्थादाद्रात्रीवासस्तनुतेसि
मस्मै ॥ तन्मित्रस्यवरुणस्याभिचक्षेसूर्योरूपंकृणुतेद्योरुपस्थे ॥ अनंत
मन्यद्रुशदस्यपाजःकृष्णमन्यद्धरितःसंभरंति ॥ अद्यादेवाउदितासूर्य
स्यनिरंहसःपिपृतानिरवद्यात् ॥ तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिं

र्धुःपृथिवीउतद्यौः ॥ ३ ॥ इत्युपस्थाय उपविश्याचम्य प्राणायामं कृत्वा ॥ युवतीं युवादित्यमंडलमध्यस्थां श्वेतवर्णां श्वेतांबरानुलेपनस्रगाभरणां चतुर्वक्त्रां प्रतिवक्त्रंत्रिनेत्रां चंद्रशेखरां त्रिशूलखड्गखट्वांगडमरुंकचतुर्भुजां वृषभासनारूढां रुद्रदैवत्यां यजुर्वेदमुदाहरंतीं भुवर्लोकाधिष्ठात्रीं नामदेवतां ध्यात्वा संपूज्य यथाशक्ति जपं कुर्यात् ॥ अन्यत् प्रातःसंध्यावत् ॥ इति मध्याह्नसंध्या ॥ ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ सायंसंध्याप्रारंभः ॥ प्रातःकालवदाचमनं प्राणायामं च कुर्यात् ॥ सायंसंध्या वृद्धा कृष्णा कृष्णवर्णा कृष्णवस्त्रा कृष्णगंधा कृष्णमाल्यानुलेपना गरुडवाहना विष्णुदैवत्या आहवानीयाग्न्युपस्थाना सामवेदसंहिता तृतीया विष्णुसंध्या सत्यवती नाम्नी ममोपात्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं सायंसंध्योपास्तिं

करिष्ये ॥ ततः प्रथममार्जनपर्यंतं प्रातःकालवत् ॥ अग्निश्चेति
मंत्रस्य ॥ याज्ञवल्क्य उपनिषद् ऋषिः ॥ अग्निमन्युमन्युपतयोऽहश्च
देवताः ॥ प्रकृतिश्छंदः ॥ मंत्राचमने विनियोगः ॥ ॐअग्निश्चमामन्यु
श्चमन्युपतयश्चमन्युंकृतेभ्यः ॥ पापेभ्योरक्षंताम् ॥ यदह्नापापंमकार्षं ॥
मनसावाचाहस्ताभ्यां ॥ पद्भ्यामुदरेणशिश्ना ॥ अहस्तदवलुंपतु ॥ यत्किं
चंदुरितंमयि ॥ इदमहंमाममृतयोनौ ॥ सत्येज्योतिषिजुहोमिस्वाहा ॥
आचम्य० ॥ प्रातःकालवदापोहिष्ठेति नवर्ग्भिर्मार्जनं कृत्वा ॥ तथा गा
यत्रीमंत्रेण वरुणाय त्रिवारमर्घ्यं दत्वा ॥ असावादित्यो ब्रह्म ॥ द्विरा
चमनं प्राणायामं च कृत्वा ॥ प्रातःकालवत् दिग्बंधासनं षडंगं तथा
च गायत्रीजपः ॥ पुनश्च षडंगं कृत्वा यच्चिद्धितेइति दशर्चामाजीग
र्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरात ऋषिः वरुणो देवता गाय

त्रीछंदः वरुणोपस्थाने वि० ॥ ॐयच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं ॥
मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ मानोवधायहत्नवेजिहीळानस्यरीरधः ॥ माहृ
णानस्यमन्यवे ॥ विमृळीकायतेमनोरथीरश्वंनसंदितं ॥ गीर्भिर्वरुण
सीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवः पतंतिवस्यइष्टये ॥ वयोनवसतीरुप ॥ कु
दाक्षत्रश्रियंनरमावरुणंकरामहे ॥ मृळीकायोरुचक्षसं ॥ १ ॥ तदित्स
मानमाशातेवेनंतानप्रयुच्छतः ॥ धृतव्रतायदाशुषे ॥ वेदायोवीनांपद
मंतरिक्षेणपततां ॥ वेदनावः समुद्रियः ॥ वेदमासोधृतव्रतोद्वादशप्र
जावंतः ॥ वेदायउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोर्ऋष्वस्यबृहतः ॥
वेदायेअध्यासते ॥ निषसादधृतव्रतोवरुणः पस्त्यस्वा ॥ साम्राज्या
यसुक्रतुः ॥ यांसदास० इतःप्रातःकालसंध्यावत् ॥ इति सायंसंध्या ॥

इदं पुस्तकं पांडुरंग जावजी इत्येतैः स्वीये निर्णयसागरमुद्रणालये
मुद्रयित्वा प्रकाशितम्, शाके १८५२ सन १९३०.

॥ इति ऋग्वेदीया त्रिकालसंध्या ॥

पब्लिशर-पाडुरंग जावजी, निर्णयसागर प्रेस,
प्रिन्टर-रामचंद्र येसू शेडगे. नं० २६।२८ कोलभाट लेन, मुंबई.